

DER NYTT MØTER GAMMELT

- BYBOLIGER I STAVANGER

PROSESSHEFTE

Beate Moe Hansen
Marit Øysæd

Prosesshefte masteroppgave
i arkitektur
Fakultet for arkitektur og
billedkunst
NTNU Vår 2013

Veileder: Svein Skibnes
Biveileder: Stein Audun Jenssen

INNLEDNING

PROSESSHEFTE

Prosessheftet er en fortelling av oppgavens prosess fra start til slutt. Heftet har som hensikt å fortelle andre, men også oss selv, om de valg vi har gjort underveis, metodene vi har benyttet oss av og hvordan vi har arbeidet med oppgaven.

Fordi prosessheftet ble produsert underveis, viser det også en kronologisk versjon av vår prosess. Underveis i et prosjekt må man noen ganger ta noen steg tilbake for å komme videre, noe som gjør at heftet "hopper" frem og tilbake i temaer, og tar opp tråder fra tidligere. For oss kan heftet ses på som en arkivmappe for vårt prosjekt der alt blir lagret, slik at man stadig kan gå tilbake. Dette gjør at vi synliggjør vår arbeidsmåte og våre valg, og at produksjonsnivået blir holdt oppe.

Stavanger Øst

Området

Smug

Tomta fra Svankevigå

Nybyggene i prosjektet

Borg og inndeling

Småstruktur

Storstruktur

Større volum mot nord

Inspirasjon, fasade relateres til ulik situasjon

Takstudier med inspirasjon fra andre prosjekter

Industrielle elementer

Ideen om en base

Ulike forslag med større og mindre skala

relasjoner til glassfelt i mindre volumer

Området

LOKALISERING

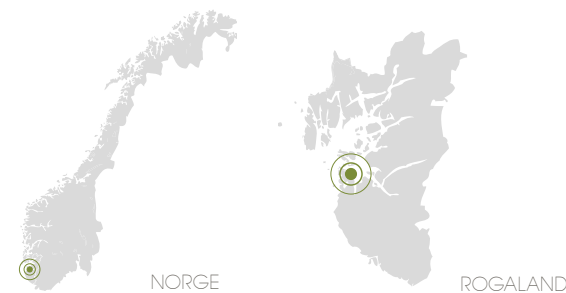

STAVANGER

BOLIGMANGEL

Vi hadde i vår diplomoppgave et ønske om å jobbe med boliger, og gjerne byboliger. På leting etter en oppgave kom vi over flere artikler som omhandlet boligmangel og et stort press på boligmarkedet i Stavanger. Vi bestemte oss for å se nærmere på Stavanger og om det kunne være en aktuell lokalisering for vår oppgave. Stavanger er en by i stor vekst og har hatt en sterk befolkningsvekst og en stor økning i antall arbeidsplasser. De siste årene har befolkningsveksten vært større enn utbyggingen av boliger, noe som har ført til en ubalanse mellom tilbud og etterspørsel. Dette, i tillegg til at regionen i nasjonal sammenheng også er et viktig jordbruksområde, har gitt utslag i form av mangel på ledig areal. Når vi etter en tid hadde satt oss mer inn i boligsituasjonen i

byen, fant vi også ut at Stavanger kommune de siste årene har satset på fortetting av den bygde byen som strategi, noe som kunne passe bra med vårt ønske om å arbeide med byboliger. I tillegg satser kommunen også på transformering av tidligere industri og havneområder, som kunne vært et spennende springbrett inn i vår oppgave.

PÅ LETING ETTER EN TOMT

HULL I BYBILDET

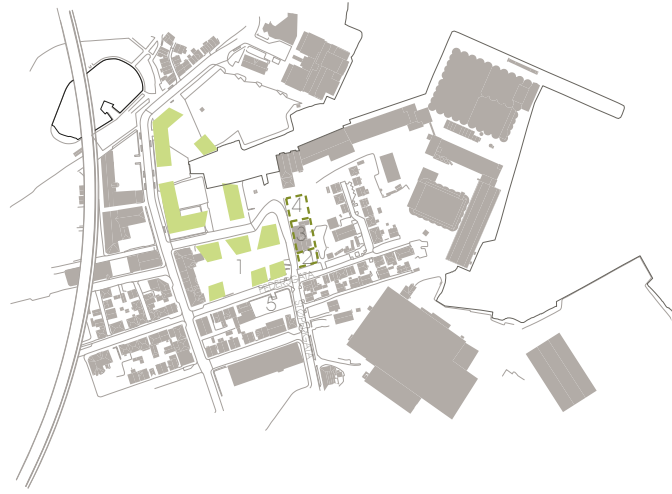
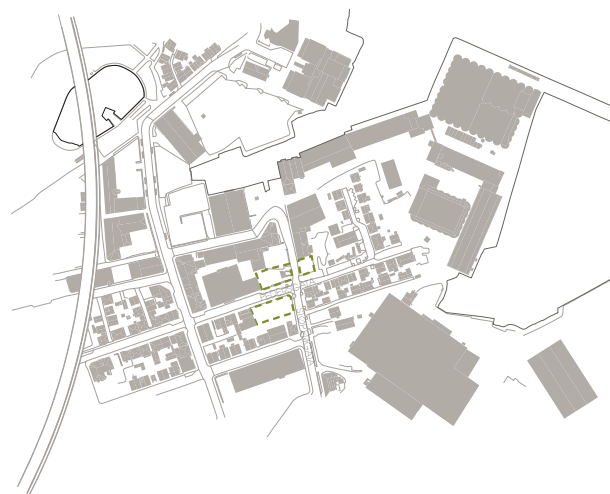
I søken etter en passende tomt for vår oppgave, og med en tanke om å fortette i bakhode, startet vi arbeidet med å lokalisere ledige areal innen sentrale deler av Stavanger. I arbeidet med å registrere tomter var vi relativt ukritiske til hvilke tomter som ble registrert. Etterpå gikk vi igjennom tomtene for å se hvilke vi syntes var mest spennende. Vi så også på om tomtenes problemstillinger kunne være gjeldene og overførbare til andre steder i byen.

Vi fant tomtene registrert i Stavanger Øst ekstra interessante, både fordi det er et område under stor utvikling og et sted som har hatt en viktig historiske betydning for byen. Vi ble også fascinert av de sterke kontrastene, både gjennom skala, funksjon og

materialitet. Området er et havne- og industriområde, som nå er under transformasjon etter som mye av den industrivirksomheten som tidligere lå i denne delen av byen er nedlagt. Og under en slik transformasjon synes vi det vil det være naturlig å føre en diskusjon om hva man vil bevare og hva man vil fornye.

En karakteristikk for Stavanger er en tett og lav trehusbebyggelsen som går igjennom byen, som kommunen ønsker å bevare som en del av byens identitet. Dette gjør at Stavanger har en relativt lav befolkningstetthet selv i sentrale strøk. Dette fører igjen til at industriområdet i Stavanger Øst er en viktig arealressurs for byen pga dens nærhet til sentrum og blir sett på som et stort potensiale for byutviklingen.

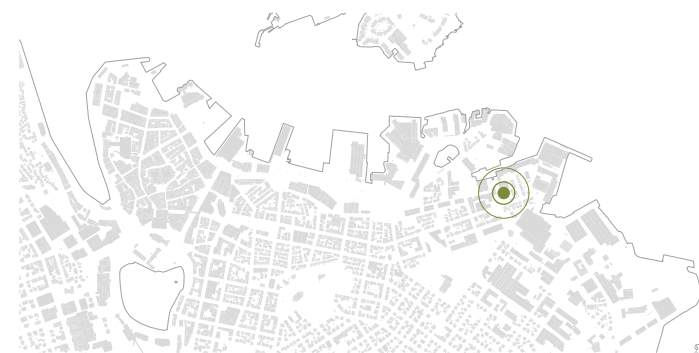

TOMTEVALG

TRANSFORMASJON OG NYBYGG

Da vi syntes Stavanger Øst sitt potensiale som arealressurs og utviklingsområde virket interessant, valgte vi å se nærmere på de tre tomtene vi hadde registrert i dette område som et utgangspunkt for vår oppgave. Etter samtale med kommunen og videre undersøkelser fant vi ut at det var et prosjekt som allerede var skissert på den ene av de tre tomtene¹. Nabobygget til en av tomtene² er en gammel hermetikkfabrikk³. Vi syntes denne fabrikken var spennende ettersom fabrikkens forteller en historie om hva som har vært i område tidligere. I tillegg kan det være spennende å undersøke hvordan man kan utnytte ressurser man allerede har. Særlig når man utnytter ressurser som i tillegg har en historisk verdi for området. Dermed kom vi inn på tanken om å

4

3

2

transformere dette bygget, og se videre på om denne kunne være en del av vårt prosjekt.

I samtalen med kommunen kom det også frem at lagerbygget⁴ som ligger i forlengelse av hermetikkfabrikken er planlagt for rivning. Lagerbygget er enkelt oppført og består av rimelige materialer som for eksempel bølgeblekk. Dette gjør at vi ikke synes bygget har noen verdi i historisk betydning eller tilfører andre kvaliteter til områder. Bygget forteller ikke om historien til stedet på samme måte som hermetikkfabrikken. Vi har derfor ingen sterke motargumenter mot kommunens vedtak når det gjelder rivning av lagerbygget. I vår oppgave ønsker vi dermed prosjektere byboliger i Stavanger ved å

transformere hermetikkfabrikken og prosjektere nye bygningsvolumer på de to andre tomtene.

På den tredje tomten⁵ vi har registrert ønsker vi å arbeide på konseptnivå. Trehusbebyen strekker seg her ut i industriområdet, og vi synes det er viktig å fullføre trehusbebyggelsen her. På denne tomten har kommunen i dag planlagt en kvartalslekeplass. Vi synes det er viktigere at denne tomten blir brukt til å styrke trehusbebyggelsen, og ønsker å se på om dette uteområdet kan bli en del av vårt prosjekt.

BILDER

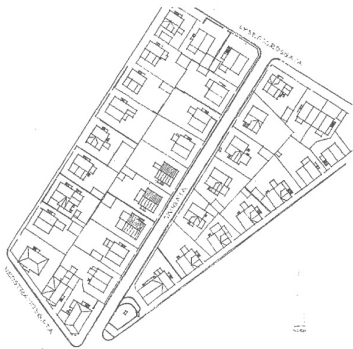

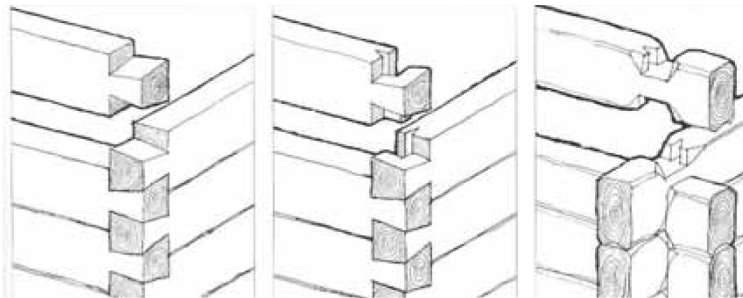

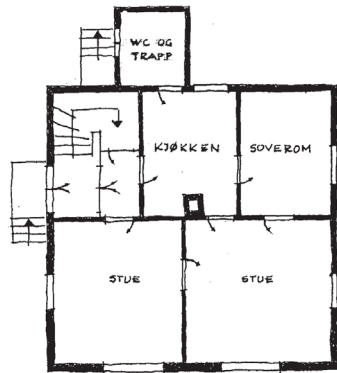
HISTORIE

DEN TYPISKE HERMETIKKEPOKE-BEBYGGELSEN OMKRING 1910, SVEITSERHUS MED JUGENDVINDUER.

LAFT

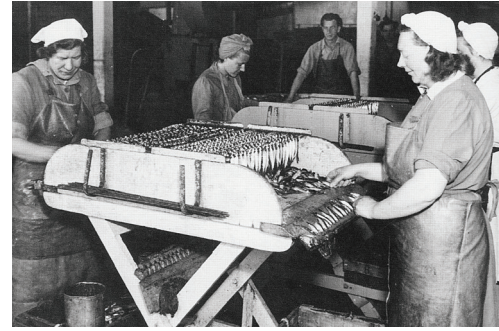
TYPISK PLAN

HISTORIE

INDUSTRI OG TREHUS

Silden som var selve grunnlaget for den enorme byveksten i Stavanger gjennom 1800-tallet forsvant omkring 1870. Men så kom brisling og hermetikk. Hermetikkindustrien og alle dens binæring: blikkemballasjefabrikker, trykkerier, maskinfabrikker, kassefabrikker, spikerfabrikker osv. gjorde at Stavanger i perioden 1890-1920 ble en av Norges største industribyer. På det meste var mer enn 70 hermetikkfabrikker i drift samtidig. I Østre bydel var fabrikktettheten større enn langs Akerselva i Oslo. Og den stadig voksende bybefolkningen bodde fremdeles i hus av tre. Mengder av hus i tre som bredde seg ut over platåene både øst og vest i byen. Og fram til siste krig var så godt som alle bolighus i Stavanger bygget i tre av laftet tømmer eller plank.

Dersom man fjerner kledningen er Stavanger en by med tett i tett av laftekasser. Helt på tampen av 1930-årene ble riktignok tømmeret stilt på høykant som stående plank, men fremdeles var det massivt tre. Og det var først etter krigen at de nye byggemetodene ble tatt i bruk – det lette bindingsverket.

SPILDERHAUG

HERMETIKKINDUSTRI

Fra 1890-årene til 1960 var hermetikkproduksjonen Stavangers største næring. Hermetikkindustrien førte til en enorm vekst for Stavanger, og de ettertraktede kystområdene fra Møllehaugen til Lervig ble på slutten av 1800-tallet åpnet for næringsvirksomhet. Området rundt Spilderhaug var på denne tiden preget av en eldre bygningsmasse i tre. Ved sjøen lå sjøhusene på rekke og rad, og innenfor lå blant annet et større sagbruk. Kvartalet opp til dagens Pedersgate var dominert av Cederberghs lange reperbane. Denne var 300 meter lang og strakte seg fra Verkskata til Møllehaugen.

I årene fra 1900-1916 ble mange av eiendommene overtatt av nye eiere. Bygninger ble revet og

eiendommer ble splittet opp for å tilpasse dem til hermetikkindustriens behov. Mens fabrikkene i de sentrumsnære områdene hovedsakelig flyttet inn i eldre bygninger, er det nybygg som preger utviklingen i området mellom Møllehaugen og Lervig. Dette gjorde det mulig å skape fabrikker som var tilrettelagt for produksjon av hermetiske delikatesser.

Et spennende trekk ved bebyggelsen i dette området var at omkring alle industribyggene lå små bolighus. Her lå bolig og arbeidsplasser vegg i vegg, noe som sikret at området hadde en høy konsentrasjon av barn og voksne hele døgnet. De fleste husholdningene var preget av trangboddhet, store barneflokker og en familiesituasjon hvor mannen ofte hadde sitt arbeid

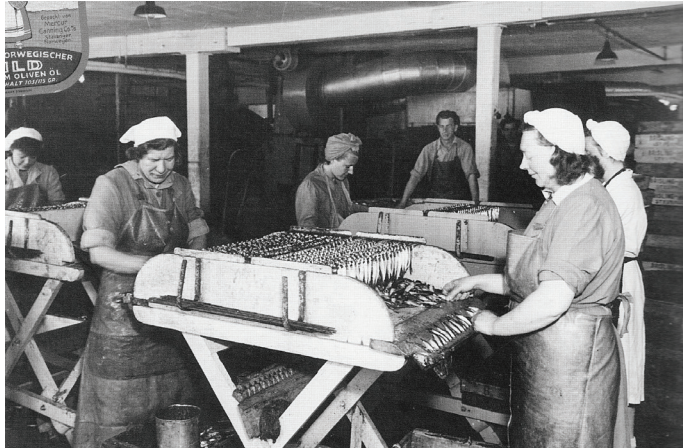

på sjøen. For de hjemmeverende kvinnene var det mulighetenes bygg som ble reist på utsiden av de smårutete vinduene. Muligheten lå i å få eget arbeid og en inntekt som kunne lette de trange kårene som mange av dem hadde.

Hermetikkindustrien trakk også med seg flere støttenæringar. Spesielt arealkrevende var blikkemballasjefabrikkene. Sardinboksene skulle også utstyres med gummipakninger, hermetikkknøker, trekasser, etiketter osv. Alt dette ble produsert i bydelen. Bydelen hadde også andre store arbeidsplasser. Mange av disse omfattet blant annet møllebruk, bakeri, såpefabrikk, skipsverft, bryggeri, tinnfabrikk og cementvarefabrikk. Disse, og flere mindre verksteder,

var med på å omforme Storhaug-halvøya til byens viktigste industriområde.

Johnsen J. G., «Gatelangs i hermetikkbyen»

HERMETIKKFABRIKKEN

PRODUKSJONENS GANG

1 FANGST: Brislingsesongen varte fra mai/juni til oktober. Brislingen ble fanget i fjordene og fraktet fersk til fabrikkene.

2 FORLAKING: På fabrikken ble fisken først vasket, og så lagt i saltlake.

3 TREDING: Deretter ble fisken tredd på ståltein, 22-24 fisk på hver teine.

4 RØYKING: Stålteinene med brisling ble lagt på røykerammer og hengt inn i ovnene. Her ble fisken røykt i ca. 1 timer.

5 HODEKAPPING: I de første årene ble fiskehodene klippet av med saks. Fra ca 1905 kom hodekappingsmaskinen inn i fabrikk. Med denne maskinen kunne hodene på en hel ramme med fisk kappes av samtidig.

6 TEINEAVSTRYKNING: Fiskehodene ble fjernet fra teinene ved at disse ble strøket gjennom en «gaffel». Avfallet ble brukt som dyrefôr og gjødsel.

7 LEGGING: Fiskene ble sortert og lagt i boks for hånd.

HERMETIKKFABRIKKER

8 OLJEPÅFYLLING: Den automatiske oljepåfyllingsmaskinen kom i bruk fra ca. 1910. Tidligere brukte man ei mugget eller et kar, og fylte olivenolje i boksene manuelt.

9 LODDING/FALSING: Med en falsemaskin satte man lokk på boksene. Da denne maskinen ble oppfunnet ved århundreskiftet var en av de største flaskehalsene i hermetikkindustrien fjernet.

10 AUTOKLAV: I autoklaven ble boksene hermetisert (sterilisert) ved 112 grader i ca. en time. Dampkjelen produserte damp til autoklaven. Dampen ble også brukt til oppvarming av bygget.

11 VASKING: Etter steriliseringen ble boksene vasket, de fikk etikett, ble pakket i trekasser og sendt ut på verdensmarkedet.

<http://www.museumstavanger.no/museene/norsk-hermetikkmuseum/>

PEDERSGATA 124

KOLONIALBUTIKK OG MELKEUTSALG

I Pedersgata 124 var der et to etasjers trehus, og det inneholdt to butikker, et melkeutsalg og en kolonialbutikk. I hele Pedersgata var det ikke mindre enn 34 kolonialhandlere. Disse solgte det mest nødvendige til livets opphold, og det var mest tørrvarer de handlet med, slik som mel, sukker, kaffe, hermetikk og andre husholdnings varer. Ferskvarer som melk, kjøtt, fisk og brød ble solgt fra egne utsalg.

I dag er Pedersgata 124 et ledig areal ettersom huset ble totalskadet i en brann i 2004.

<http://no.wikipedia.org/wiki/Pedersgata>

NÆROMRÅDET

GATEKUNST

STAVANGER ØST

Gjennom kunstprosjektet LANDMARK er flere fasader malt i den østre delen av Stavanger. Kunstnerne bak er kjent i sin sjanger og flere av dem har stilt ut på bl.a Tate Modern i London og MOMA i New York. Dette har satt Stavanger på kartet innen street art.

Fabrikkbygget i Støperigata er blant fasadene som har fått et kunstverk. Bildet viser en tilsynelatende søt og uskyldig teddybjørn, men meningen bak er en annen. Toy eller å "toy'e" brukes som et skjellsord innen gatekunst, særlig i Storbritania. Toy skrives ofte over noe man ikke liker eller ikke synes ser bra ut.

http://www.ostpluss.no/urban/public/openIndex?ARTICLE_ID=1900&PROJECT_ID=353

GATELANGS

EN VANDRING I OMRÅDET

I området finnes flere kulturelle innslag, som Tou Scene og Idébryggeriet. I tillegg til arkitektkontoret Helen & Hard, kunstnere og designere. Mange av disse holder til i lokaler som stammer fra den tiden da området var preget av fabrikkvirksomhet. Disse byggene, samt statuer, er med å fortelle historien til området. På nordsiden av tomtene mot sjøen går en mindre kanal inn. Der finnes også et sted for å ta opp mindre båter, evt gå ned i vannet. Her ligger flere båter til kai i tillegg til at det finnes et sted for kajakkutleie i bryggen ved siden av. Området fremstår i dag som slitent, men har potensiale.

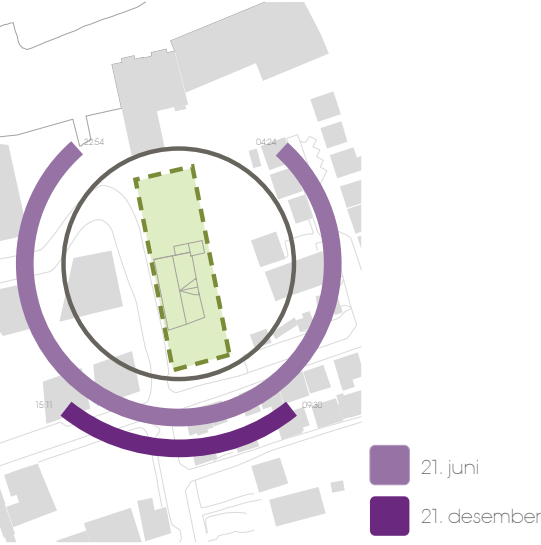

ANALYSER

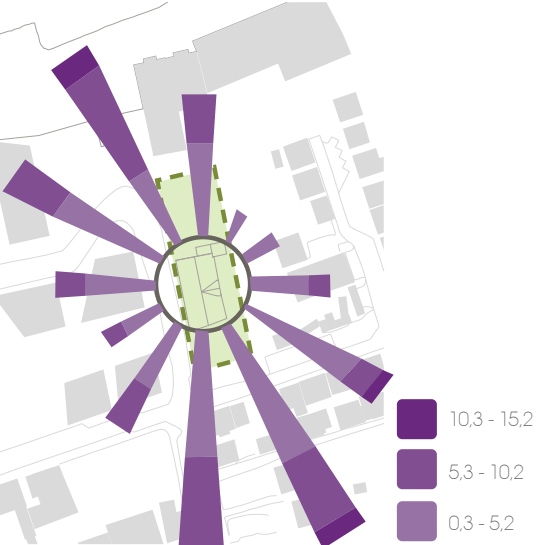
TOMTA

KLIMA, STØY, UTSIKT OG ADKOMST

SOL

VIND

TEMPERATUR

JANUAR	-3.2°C
FEBRUAR	-3.5°C
MARS	-1.3°C
APRIL	2.2°C
MAI	7.2°C
JUNI	10.8°C
JULI	12.8°C
AUGUST	12.3°C
SEPTEMBER	8.4°C
OKTOBER	4.7°C
NOVEMBER	0.3°C
DESEMBER	-2.2°C

STØY

UTSIKT

ADKOMST

OMRÅDET

GRØNTOMRÅDER, PLANER OG FUNKSJONER

GRØNTSTRUKTURER

FREMTIDIGE PLANER

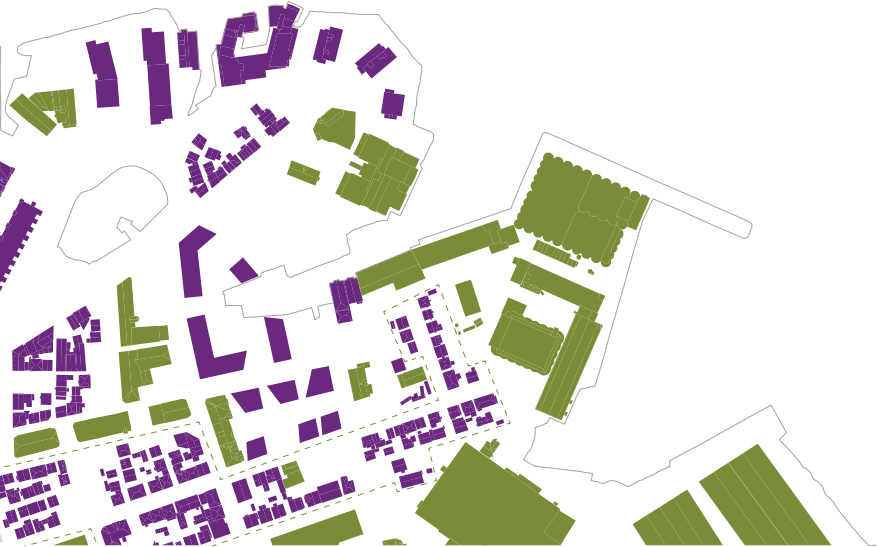
TREHUSBYEN

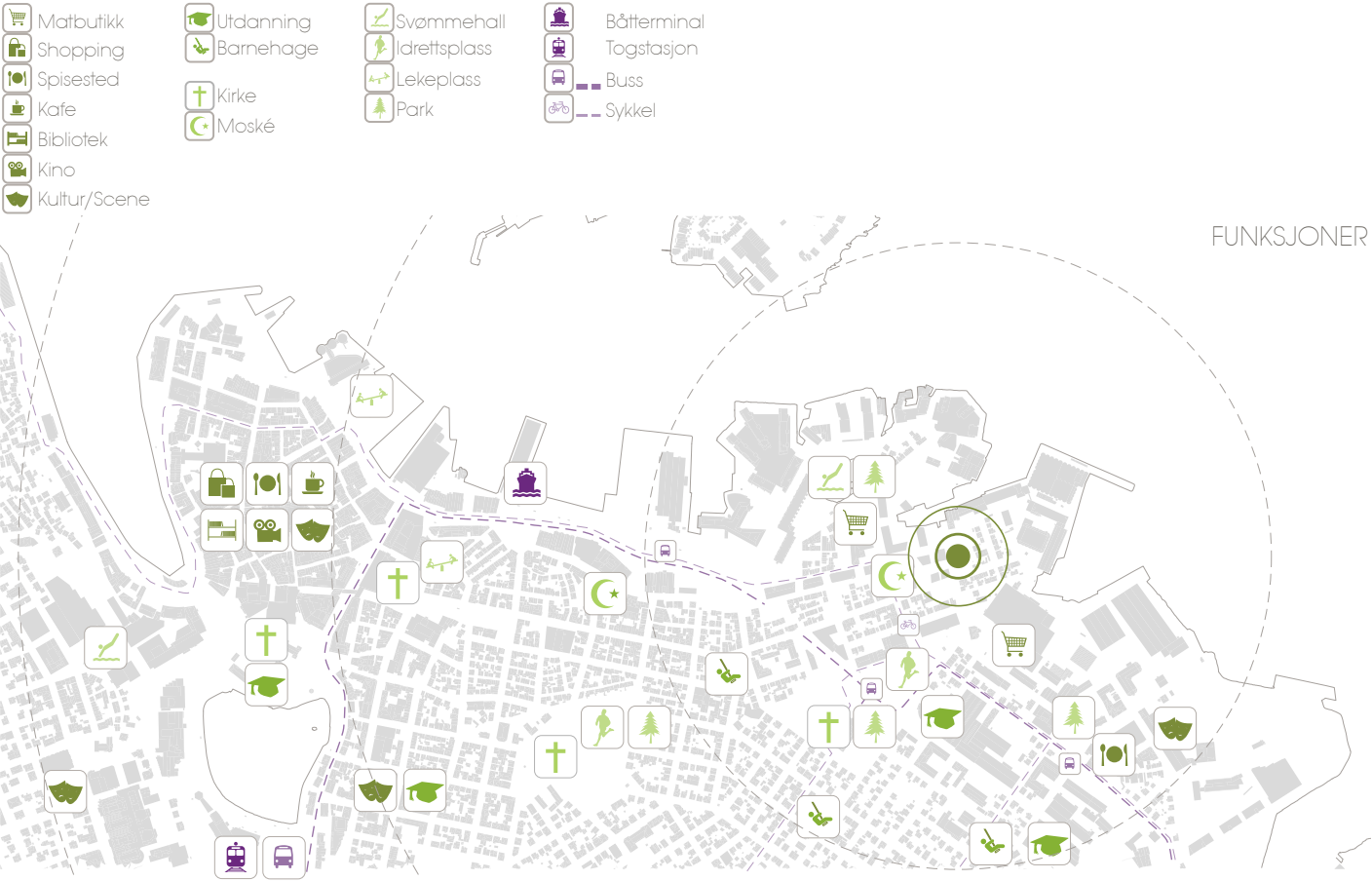
TREHUSBYEN/STØRRE STRUKTURER

BOLIG/NÆRING

FUNKSJONER

MATERIALER

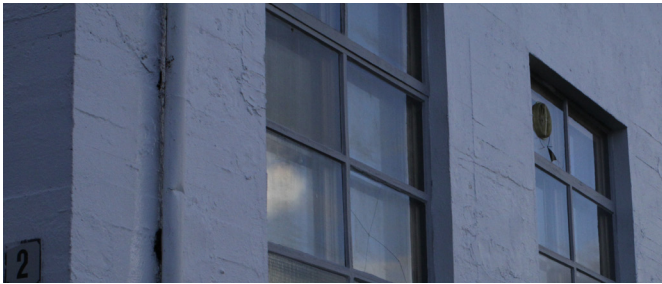

MATERIALER

KONTRASTFYLT MATERIALPALETT

Område rundt tomten er preget av en kontrastfylt materialpalett. Likevel kan man kort oppsumert si at en samling bygg i en del av område stort sett består av bygninger i tre. De resterende bygningene er av hardere materialer som stål, betong, pussede fasader og tegl. Man kan også finne materialer som bølgeblekk og plast, fortrinnsvis i nyere industribygg.

RETNINGSLINJER

UTNYTTELSESGRAD

BRUKSAREAL

De tre tomtene vi jobber med har, slik tomtegrensene fremstår på reguleringsplanen, et areal på tilsammen 1946 kvm. BRA for tomtene er satt til 125- 165%, med ønske om maks utnyttelse, altså 165%.

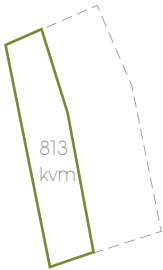
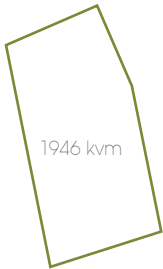
For relevansens skyld kan et ca tall for ant. leiligheter, med utgangspunkt i at hver enhet er 60 kvm, se slik ut:

For hele tomta:

$$\begin{aligned} 1946 \text{ kvm} \times 165 \% &= 3210,9 \\ 3210,9 \times 80 \% \text{ (salgbart)} &= 2568,72 \\ 2568,72 : 60 \text{ kvm} &= 42,8 \text{ leiligheter} \end{aligned}$$

For minste mulige tomt:

$$\begin{aligned} 813 \text{ kvm} \times 165 \% &= 1341,45 \\ 1341 \times 80 \% \text{ (salgbart)} &= 1073,16 \\ 1073,16 : 60 \text{ kvm} &= 17,886 \text{ leiligheter} \end{aligned}$$

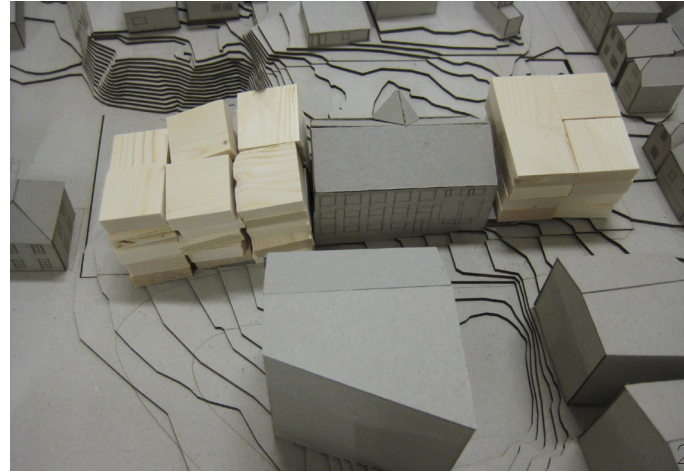
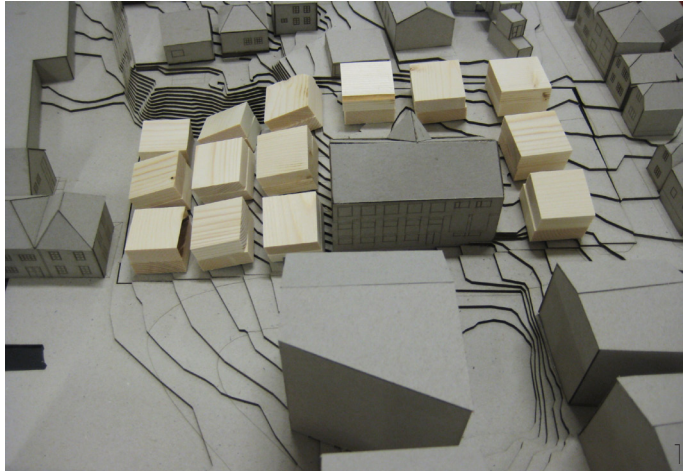

PARKERING

PASSER PR BOENHET

Bil	1 plass pr boenhet + 0,2 pr boenhet for gjester = 1,2 p-plasser pr boenhet
Sykkel	2-3 plasser pr boenhet

WORKSHOP

VOLUMSTUDIER

ET KONSEPT BLIR TIL

En veldig rask øvelse med klosser (1 kloss= 60 kvm a 1 etasjehøyde) for å starte og jobbe med plassering på tomta i 1:200 modell. Antallet klosser tar utgangspunkt i reguleringsplanens BRA %.

1 Volumene tar opp igjen skalaen på trehusene rundt tomta. For å tilfredstille ønsket utnyttelse, dekkes store deler av tomta. Volumene skaper en utvidelse av den eksisterende trehusåren, og fabrikkbygget kommer godt frem. Historisk bodde folk i trehusene (småskala), og arbeidet i fabrikkene (større skala) rett ved. Når vi nå skal lage boliger, kan dette være formgivende?

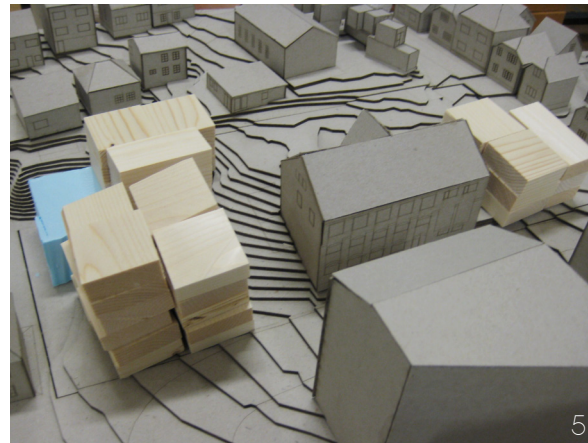
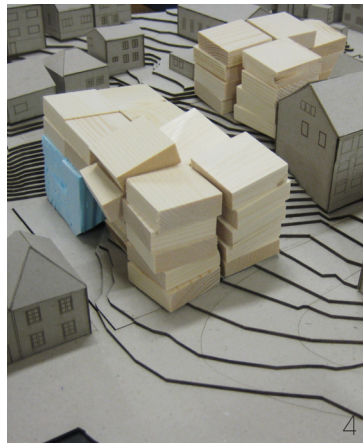
2 Klossene samles i to større volumer som står som en kontrast til, og fremhever, småskala husene. Dette

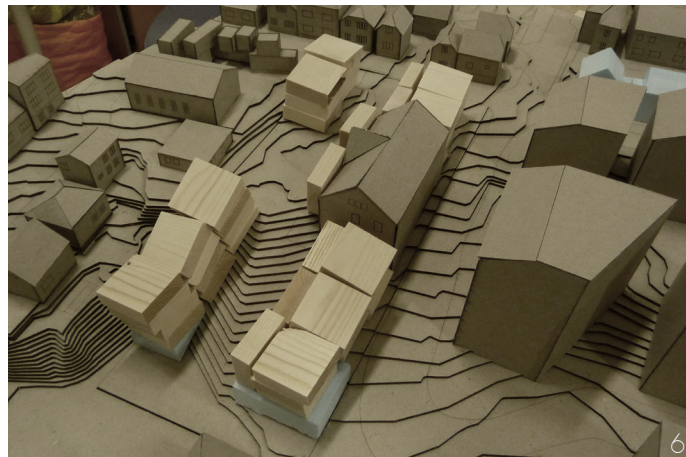
grepet skaper en retning, sammen med de vernede bryggene ned mot vannet. Dette gjør at alle får utsikt mot øst og ettermiddagssol fra vest, forutsett gjennomgående leiligheter. Dette kan gi plass til grøntområde mot øst.

3 Store strukturer lengst mot nord legges oppå en base for å utligne terrenget. Dette fyller mer av tomtens bredde, og kan gi kvartalslekeplass mot sør.

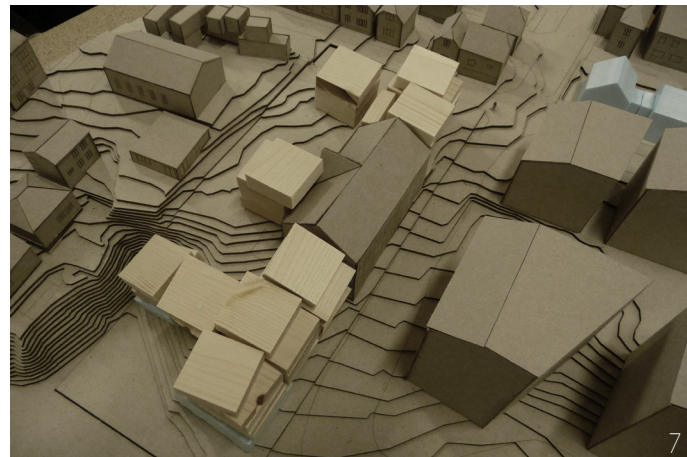
4 Det holdes fortsatt åpent mot sør, men volumene spres mer utover. Dette blir noe midt i mellom og fremstår som noe rotete og uklart.

5 Tre store massive frittstående volum. Retningen er noe uklar, men hjørnene er defineres.

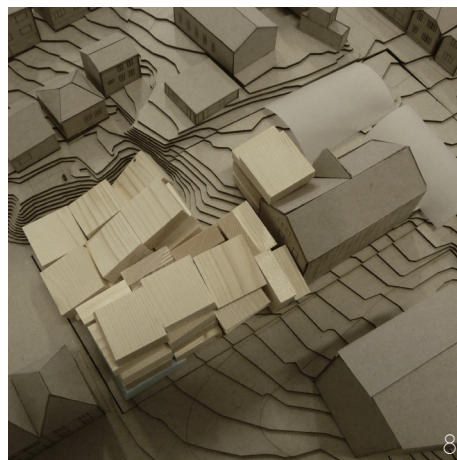

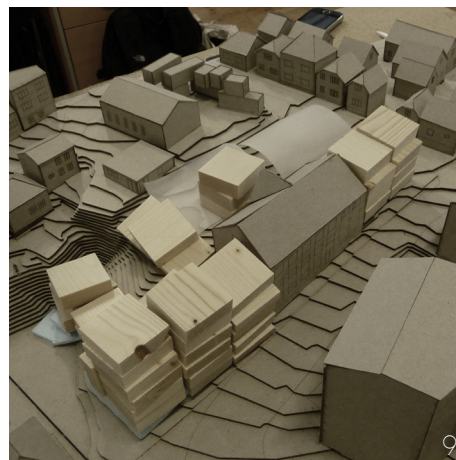
6

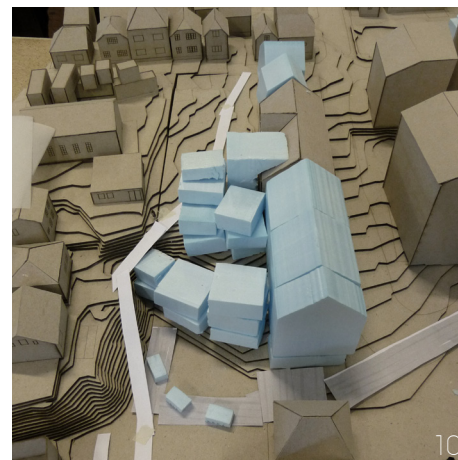
7

8

9

10

6 Volumene ble lagt langs kanten av tomten. Når volumene ligger slik får alle boligene mye lys og luft. Uteområdet blir liggende på langs mellom volumene, og vil med denne organiseringen kanskje føles mer privat.

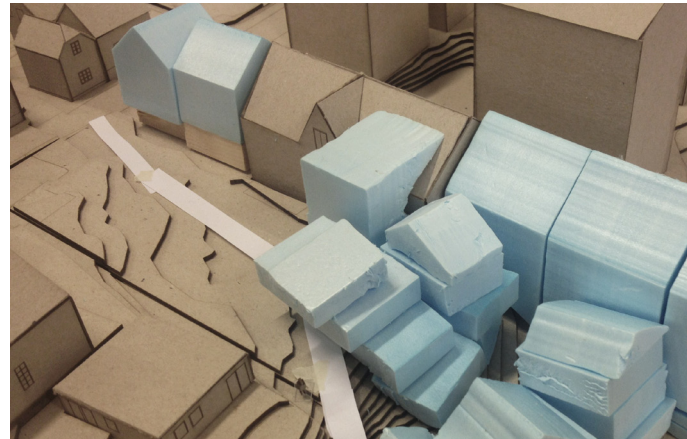
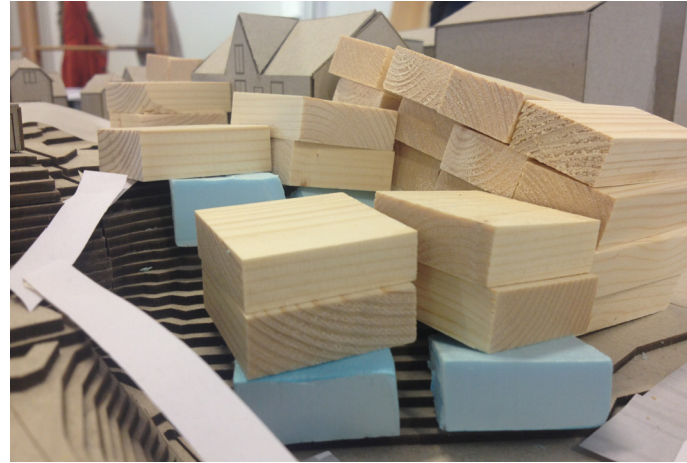
7 Her er klossene organisert med et hovedvolum som fyller ut hjørnene mot Pedersgata og Nedre Banegate, samtidig som volumet er langstrakt og tar opp i seg en retning mot vannet. Videre har vi lagt på noen mindre tilleggsvolumer mot øst. Disse tilleggsvolumene deler opp uteområdet, og denne organiseringen gjør nok også uteområdet mer privat.

8 Her er hele volumet samlet i den nordre enden av

tomten. Dette gir et stort og solfylt uteområde med en offentlig karakter. Men en slik organisering gir ikke de beste boligkvalitetene. Her ligger leilighetene svært tett og lysforholdene er ikke de beste.

9 Her har vi jobbet videre med utgangspunkt i det vi fant ut i øvelse 7. Tilleggsvolumene er samlet litt mer mot nord, slik at man får et større uteareal med en mer offentlig karakter mot Pedersgata. Videre er tanken her å bruke terrenget til å plassere boligene i skrenten.

10 Vi prøver å utforske ideene fra øvelse 7 og 9 enda litt videre. Vi arbeider med å plassere boligene i skrenten, og ser for oss at volumet under disse boligene kan utnyttes til parkering.

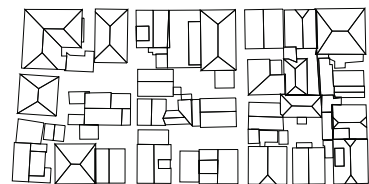
KONSEPTSTUDIE

VIDERE VOLUMSTUDIER

Etter å ha foretatt endel volumstudier ønsker vi å teste ut en av ideene videre, for å se om det kan fungere og føre oss nærmere et konsept. I volumstudiene fant vi ut at det kunne være fint å definere hjørnet mot sør, Pedersgata/ Støperigata, etter at vi så på strukturen for hele byen i 1:2000 modellen. Der så vi at strengt avgrensede kvartal var en gjenganger. Samtidig oppdaget vi at plassering av volumer i bakgården av kvartalene var plassert i en mer fri form. Et volum ble derfor lagt i hjørnet mot sørvest, og et større volum nord for fabrikken danner en vegg mot plassen og former "kvartalet". Disse volumene, sammen med fabrikkbygget danner en linje som blir en forlengelse av de vernede bryggene mot nord. Om vi ser på utnyttelsesgrader, er ikke disse volumene nok for å

oppnå mange nok boenheter uten tilleggsvolumene i bakgården. Vi ser på disse volumene som sekundære volumer som vi tenker kan ha et annet formspråk enn de større. Takets form og vinkel tror vi er viktig med tanke på omgivelsene, noe som vi ønsker å studere nærmere i en annen workshop, og kanskje kan dette hjelpe oss til et formspråk for både primær- og sekundærelementene.

Vi ønsker også å anlegge et uteareal på tomten både for beboerne i prosjektet og andre i området. Kan en sti som trekkes gjennom tomten senke terskelen for andre for å bruke dette utearealet? Kan denne stien koble seg på promenaden langs sjøsiden? Kan terrenget på tomten brukes både i boligene og til å gi kvaliteter til en eventuell sti?

■ Hovedvolumer
■ Tilleggsvolumer

Illustrasjonen viser et typisk kvartal i byen der hovedvolumene danner en stram ramme, mens tilleggsvolumene i bakgården har en friere form. Dette skaper et grid mellom bebyggelse og gateløp, men som altså blir løst opp til en mindre stram plassering innenfor "rammen" av bygg.

HOVEDGREP

VOLUMER OG UTEOMRÅDER

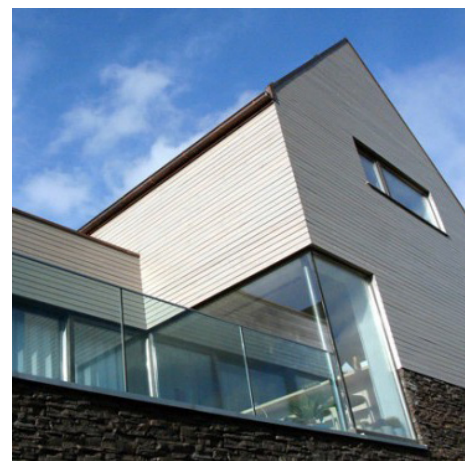
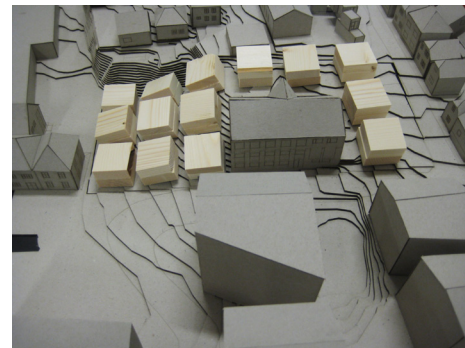

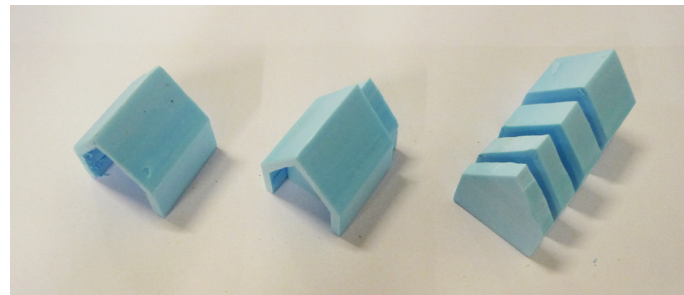
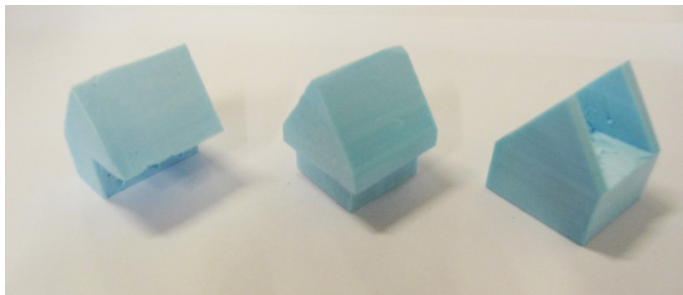
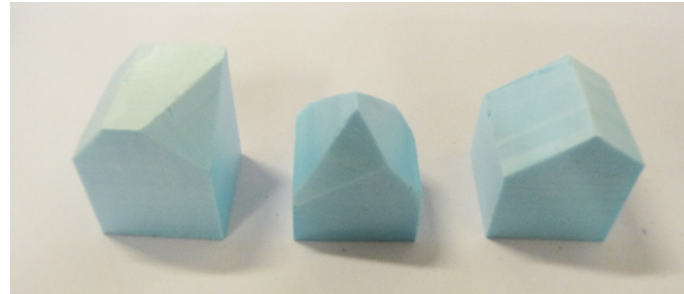
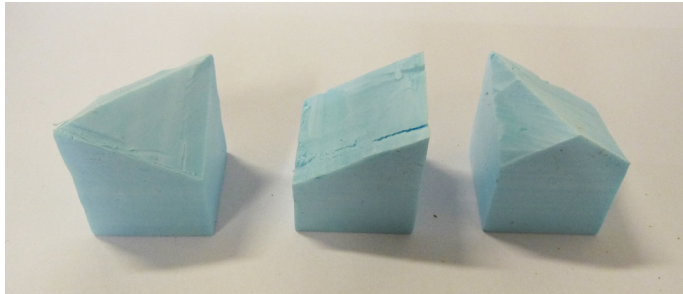
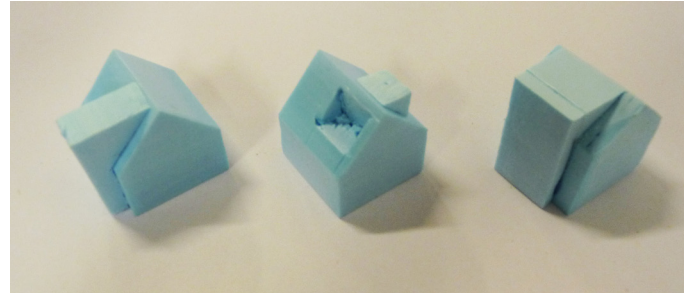
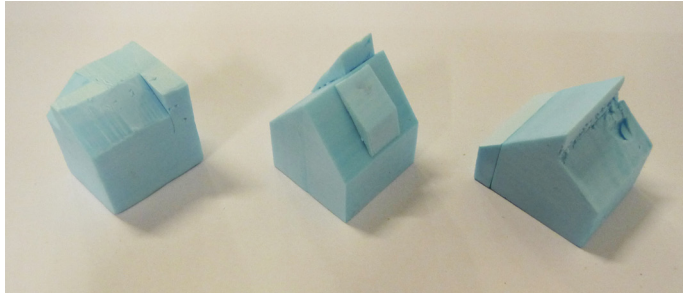
1: Fabrikken antyder en retning sammen med bryggene som blir forsterket ved hjelp av to nye volumer.
2: Volumene som legges til definerer hjørnet og danner en vegg mot gateløpet og plassen.
3: Legger til tilleggsvolumer inn mot bakgården

4: Det blir dannet et uteområde på den sørlige delen av tomten, og et av mer offentlig karakter på plassen utenfor bryggene. Det blir lagt en sti langs tomten som kobler seg på sjøpromenaden. Stien kan betraktes som et skille mellom offentlig og privat del i bakgården.
5: I tillegg til fra stiene, har prosjektet adkomst mellom de store volumene, mellom det "gamle og det nye".

INSPIRASJON - TAK

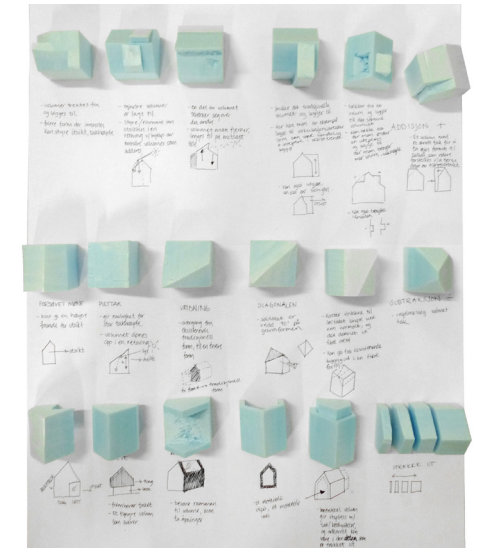

WORKSHOP TAK

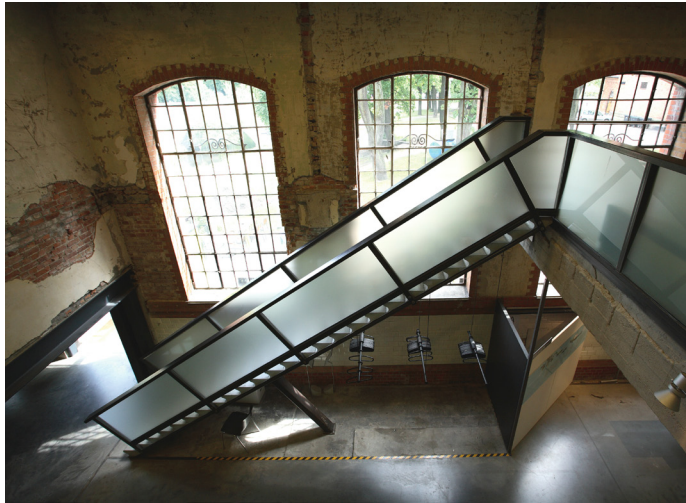
ADDISJON OG SUBTRAKSJON

Vi har hatt en tak-workshop hvor vi jobbe fritt og intuitivt med tak og takvikler. Stavanger er by hvor saltakene dominerer i bybildet, og i denne workshopen ønsket vi å utfordre saltaket og undersøke hvilke ulike former det kan opptre i. Hvor mye av formen kan man ta bort før det ikke oppleves som et saltak mer?

Efter at vi hadde bygget modellene grupperte vi dem, diskuterte og skrev ned kvaliteter ved hver av dem. Ved å legge til og trekke fra volum har vi fått frem en rik samling av ulike ideer som alle har forskjellige kvaliteter i forhold til tilpasning, romlig opplevelse, utsikt, lysinnslipp og uttrykk. Nå må vi bare forske mer på hvilken form som passer best inn i vårt prosjekt.

INSPIRASJONSPROSJEKTER

DogA

NORSK DESIGN- OG ARKITEKTURSENTER

Program: DogA, Norsk Design- og Arkitektursenter

Arkitekt: Jensen & Skodvin Arkitektkontor AS

Sted: Hausmanns gate 16, Oslo

År: 2003- 2005

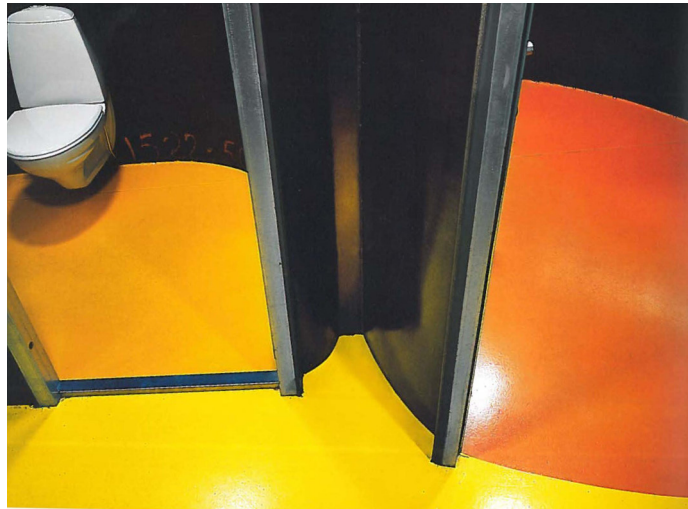
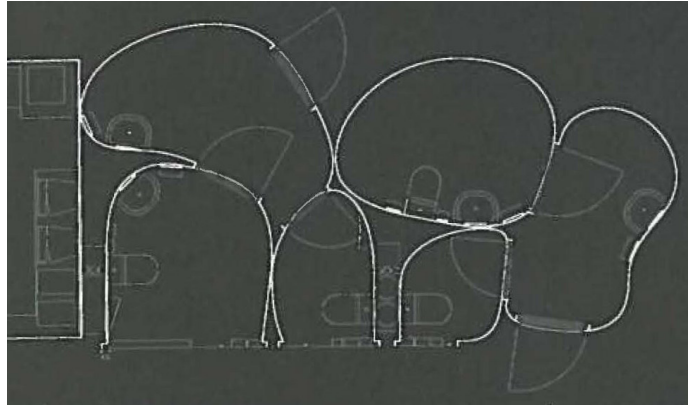
Aktualitet: Transformasjon av tidligere trafostasjon

DogA, Norsk Design og- Arkitektursenter, er en samlokalisering av Norsk Form og Norsk Designråd i et tidligere industrilokale ved Akerselva, Oslo. Bygget er fra 1860 og fungerte tidligere som en transformatorstasjon.

Fra 1860 til 1980 var bygget gjennom flere faser av endringer, også i form av tilbygg, noe som krevde en «opprydding» i hva som var viktig å ta vare på, og hva

som burde fjernes. Et tett samarbeid med byantikvaren var i denne sammenheng nødvendig da bygget er bevaringsverdig.

Jensen & Skodvin fikk oppdraget av prosjektet, som sto klart i 2005. Det var ønskelig fra arkitektenes side at spor etter mange års bruk og ombygginger av lokalene skulle tre frem som «et komplekst og ukopierbart» uttrykk. Bygningen kan ses som et prosjekt i 3 ulike deler av ulik karakter. Den første delen er behandlingen av eksisterende innvendige overflater som vegger og tak, den andre er etablering av nye åpninger i vegger og tak, mens den tredje er nødvendige tillegg som vegger, trapper, heiser og møbler i eksisterende rom.

I stedet for et ønske om å vise fabrikken slik den var når den sto ferdig i 1860, ønsket arkitektene at alle tider skulle være representert i bygget. Derfor ble innvendige flater beholdt i så stor grad som mulig, slik at besøkende senere vil kunne se spor av hvordan bygget har levd og hva som har skjedd. Dette ble gjort med forskjellige teknikker som arkitektene utviklet i løpet av byggeprosessen. En måte var å fjerne bare puss som var i dårlig forfatning, og heller ikke dekke dette igjen med noe senere. Arkitektenes hypotese var at en avsløring av så mye arkitektonisk informasjon som mulig ville kunne gi en kompleks naturlig kvalitet.

Nye elementer er gitt en enkel form som står i kontrast til det eksisterende. På den måten er disse elementene

tenkt å skille seg ut fra det miljøet som står igjen fra industribygget. I overgangen mellom den eldste og den nyeste delen av bygningen, er toalettene plassert. Det knappe arealet viste seg å være for lite for rektangulære toaletter, noe som ble løst ved å kutte bort alle toalettens hjørner ved hjelp av en 8 mm bøyd stålplate. Dette har resultert i en spesiell planløsning for denne overgangssonen, som igjen gjorde det mulig å plassere alle toalettene i et ellers for lite område, og er et eksempel på hvordan arkitektene i prosjektet løser overganger og kontrast mellom nytt og gammelt.

Når det gjelder eksteriør, ble det lagt til et mindre bygg i glass. Tanken var at et tilbygg kunne lede besøkende enkelt inn i bygget samtidig som det forteller at bygget

i dag har et annet program enn det tidligere har hatt, i motsetning til å beholde fasaden urørt og indikere inngangspartiet med kun et skilt.

Lokalene er, i tillegg til et besøkssenter også arbeidsplass for omkring 40 mennesker, og inneholder møterom, seminarrom, utstillingshall, restaurant, formlab og et atrium. For å få programmet til å passe inn i bygget, ble det nødvendig å legge inn 2 etasjer i deler av bygget. Dette skapte utfordringer i forhold til å få plass til tekniske installasjoner, som ble løst ved å integrere dette i dekket. For å lykkes i å skjule ventilasjonen, ble denne lagt til steder der det var tomrom eller var mulig å ta åpninger som dekker, ved søyler, på loft og i forbindelse med mesaninen.

HÅBAKKA

MELLOMBYGG

Program: Bolig
Arkitekt: 3RW Arkitekter
Sted: Rosendal
År: 2003
Aktualitet: Tilpasning til stedet

et sentralt hensyn. Mellombygget er derfor fristilt fra de eksisterende byggene og berører dem minimalt, kun i forbindelse med inngangene. Den visuelle forbindelsen mellom fjorden, det sentrale gårdstunet og den bakenomliggende fjellsiden er opprettholdt ved at mellombygget er åpent med et stort glassparti mot fjorden og med et langsgående overlys mot fjellsiden.

Håbakkatunet består av fem bygg øverts i Guddalen. Med bakgrunn i oppdragsgivers ønske om et sammenhengende og mer fleksibelt boligareal ble 3RW arkitekter bedt om å se på muligheten for en sammenbygning av tunets to våningshus. Mellombygget er oppført mellom de to våningshusene, og en fleksibel organisering har vært

Byggekunst nr 6, 2006
Byggekunst nr 2, 2005

MOSVANGEN

STUDENTHJEM

Program: Studenthjem
Arkitekt: Helen & Hard AS
Sted: Stavanger
År: 2003

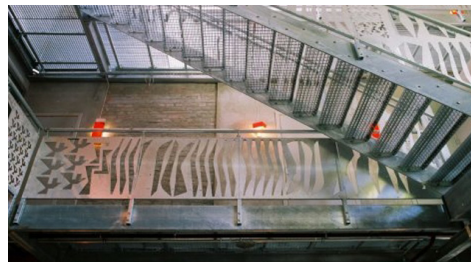
Aktualitet: Transformasjon, bolig

Mosvangen Studenthjem er en ombygging av et vandrerhjem til 19 studentleiligheter. Det eksisterende bygningsvolumet var dypt og uhensiktsmessig for det nye boligformålet, og en omfattende transformasjon var nødvendig for å skape bedre lys- og boforhold. Terrenget ble gravd ut, bygningen ble uthult og kuttet i, volumer ble lagt til, elementer ble flyttet og takene ble blitt løftet opp. Mest iøyenfallende er transformasjonen

av det store saltaket med nye takopplett og innfellede terrasser mot sør og vest. De nye inngrepene er markert med sterke farger eller nye materialer som står i kontrast til det gamle husets hvite murpuss.

I prosjektet står også gjenbrukstanken sterkt. Bygningsmasse og elementer som vinduer, dører, trapper, gulvbord og betongplater er blitt forflyttet og resirkulert andre steder i huset.

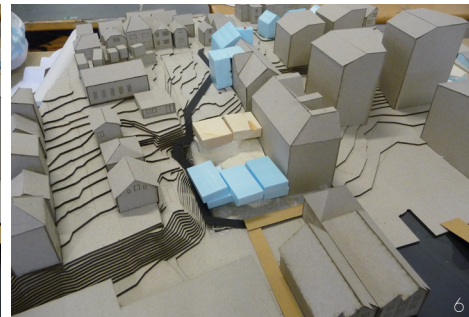
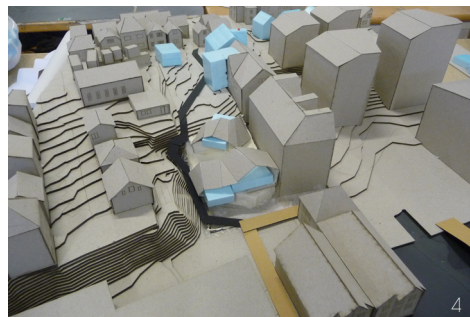
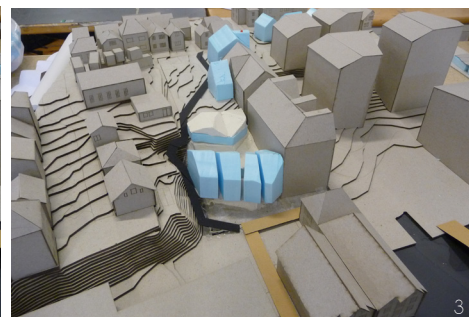
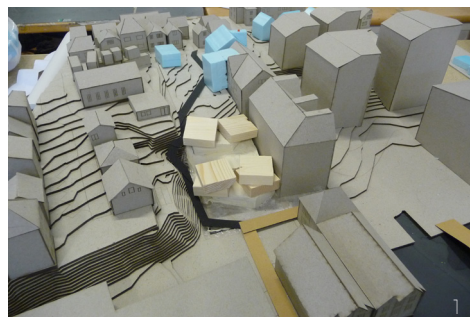
www.hha.no
www.arkitektur.no/mosvangen-studenthjem

“Å tilpasse seg sine omgivelser er å kommunisere med eksisterende miljø eller natur. En slik kommunikasjon bestreber seg ikke på å kopiere eller gjenta, men forsøker snarere å skape en dialog med og relasjon til det opprinnelige og det nye. Hvor aktivt skal et nytt element være i et eksisterende miljø? Et bygg kan gjennom sin utforming forsterke opplevelsen av omgivelsenes karakter og egenart, gjennom både kontrast og forsiktig tilnærming. Ikke ved å erklære seg som et dominerende motstykke, men snarere som en selvfølgelig nåtidig ytring, som selvbevisst og uanstrengt plasserer seg i den eksisterende sammenhengen. I en slik spenningsfylt interaksjon mellom gammelt og nytt fremstår den nye helheten med et mer komplekst uttrykk og et rikere budskap.”

AML, Byggekunst nr 6 2006

WORKSHOP II

VOLUMER

SAMMENHENG OG MØTET I MELLOM

Forutsatt at de store hovedvolumene følger konseptet om å ligge på linje ned mot vannet: -Hvordan kan ulike volumer møte hverandre, og hvordan kan de være to ulike elementer men likevel ha likhetstrekk? Vi har på flere måter den siste tiden jobbet med ulike takformer og konsepter rundt tak og vinkel. I dag tok vi et steg til siden for å spørre oss hva vi vil med de såkalte sekundærvolumene. Skal de skille seg fra primærvolumene? Er de noe eget? Bør de ha sitt eget formspråk, og i såfall hvordan kan de likevel stå i sammenheng med de større volumene?

- 1: Vi startet med utgangspunkt i klosser på 60 kvm med en idé om at disse kunne følge terrenget
- 2: Etter å ha studert tak forsøkte vi å overføre dette til

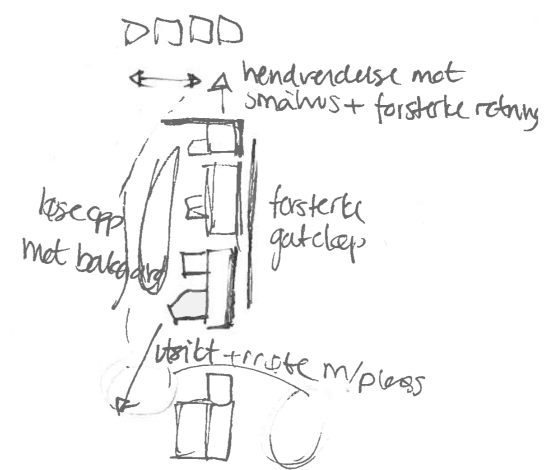
disse volumene. Vi stilte spørsmål ved om disse ble for ulike til både de store volumene og tilleggsvolumet til fabrikk.

3: Deretter prøvde vi også å ta med oss andre elementer fra workshop inn i situasjonen. Blir dette volumet nå er forlengelse av det store? Vil dette gå på akkord med prinsippet om å forsterke en linje ned mot vannet og byens struktur?

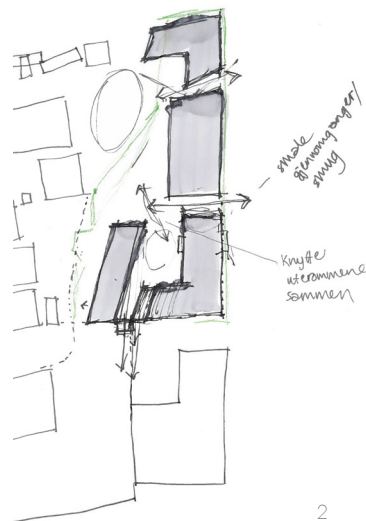
4: Kan taket være et bånd som bretter seg? Og kan de store om mindre volumene knyttes sammen via takets form? Men sikrer det egentlig en helhet?

5: Om vi går tilbake til enklere volumer, kan materialbruk knytte de ulike volumtypene sammen?

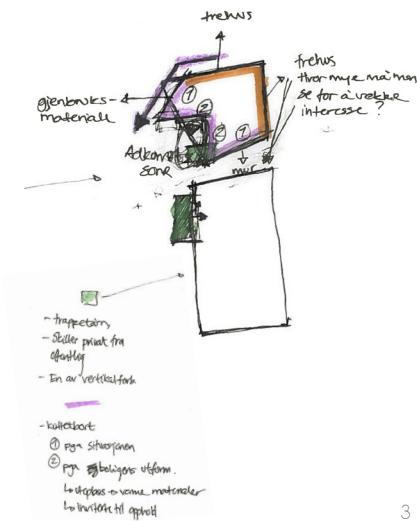
6: Og hvordan kan adderte volum på nybygg snakke samme formspråk som addert volum på eksisterende?

T

2

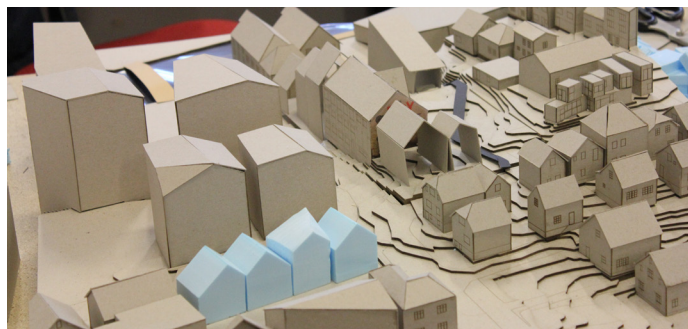
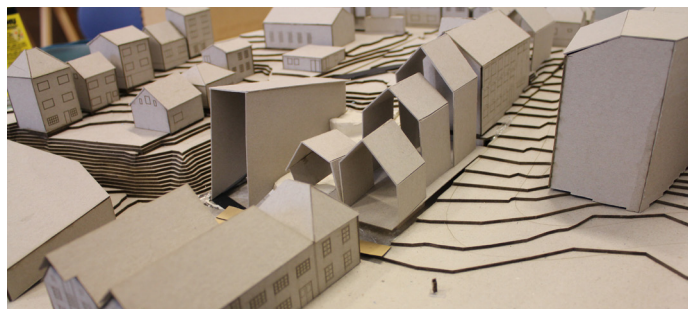
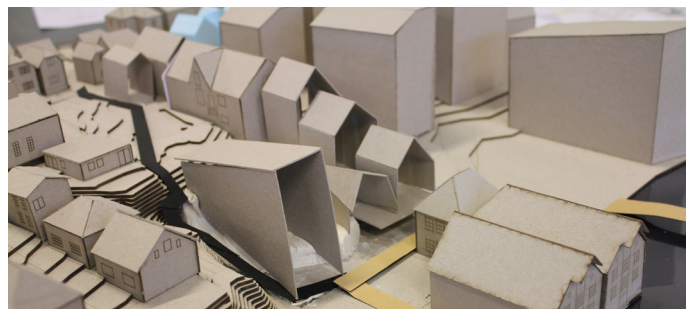
3

VENDING

EN NY STRATEGI

Vi har lenge jobbet under et konsept der større volumer mot vest har som hensikt å forsterke gateløpet som retning og danne en vegg mot veien og plassen ved bryggene. Dette ga oss et konsept for tomta der vi jobbet med større volumer mot vest, og mindre sekundaervolumer, som fulgte terrenget, mot øst. Dette var inspirert av byens kvartalsstruktur. Når vi jobbet dette videre ut i modell ga det oss mange spørsmål uten for mange gode svar. Hvordan løser man spranget mellom det nye volumet mot nord og de lave bryggene? Skal sekundaervolumene være noe annet? Bør de ha et enklere formuttrykk enn de større? Må de større volumene ta opp dimensjoner fra fabrikkene, og dermed også en noe "vanskelig" dybde? Vi føler vi i har låst oss litt fast i dette sporet, og ønsker å prøve en ny strategi.

- 1: Vi tok et steg tilbake og tok en ny runde på hva som var viktig i forhold til situasjonen. Vi synes det er viktig å forsterke gateløpet både i Støperigata og Pedersgata. Volumene vi legger til kan bidra til dette ved å definere hjørnet, Pedersgt og Støperigt. Volumene kan ha ulik henvendelse, utifra plassering. Dette kan påvirke byggene både i materiale og formspråk.
- 2: Volumene kan utformes med hensyn til siktlinjer, adkomst, eksisterende linjer på tomta. De tre hovedvolumene kan stå på linje mot gaten i vest, men ulike bredder kan gi forskjellige uterom med ulike kvaliteter. I stedet for sekundaervolumer kan det nederste strekke seg utover i bredden.
- 3: Tilleggs volumer, som vertikalforbindelser kan skape en helhet og være de nye sekundære volumene.

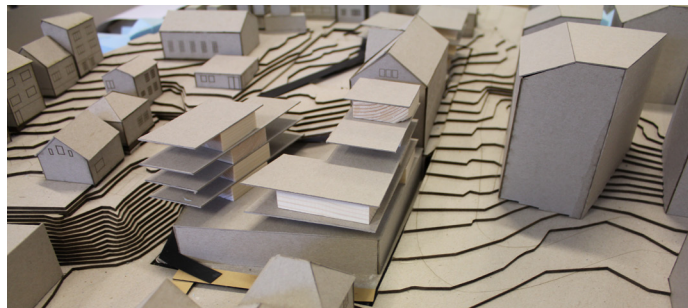
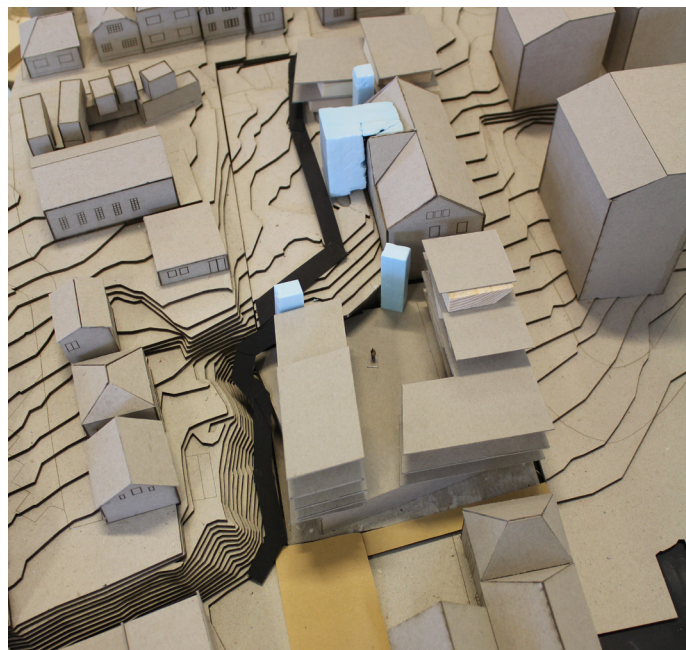

BÅNDENE

SIKTLINJER OG TILPASNING

I denne workshop'en forsøkte vi å gå videre i den retningen som ble staket ut etter forrige ukes veiledning og undersøkelser. Vi ville i større grad definere hjørnet mot sørvest, ved å gi volumet mot sør to retninger. Vi ønsker fortsatt å forsterke gateløpet mot vest og ta mer hensyn til bryggene ved å ikke la spranget mellom bryggen og nye volum være for stort. Volumet mot nord ønsker vi å undersøke om kan være et større volum, delt av en siktlinje/ grøntområde. Volumet består av flere bånd, som trapper seg ned for å gi mulighet for utsyn for volumene bak. Etter å ha studert gatestrukturen i området la vi merke til de mange smugene i mellom husene. Fordi vi ønsker å vise frem ihvertfall en av fabrikkens fasader, ønsker vi å se om en overføring av dette kan fungere i vårt prosjekt.

NIVÅENE

UTEROM OG BEVEGELSE

Vi hadde i denne neste runde et behov for å øke presisjonsnivået da volumer fungerer godt for å få en innblikk i helheten, men ikke fungerer like bra for å få undersøke nivåer, bevegelser og sirkulasjon. Vi startet med å lage en mer nøyaktig base for å ta opp terrengfallet. Vi ser for oss at denne basen inneholder næring, parkering og eventuelle fellesfunksjoner i prosjektet. Når vi gikk mer i detalj oppdaget vi at basen vi laget, hadde tilnærmet samme fotavtrykk og høyde som eksisterende lagerbygg. Vi anser det som interessant og bærekraftig å undersøke denne muligheten nærmere, om vi går i retning av en slik idé. Vi undersøkte også sirkulasjonsarealet med svalgangsløsninger og vertikale bevegelser med et likt formspråk for å binde de ulike bygningene sammen.

NÆROMRÅDET

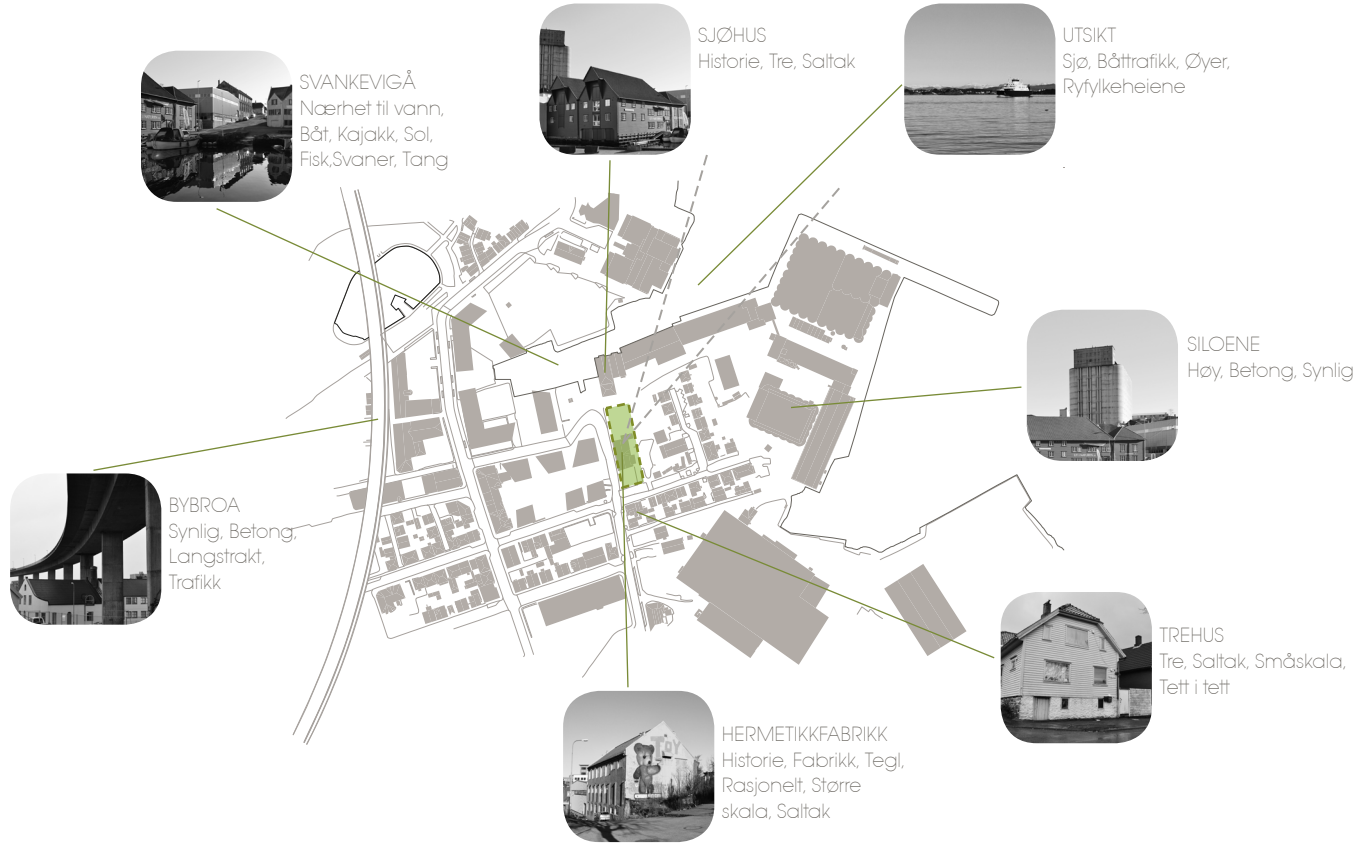
GRØNTOMRÅDER OG PROMENADER

EKSISTERENDE OG FREMTIDIGE

Kommunen planlegger å gjenåpne den gamle dokken i Spilderhaugvigå og samtidig anlegge et grøntområde langs dokken. Sammen med Folkeparken på Kjelvene og Parken ved Sankt Johannes kirke kan dette nye grøntområdet danne et fint grøntdrag fra sjøen og inn til kirken.

Det planlegges også en sjøpromenade i det samme området. Denne sjøpromendaeen skal legges i sjøkanten langs hele Urban sjøfront. I tillegg finnes det en eksisterende promenade i området. Denne promendaeen heter "Den blå promendae" og er en fire kilometer sammenhengende promenade langs Stavanger sentrum sin sjølinje. Denne promenaden strekker seg fra Konserthuset i Bjergsted

til Badedammen. Ettersom det er to sjøpromenader i det samme området ønsker vi å undersøke om disse to promenadene kan knyttes sammen. Vi ser for oss at det kan opparbeides et uteområde innerst i Svankevigå hvor man kan ha kontakt med vannet. Her kan sjøpromenaden føres videre ved en bro som krysser Svankevigå eller ved at promenaden også her ledes langs vannkanten. Videre kan promenaden gå opp den grønne "korridoren" som går fra Svankevigå og opp til Badedammen, og ved Badedammen kan sjøpromenaden koble seg på Den blå promenaden.

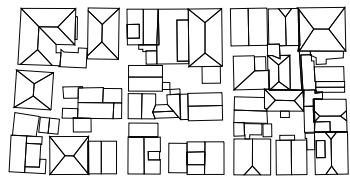

KVALITETER I OMRÅDET

- Eksisterende bebyggelse
- Vårt prosjekt
- Volumer som fullfører trehusrekka
- Ferdig prosjekterte prosjekt
- Planlagte prosjekt

HOVEDGREP 2

Vi har tidligere observert at Stavanger sentrum i stor grad er bygd opp av en kvartalstruktur hvor hovedvolumene danner en stram ramme, mens tilleggsvolumene i bakgården har en friere form. Nå har vi i tillegg fått øynene opp for rommene i mellom hovedvolumene - alle smugene. Er dette noe vi kan ta med oss inn i vår egen oppgave?

- Hovedvolumer
- Tilleggsvolumer
- Smug

HOVEDGREP 2

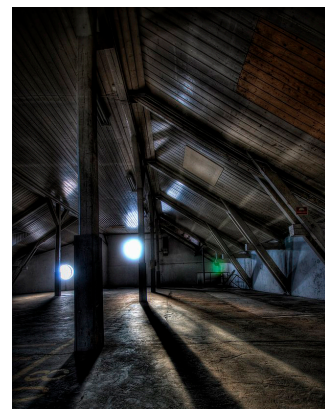
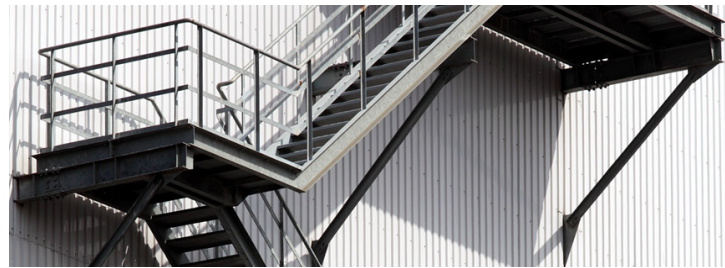
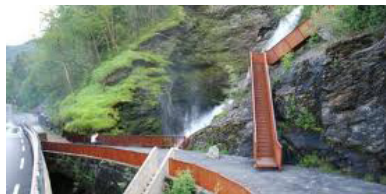
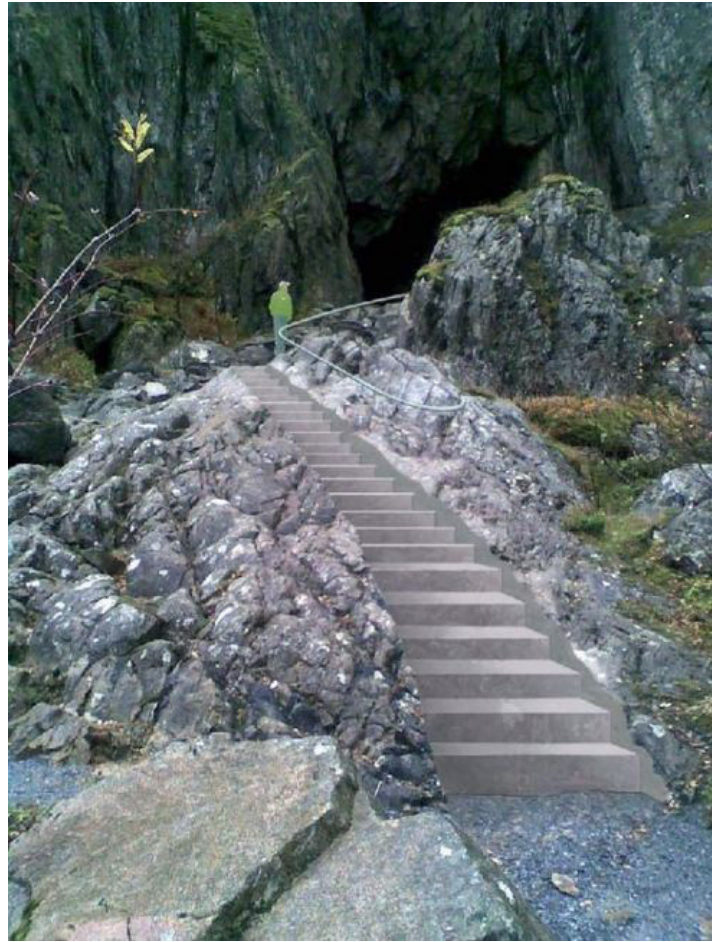
VOLUMER OG UTEROM

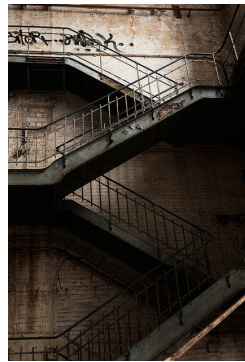
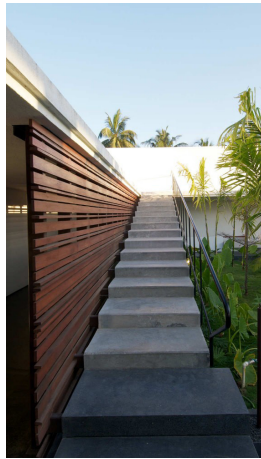
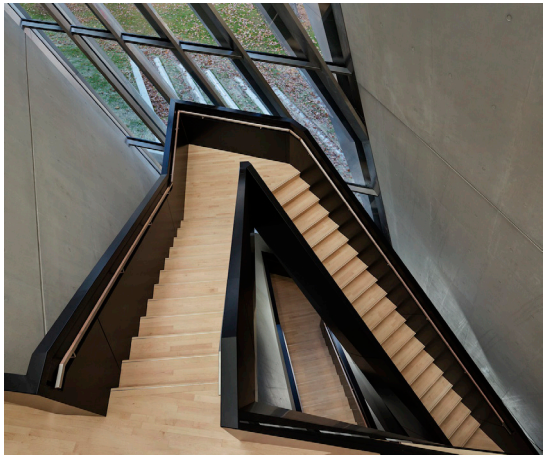

- 1: De kryssende gateløpene forsterkes av volumer som definerer hjørnet og retningen mot vannet.
- 2: Nye volumer plasseres i forlengelse av fabrikkens.
- 3: Kvartalet deles av en diagonal for å danne et uteområde mot sør og i tillegg oppnå tilstrekkelig utnyttelsesgrad.
- 4: En sti legges langs diagonalen og knytter seg på

- den planlagte sjøprømenaden. Stien kan sees på som et skille mellom privat og mer offentlig uteareal.
- 5: Smug legges til for å oppnå mer kontakt mellom gate og bakgård, og i tillegg vise frem fabrikkens fasader.
- 6: Adkomsten legges i smugene, mellom det "gamle og det nye".

INSPIRASJON

TOMTEBEFARING

FABRIKKEN

BEFARING PÅ INNSIDEN

1: Bildet er fra fabrikkens tredje etasje, hvor en kunstner holder til i dag. Store vinduer slipper inn mye lys i rommet, og den relativt store takhøyden gir rommet en luftig følelse. Takkonstruksjonen er stort sett dekket til med plater, og kun innerst i rommet oppdager man de flotte ståldragerne og bjelkelaget. Tenk hvilken flott karakter dette rommet kunne hatt hvis takkonstruksjonen var synlig over alt, slik som den var før.

2 og 4: Bildene viser fabrikkens etasjeskiller og konstruksjon. Hovedkonstruksjonen består av dragere i stål med H-profil som strekker seg fra vegg til vegg på tvers av fabrikkens. Oppå den nederste flensen til denne drageren hviler et bjelkelag som strekker seg

mellom to ståldragere i fabrikkens lengderetning.

3: Stålbjelkene strekker seg fra yttervegg til yttervegg, og midt mellom veggene er bjelken støttet opp av en stålsøyle (bildet). Stålsøylen har også H-profil.

BORGEN

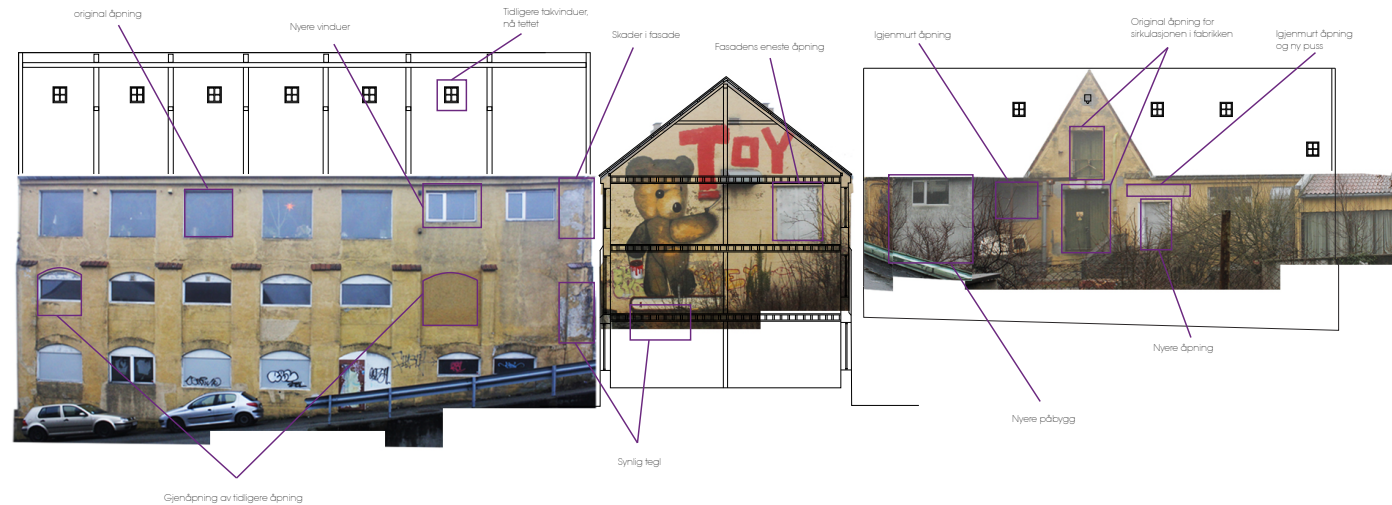
TRANSFORMERT HERMETIKKFABRIKK

1-3: Bildet viser Borgen som er en gammel hermetikkfabrikk i Stavanger Øst. Hermetikkfabrikken er nå gjort om til kontorer og restaurant. På bildet kan man se nordfasaden som før var tegl, men som nå er byttet ut med tre og glass. Det store glasspartiet gir masse lys inn i de øverste etasjene., og det må være spesielt flott på loftet hvor man i tillegg har en stor takhøyde. På vestfasaden kan det virke som om de opprinnelige åpningene er beholdt, og at nytt glass er satt in.

4: Bildet viser restauranten inn ei Borgen. Her oppdaget vi at takkonstruksjonen er omtrent den samme som i fabrikken vi jobber med. Også her er det ståldragere med H-profil, og et bjelkelag som hviler oppå flensen.

EKSISTERENDE OG ADDERTE VOLUMER

FABRIKKEN

ADDERT VOLUM OG ENDRET BRUK

Mens vi jobber med innsiden av fabrikk, er det også nødvendig å se den utenfra på samme tid. Som nevnt tidligere (se heftet; Støperigata 6) er fabrikkbygget i en slik forfatning at den ikke inngår i en diskusjon om vern. Men den er viktig å bevare som en historieforteller. Dette kan muliggjøre en litt tøffere behandling av bygget der man stiller seg mer fritt til å addere volumer, samt å kutte i eksisterende bygningsmasse. Slik den fremstår i dag vises spor av endringer som er blitt gjort igjennom årenes løp. Særlig baksiden (fasade mot øst) er preget av endringer i bruk og funksjon.

Collagen til venstre viser fabrikkens tre synlige fasader slik den står i dag med kommentarer og endringer. Med tanke på programmering av boliger, ser vi på

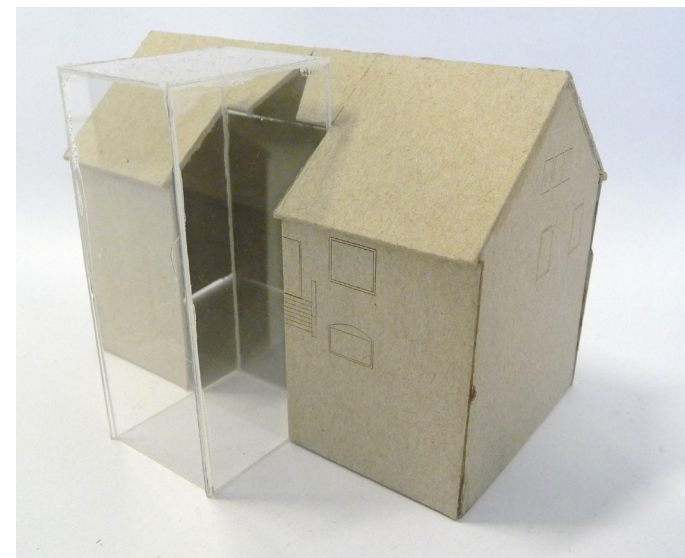
muligheten for å gjenåpne de originale åpningene i fasaden for å få mest mulig lys inn i boligene som en ekstra kvalitet. Vi åpner også for muligheten til å ta åpninger i tak, men noe større enn de originale åpningene. Når det gjelder baksiden av fabrikk har den noen større åpninger som ble brukt til sirkulasjon av varer. Kan disse åpningene også i dag brukes til bevegelse? Uansett må det adderes en vertikalforbindelse med trapp og heis for å tilfredstille krav om tilgjengelighet. Vi anser det som mest hensiktsmessig å legge denne forbindelsen på utsiden av bygningen. Men hvordan kan man addere et volum til en eksisterende bygningsmasse? Hvordan vil møte mellom disse elementene være? Og hva skjer i dette arealet på innsiden av fabrikk?

Utgangspunktet er byggets bakside med takutstikk

Et frittstående selvstendig volum adderes for vertikal forbindelse opp til øverste nivå. Eksisterende høyder benyttes, samt takutstikkets bredde.

Et noe større vertikalt volum skærer seg inn i bygningen og gir mulighet for å slippe lys lengre inn i bygget

Et bånd bretter seg over bygget med vertikal på utsiden, men med mulighet for sirkulasjon gjennom eksisterende åpninger i fasade.

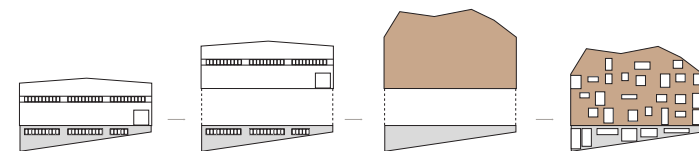

BASE

BEVARING VS GJENOPPBYGGING

Under videre skissering av konseptet, viste det seg gunstig å anlegge en base på nederste (nordligste) del av tomten. Dels for å ta opp terrenget, plassere funksjoner som parkering og verksted, samt løfte bakgården på baksiden opp fra bakkenivået. I den eksisterende situasjonen ligger det allerede et lagerbygg med en base på denne tomten. Ideen baserte seg på å fjerne øverste del av dette lagerbygget, for så å beholde den eksisterende basen videre i prosjektet til de nevnte funksjoner. Dette vil også gi et aspekt av gjenbruk og mulighet til å se på kvaliteter av et slikt type bygg også. Vi anser denne ideen også som spennende i et bærekraftig perspektiv, men etter å ha vurdert mulighetene frem og tilbake i forhold til prosjektet, nødvendige utbedringer

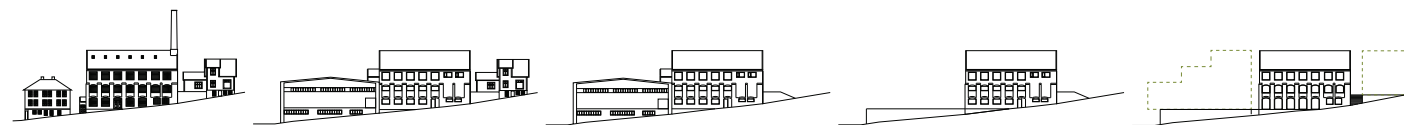
og konsept, velger vi likevel å ikke beholde den eksisterende basen. I forhold til ny bruk vil det være nødvendig å ta nye/større åpninger i to av basens fasader, mens de to siste ville vært mest hensiktsmessig å rive, for så å bygge nye, pga basens materiale (leca), last fra nybygg og form i bakkant slik vi vurderer det. I tillegg vil det være vanskelig å få inn alle funksjoner vi ønsker i en eksisterende base. Derfor ville det vært så mange større utbedringer, at vi velger å gå videre med basen som en idé fra det eksisterende lagerbygget.

FASADEOPPRISS

ENDRINGER I FASADEN MOT STØPERIGATA

1: Fasadeoppriss slik det var da fabrikken ble bygget i 1912. Trehus og fabrikkbygg ligger side om side.

2: Etterhvert ble trehuset i Støperigata 4 erstattet av et lagerbygg.

3: Trehuset i Pedersgata 124, som tidligere var en kolonialbutikk, ble totalskadd i en brann i 2004. Og Pedersgata 124 er i dag et ledig areal.

4: Vi ser ingen historisk verdi i lagerbygget, men ønsker likevel å videreføre kvaliteter ved dette bygget, som for eksempel den massive basen.

5: Hvilken historie vil fasadene i vårt prosjekt fortelle?

TILPASNINGSDYKTIGE BOLIGER

AKTUALITET

BADEDAMMEN/ SPILDERHAUG

I samtale med Jo Fougli på byplankontoret i Stavanger Kommune kom det frem at den nordlige delen av Urban Sjøfront skiller seg ut med en spesielt stor konsentrasjon av små leiligheter. I dette første byggetrinnet av Urban Sjøfront ble det bygget et boligprosjekt med 188 boenheter der de aller fleste er 1- og 2-roms leiligheter på mellom 18 kvm og 35 kvm. De andre prosjektene i området har en noe mer normal fordeling mellom leilighetsstørrelser, men det skal mange store boliger til for å oppveie effekten av nesten 190 små leiligheter.

Alle disse små leilighetene har ført til at det er stor gjennomtrekk i området og lite stabilitet i befolkningen. Dette har igjen ført til at miljøet beboerne i mellom ikke har vært spesielt bra ettersom mange kun bor der i en

kort periode, i påvente av noe bedre. Vårt tomt ligger nære det nevnte området, noe som har skapt en grobunn for diskusjon angående beboere og type leiligheter for vårt prosjekt. Vi ønsker å skape et sted der folk kan bo over en lengre periode, hvor beboerne kan vokse sammen med boligen. På den måten ønsker vi å unngå at prosjektet har stor gjennomtrekk av beboere, noe som kan være med på å bidra til et mer stabilt og trygt bomiljø.

Jo Fougli, byplankontoret
Tilpasningsdyktige boligområder, Høyland K, Støa E, 2002

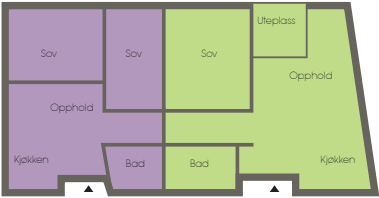
DYNAMISKE BOLIGER

BOLIGER SOM VOKSER MED BEBOERENE

Kan en bolig være bærekraftig? Bærekraft er også langsiktighet. I langsiktighet ligger en tilpasning som gjør at både bygg, tettsteder og byer planlegges på en måte som klarer å følge samfunnets endringer uten for omfattende tiltak. Dette kan også gjelde for boliger.

Norge ligger i verdenstoppen når det gjelder boligareal pr. person. Dette skyldes ikke bare at boligene blir større, men en årsak kan også være at husholdningene blir mindre. Om man ønsker å senke arealet pr person over et livsløp, kan dynamiske boliger være ett av svarene. Med dynamiske boliger menes en bolig som er utformet på en måte som muliggjør å endre størrelsen på boligen ettersom behovene

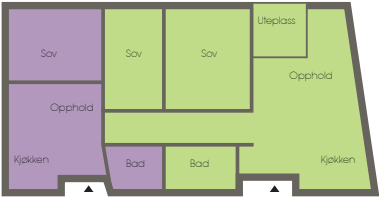
endres. I dag skjer familieendringer hurtigere enn før, og skilsmitter og nye familiekonstellasjoner kan gjøre at husholdningen endre seg fra en måned til en annen, noe som gjør at det i dag trolig ikke finnes et «standardlivsløp». Dette gjør at dynamiske boliger kan være mer aktuelt i dag enn tidligere. Boliger over en viss størrelse har ofte ledig kapasitet i perioder, og denne ledige kapasiteten kan utnyttes dersom planløsningen er forberedt på dette. I dynamiske boliger kan man slå sammen eller dele av boligen etter hvert som behovet og antallet beboere endrer seg. Og nettopp i faser av livet hvor husholdninger endres kan stabilitet i boligsituasjonen være ekstra viktig, til tross for endrede boligbehov.

Kollektiv for to

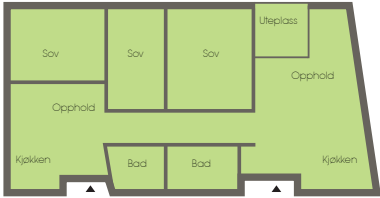
Hovedenhet med et soverom

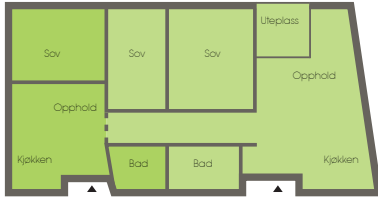
Enhet for single eller par

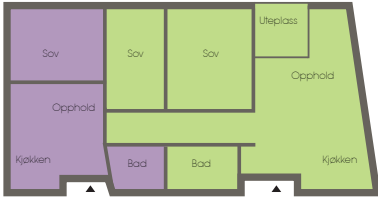
Hovedenhet med to soverom

Hovedenhet med tre soverom
og to oppholdsrom

Hovedenhet der den ene delen kan brukes
som gjestedel eller ungdomsavdeling

Enhet for par eller single

Hovedenhet med et ekstra rom

- Hovedenhet
- En del av hovedenheten
- Utleienhet

Stabile boligforhold er viktige grunnelementer for å danne et sosialt nettverk og et godt bomiljø. Et eksempel er Badedammen i Stavanger der mange små leiligheter i samme område førte til stor gjennomtrekk av beboere, som igjen ga et dårlig bomiljø for området. Undersøkelser viser at til tross for et samfunn i mobilitet, ønsker mange å bli boende i

sin bolig eller sitt nærmiljø. Dette kan ha sammenheng med at man ønsker å kunne bo og ta del i det sosiale nettverket man har opparbeidet seg der man bor. For at boliger skal kunne legge til rette for stabile bomiljøer på denne måten, må de også være planlagte for at det kan være mulig å bli boende i sitt nærmiljø eller i sin egen bolig i større deler av livet, selv i ulike livsfaser.

En slik bolig kan være en større enhet som kan deles inn i flere mindre når husholdningen endrer seg. På denne måten kan man endre boligens areal ut ifra livssituasjon, og muligheten til å leie ut deler av boligen gjør det økonomisk mulig å kunne bo i samme bolig over tid selv når husholdningen endres. Tilpasningsdyktige boliger er ikke en ny tanke. Likevel

kan det synes som om dynamiske boliger er et aktuelt tema også i dag, ikke minst når det gjelder å imøtekomme individuelle behov i en tid preget av mangfold og hurtige endringer i husholdningene. I tillegg kan det å ha mulighet til å leie ut en del av boligen hjelpe unge til å komme inn på et tørt boligmarked. En utleiedel kan bety at man har

mulighet til å kjøpe en leilighet som er større enn det man egentlig har råd til eller trenger på det tidspunktet, noe som igjen fører til at det er mulig å bo lengre i samme bolig og på samme sted.

Dynamiske boliger med større og mindre boenheter, vil gi en variert beboersammensetning i boligområdet. Å legge til rette for boenheter der boligen kan endres og passe til flere faser av livet kan være med på å skape et bedre og mer stabilt bomiljø i motsetning til der bare en type brukere bor, som f.eks unge, som ser på boligen som midlertidig og fører til stor gjennomtrekk. Likevel er det en tendens til at folk flytter og trives der beboerne er i samme livssituasjon som dem selv. Denne typen boliger kan være et

innlegg i flere debatter, blant annet rundt bærekraft, arealeffektivisering, boligutvikling, økonomi og ikke minst når det gjelder å imøtekomme de raske endringene i beboersammensetning og husholdning.

Det er likevel ikke slik at dynamiske planløsninger kan ses på som utelukkende positive. I tillegg til å løse en plan på et gitt areal, må det også tas hensyn til at boligen skal kunne fungere i mange ulike livssituasjoner, i flere faser av livet og for ulike beboere. Man må ta inn over seg den endringen som skjer i sirkulasjon, adkomst og logistikk i boligen når enheten vokser eller krymper. Disse kravene bør ikke gå på akkord eller på bekostning av boligens kvaliteter. En diskusjon som bør føres er hvor lett det er

å endre inndelingen av boligen, og hvor lett det er å endre dette tilbake igjen til utgangspunktet da dette er avgjørende for hvor dynamisk boligen faktisk er i praksis.

ELASTISITET

- GJENNOM FELLESAREAL

Arealbehovet varierer ikke bare gjennom ulike livsfaser. Det kan også variere fra dag til dag. Selv om man til daglig klarer seg på et mindre boligareal, kan det være enkelttilfeller som bursdag, møter, fest og besøk som gjør at man gjerne kunne trengt noen kvadratmeter ekstra. I slike sammenhenger kan man oppnå elastisitet gjennom felleslokaler som tilrettelegger for den type aktivitet, som kan benyttes av beboerne i prosjektet. Boligområdet kan også ha andre felleslokaler som verkstedplass eller hobbyrom som gjør det mulig å bedrive mer støyende og plasskrevende aktiviteter i nærheten av boligen. Disse fellesrommene kan også fungere som et sosialt samlingspunkt for beboerne og en arena for å knytte relasjoner. Fellesarealet kan ses på som en erstatning

for effektive boenheter der det ikke er gitt ekstra rom for aktiviteter som ikke tilhører det daglige. Likevel bør fellesarealet kanskje ses på som et frivillig tilbud og et supplement til de private arealene, og ikke nødvendigvis noe som trenger å gå på bekostning av de private enhetenes privatliv og frihet og alene et argument for særlig små boliger.

"Tilpasningsdyktige boligområder" Høyland K, Støa E, 2002

PLANSKISSERING

SITUASJONSPLAN

UTEPLASSER OG SIKTLINJER

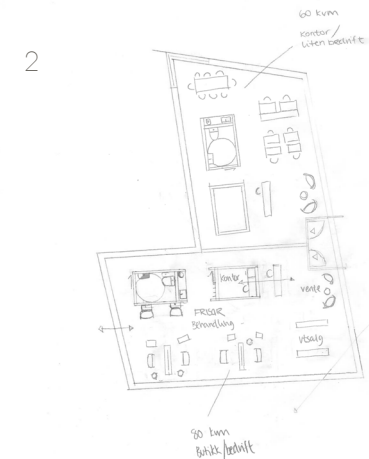
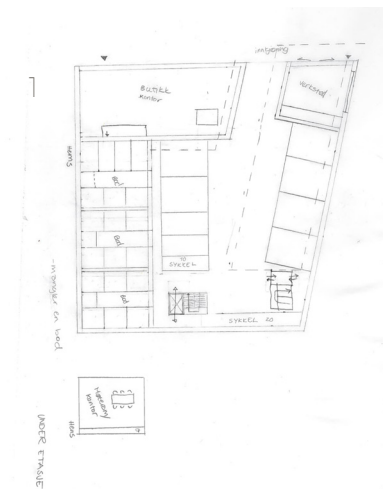
- 1 Tidlig skisse som viser situasjonen med smug i mellom volumene. De lilla feltene markerer private uteplasser som skaper ulike rom i enheten, samt gi mulighet til siktlinjer i flere retninger fra de ulike rommene. Grønne felt markerer vertikaler
- 2 Skissen tar for seg uteområdene og ser på mulighet for en sti som danner en diagonal gjennom tomten. Denne danner ulike soner i uteområdet. Terrenget krever gode løsninger for bevegelse, noe som er krevende med tanke tilgjengelighet. Men det gir også mange muligheter til å skape spennende steder i uteområdet om man jobber med terrenget, ikke imot.

BASEN

PARKERING, NÆRING OG BOD

- 1 Skissen er et førsteutkast på bakgrunn av flere skisser over hvordan et areal som skal romme både bod, parkering, næring og fellesareal kan fungere. Pga stor takhøyde er det også tenkt en hems tilknyttet næringsarealet. Verkstedet har en sentral plassering sammen med næringslokalet og er tenkt at kan trekkes ut når behovet er til stedet.
- 2 Vi ønsker å se på muligheten for næringsareal på bakkenivå av bygningsvolumene. Volumet mot sør har et synlig hjørne mot Pedersgata og Støperigata. Arealet kan med fordel ha en inndeling som muliggjør at to mindre kontorer eller bedrifter holder til i lokalene, eller at en større bedrift benytter alt areal. I bakkant ligger "bokser" med toalett og kjøkken og mulighet for lagring og andre funksjoner man ønsker å skjule

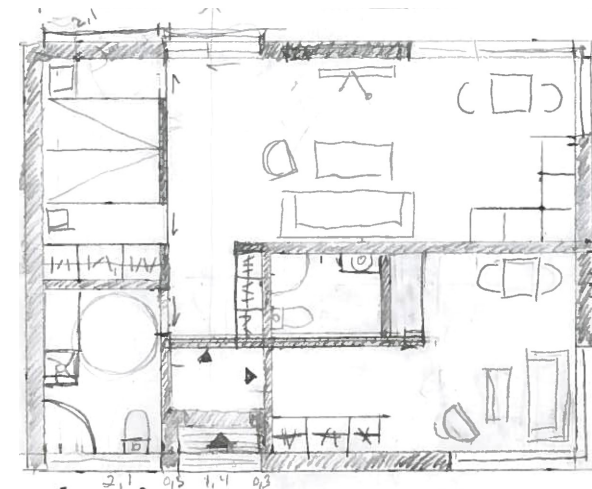
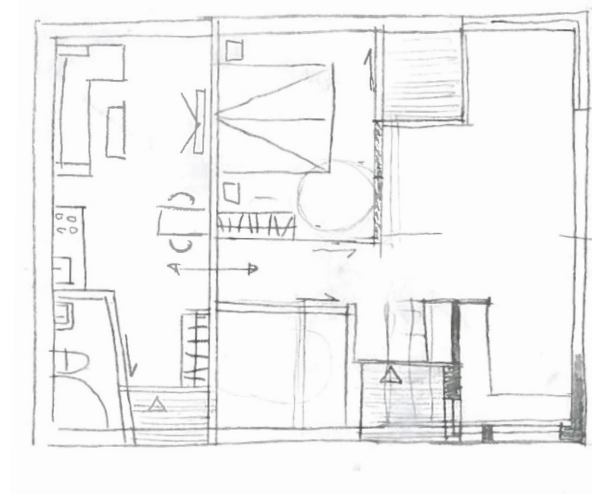
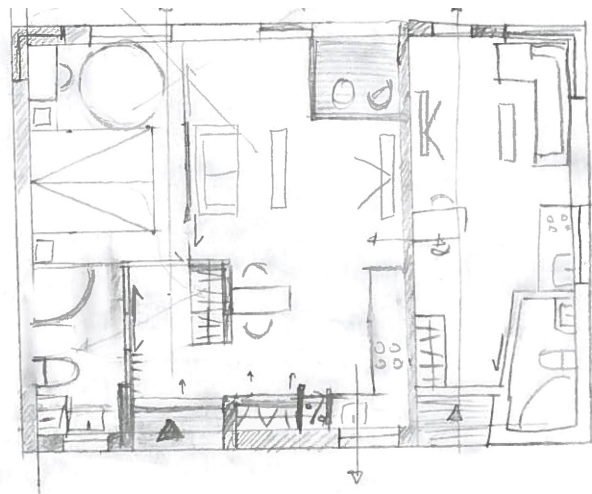

LEILIGHET MED UMLEIEDEL

60 KVM

Her har vi skisset en leilighet på 60 kvadratmeter, hvor hoveddelen er på 40 kvadratmeter mens utleiedelen er på 20 kvadratmeter. En slik leilighet kan for eksempel egne seg for et par i etableringsfasen. Paret kan kjøpe en større leilighet enn de egentlig trenger eller har råd til fordi de har mulighet til å leie ut en del av boligen. Videre kan de bruke hele boligen selv når økonomien tillater det eller når husholdningen utvides. På denne måten kan beboerne bli boende lengre på samme sted og i samme bomiljø.

Vi har skissert ulike løsninger for hvordan hovedleiligheten og utleiedelen kan henge sammen. Skal hovedleiligheten og utleiedelen dele inngang eller er det best å ha hver sin inngang? Hvilken planløsning fungerer best både når en del av boligen leies ut og når beboerne benytter leiligheten i sin helhet?

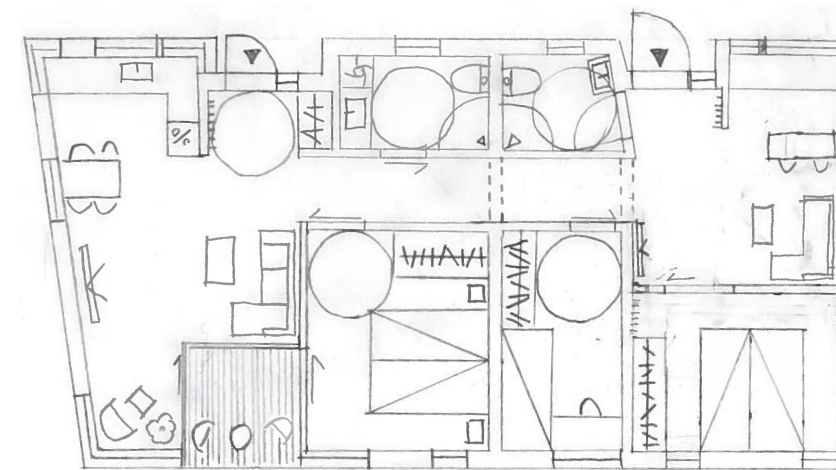
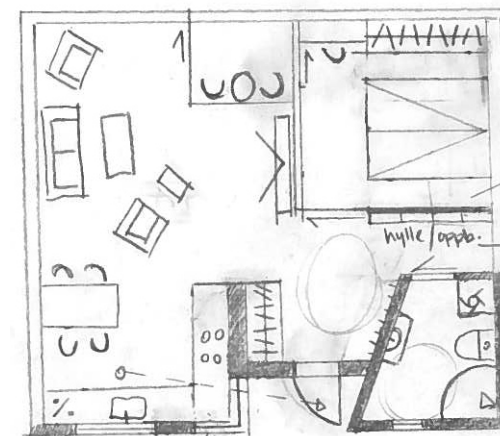
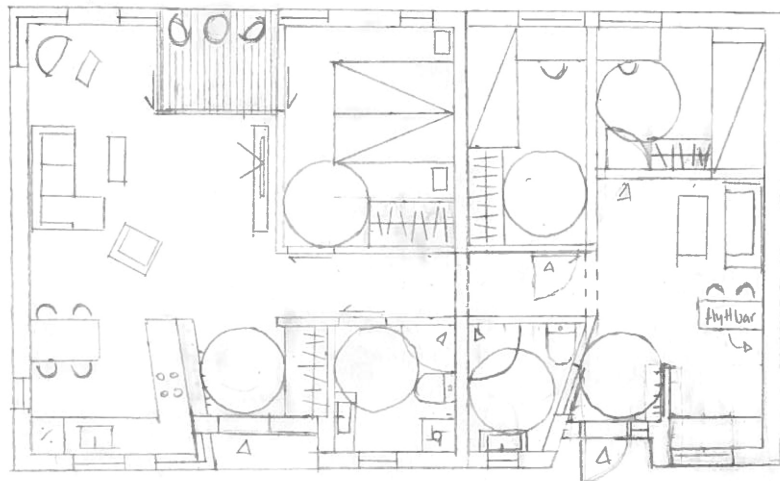

STORLEILIGHETEN

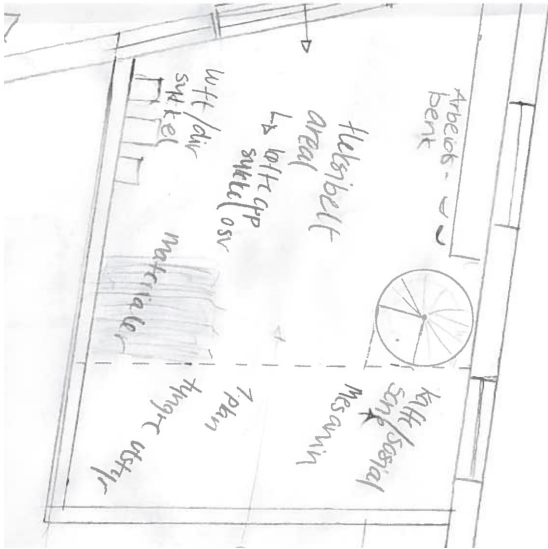
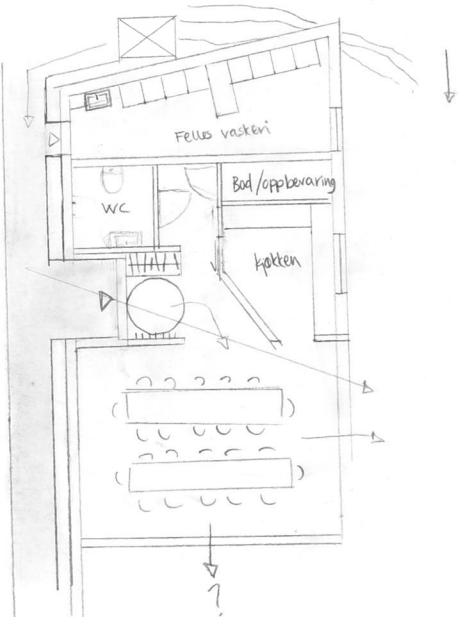
85 KVM

Her har vi skisset på en leilighet på 85 kvadratmeter. Denne boligen har også en hoveddel og en del av boligen som kan deles av og leies ut. Utleiedelen i denne boligen inneholder to soverom, og utleiedelen kan avdeles på to ulike steder. Dette gjør at hovedleiligheten, etter behov, kan ha ett, to eller tre soverom.

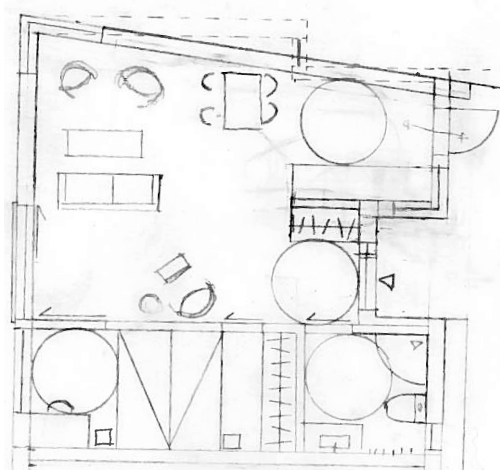
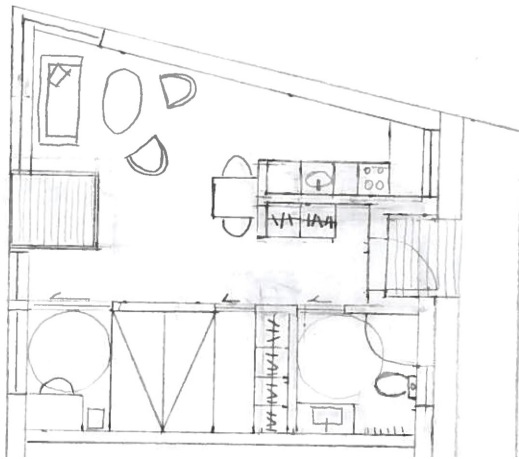
I de første planløsningene skisserte vi en utleiedel med to mindre soverom. Nå har vi økt størrelsen på det ytterste soverommet slik at utleiedelen også kan fungere som en parleilighet.

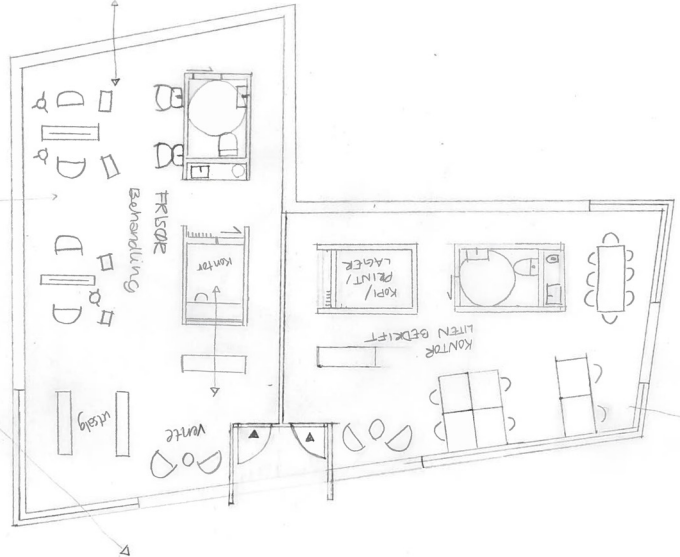
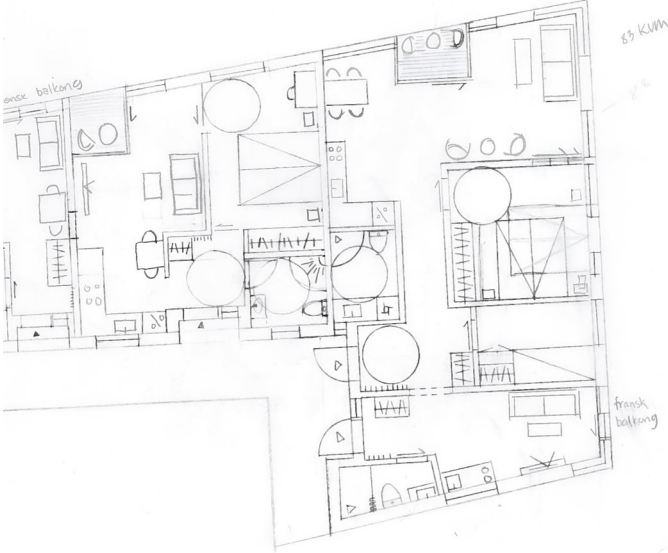
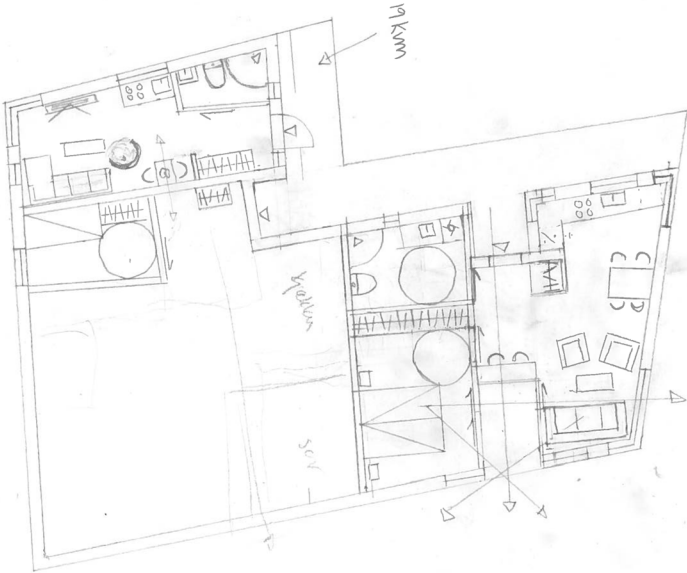
FELLESFUNKSJONER
VASKERI, SELSKAPSROM OG VERKSTED

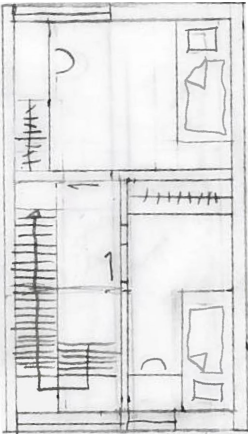
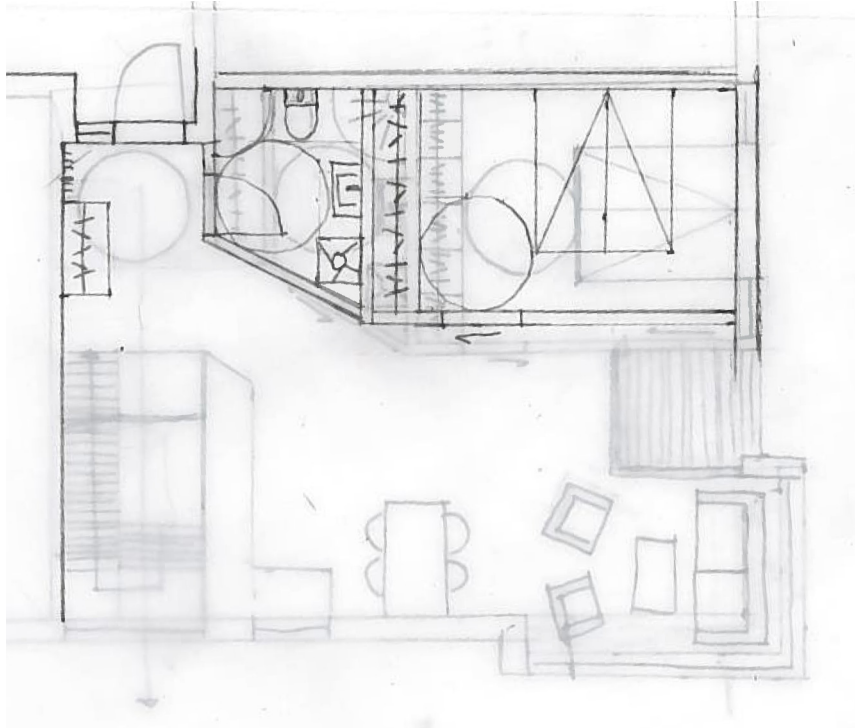
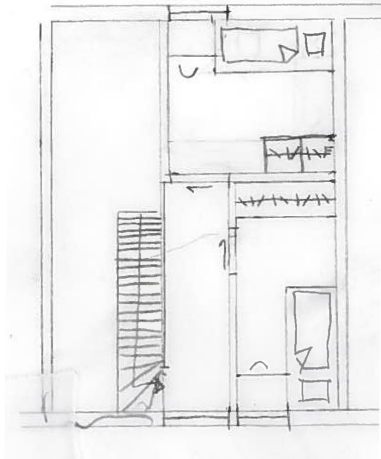
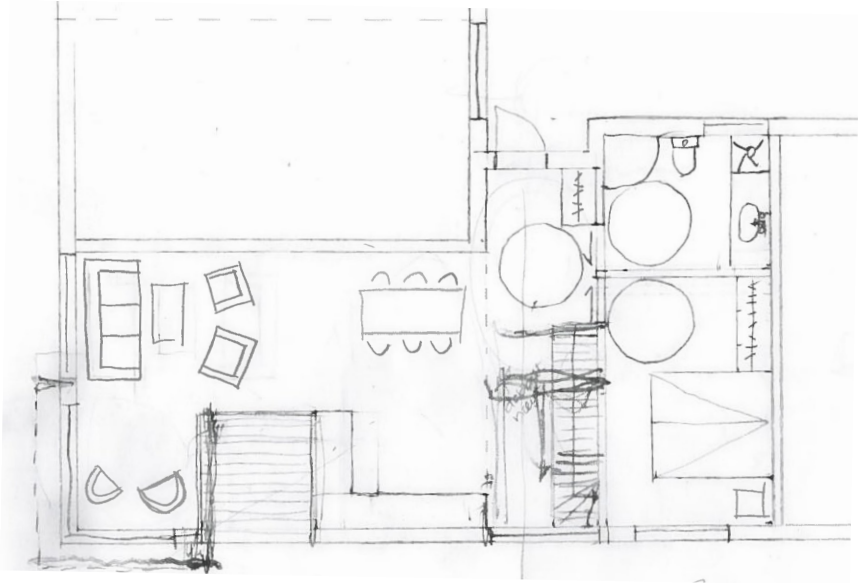
ENDELEILIGHET
40 KVM

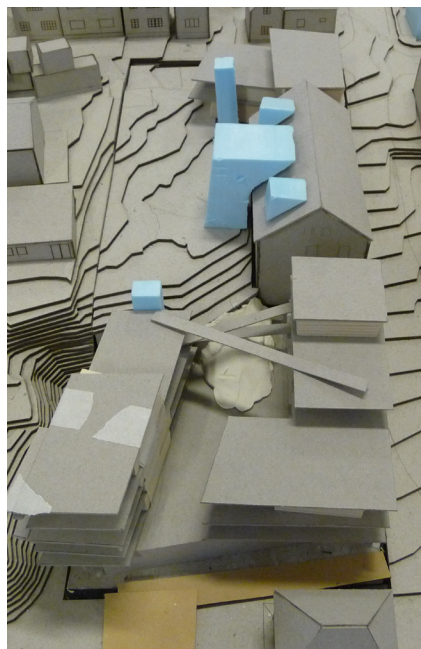
DET ØVRE HJØRNET
BOLIG OG NÆRING

HJØRNELEILIGHET
....KVM OVER TO ETASJER

FORM OG UTTRYKK

SIRKULASJON

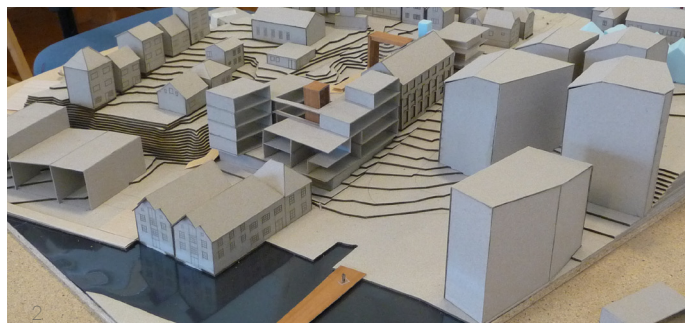
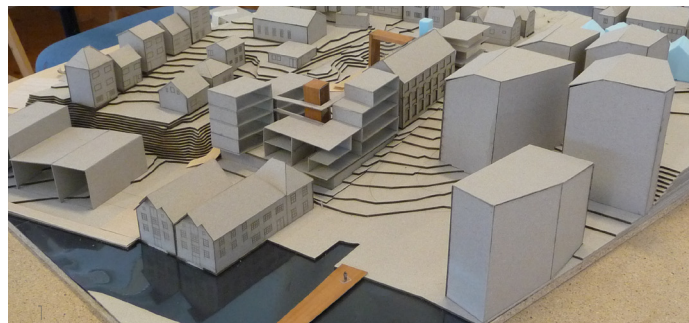
TRE ULIKE KONSEPT

Et forsøk på å løse sirkulasjonen har i hovedsak gitt tre ulike forslag. Tomtens store variasjon i terreng ga oss utfordringer i forhold til tilgjengelige uteområder og adkomst til boenhetene. Når det gjelder adkomst til selve prosjektet har vi latt oss inspirere av strukturen i område med små smug i mellom husene. Adkomsten foregår i smugene mellom fabrikken og de nye volumene.

1: En vertikal ble knyttet til hvert av volumene. Dette gjorde det lett å nå alle boligene ved hjelp av videre svalganger. Plasseringen av vertikale gjorde det mulig å bruke disse for å bevege seg mellom sprangene i uteområdene i prosjektet.

2: En heis har nok kapasitet til å sørge for en god vertikalforbindelse. Men en heis ga oss utfordringer

i hvordan man knytter de to volumene mot nord sammen, særlig siden vi jobber med en ned- og opptrapping av volumer. Vi valgte å legge den ene vertikalen nær volumet mot øst slik at denne fortsatt kunne brukes for å bevege seg mellom uterommene og gi et sentralpunkt i dette møtet. Dette krevde broforbindelse bort til volumet mot vest. Dette ga kvaliteter i form av utsyn og en sentral møteplass. En bro i hver etasje delte uterommet i to rom, og stengte for en ellers fri passage med mulighet for siktlinjer. 3: Broene flyttes lengre ut for å få et mer helhetlig uterom. Dermed flyttes også sentralpunktet og gir en adkomst via basen. Dette gir en større bruk av dette uteområdet. Samtidig beholder man kvalitetene fra broene i forslag 2.

VOLUMER

SPRANG OG SIRKULASJON

Fotavtrykket til byggene begynner å bli satt, da dette er styrt av situasjon, planløsning og utnyttelsesgrad. I arbeidet med sirkulasjonen for prosjektet reiste det seg spørsmål om hvordan dette ville påvirke bygningsvolumene og nivåsprangene med hensyn til adkomst til alle enheter fra ett sentralpunkt.

Forbindelsen mellom to bygningsvolumer fra en vertikal foregår over broer. Broene gir mulighet til å komme til et sted man ellers ikke ville kommet, noe som gir god utsikt ut mot sjøen. Hva skjer der svalgang går over tak fordi ett volumet bygger seg opp, der det andre bygger seg ned?

1: Bildet viser utgangspunktet med volumer som trappes ned og opp for å gi boligene siktlinjer, tilstrekkelig lys og av hensyn til eksisterende bebyggelse.

2: Volumet i tredje nivå strekkes ut mot nord, som gir en mer gradert nedtrapping. Dette gjør også at de to hovedvolumene kan ses på som et mer helhetlig bygg. I motsetning til når nedtrappingen skjer på et punkt og skaper en avstand mellom volumene.

3: Det tredje nivået strekkes rundt hjørnet og mot øst. Dette gir en større skjerming av svalgang og bro da sprangen imellom hovedvolumene reduseres. Likevel kan dette føre til skyggefylt uteområde og mindre tilgang til lys for boligene.

4: Volumene flyttes tilbake og blir kortere, denne gang med en raskere nedtrapping.

Konklusjon: Vi ønsker å jobbe videre med alt. 2 da vi synes denne forholder seg best til omgivelsene, gir best lysforhold for uteområde og boliger i tillegg til at volumet oppleves som en helhet.

TAK OG UTEOMRÅDER

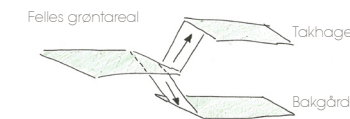
UTTRYKK OG KONSEPT

1: Vi startet utforskningen med tak med en friere takform der vi lekte oss med hvordan taket kan heve og senke seg og danne spennende former. Med en friere form kan innsiden være med å bestemme uttrykket ved at formen responderer på innsiden behov.

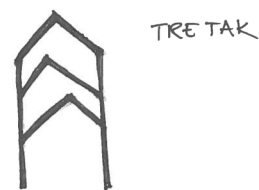
2: I neste steg vises tanken om at taket og veggene kan være et bånd som bretter seg over volumene. Dette kan gi flere bånd som bretter seg på ulike måter for å gi siktlinjer til bakenforliggende boenheter. I tillegg vil flere bånd gi en variasjon og en rytme i fasaden samtidig som samme materiale gir et felles uttrykk som knytter det sammen.

3 og 4: Tanken om at båndene bretter seg ned i uteområdet og opp over neste volum ga oss en

diskusjon om det er mulig å kombinere dette taket med et flatt tak. Et flatt tak mot sør kan gi mulighet for en felles uteplass av en mer privat karakter enn de andre uteområdene på bakkeplan. På en side kan man tenke at et flatt tak står i kontrast til saltaksgrammatikken. Men på den andre siden gir dette muligheter når det gjelder bruk og funksjon. I Stavanger, og byer generelt, er det mangel på uteområder i tettere strøk, så verdien av en privat takhage er stor. Hvordan kan man kombinere det skrå saltaket med en takhage?

Uteareal på ulike nivåer

TRE TAK

Tre tak som går fra "fabrikk-tak" til "sjøhus-tak".

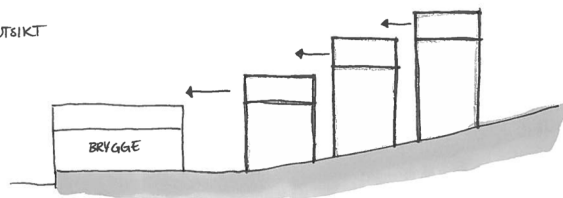

FABRIKK

SJØHUS

SIKUTSIKT

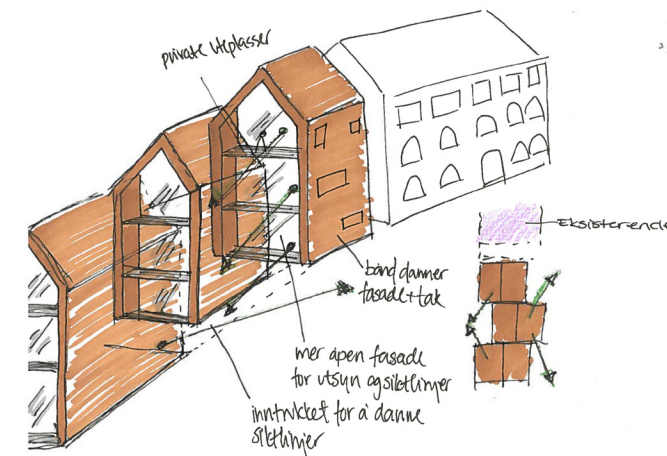

BÅND

EN TITT I SKISSEARKIVET

Etter en titt i skissearkivet, fant vi noen gamle skisser tegnet rett etter tomtebefaring tidlig i januar som kan være aktuelle å la seg bli inspirert av i den fasen vi er nå.

Prosjektets grenser til fabrikk på ene siden, og sjøhus på andre siden, der tre takbånd tenkes å danne en overgang mellom disse situasjonene. Dermed dannes ideen om et bånd som brettes over volumene. Disse er mer lukket på en side, og åpner seg opp mot utsikten på den andre siden. Dette danner skjermede uteplasser knyttet til den private enheten. Med en forsyvning i disse båndene kan det gi siktlinjer og rom for å slippe inn lys fra sør. I mellom båndene kan det også dannes smug.

private uteplasser

bånd danner trede+tak

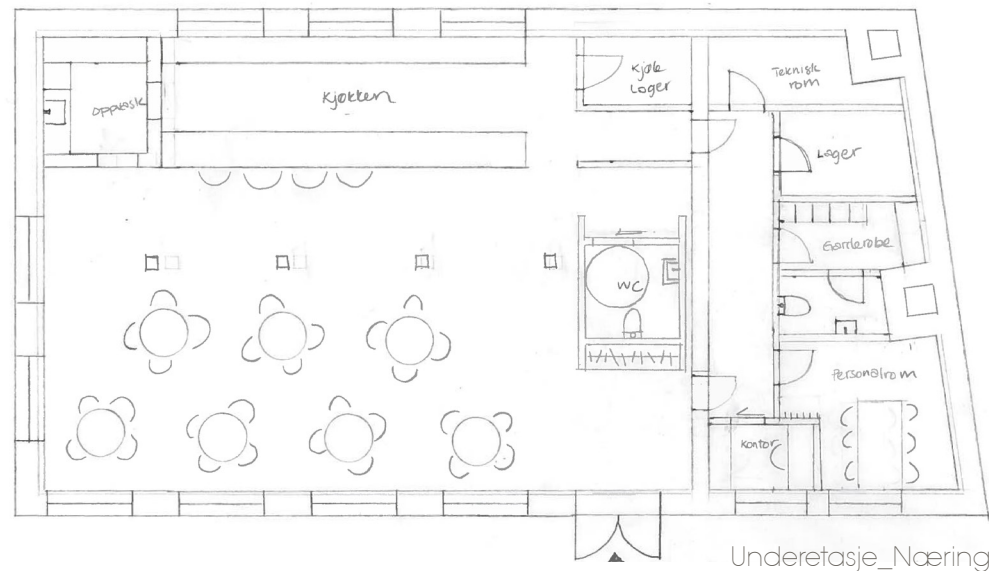
mer åpen fasade for utsyn og siktlinjer inntrukket for å danne steklinjer

eksisterende

FABRIKKEN

BOLIG OG RESTAURANT

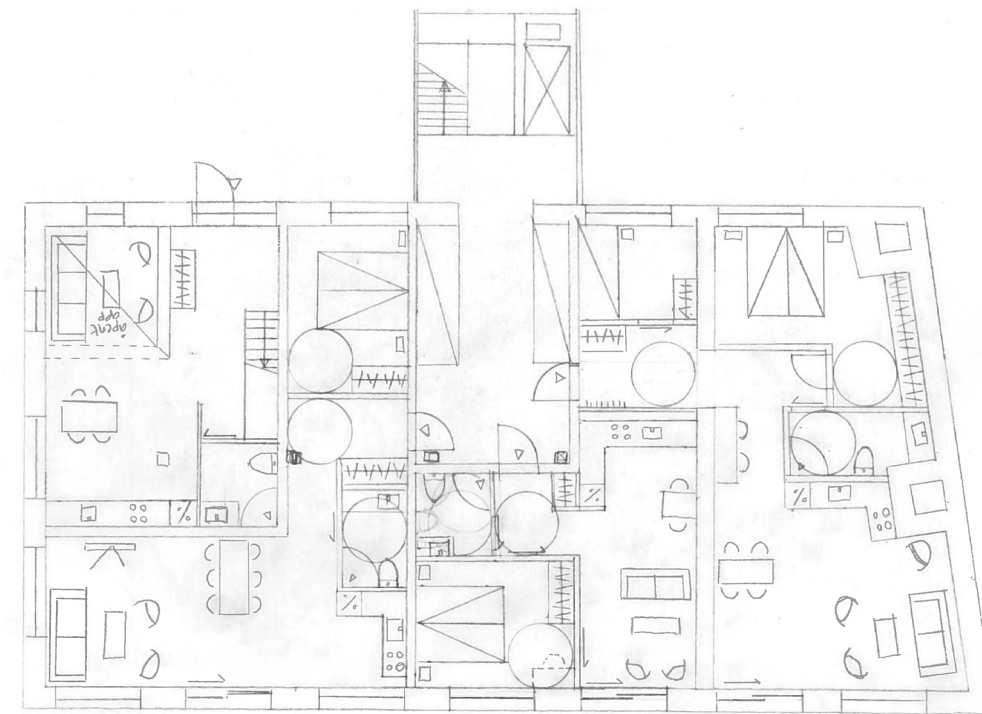
En restaurant i underetasjen i fabrikkens kan videreføre det at virksomheten i dette bygget historisk sett har handlet om mat. Union Canning Co. A.s, H. & O. Bjelland A.s og Havgull Packing Brødrene Bjelland produserte i mange år hermetikk i denne fabrikk. I 1962 ble eiendommen solgt til Nordkronen, og da ble fabrikkens tatt i bruk av en ny virksomhet med puffet ris og hvete. Og nå kan kanskje fabrikkens igjen inneholde en virksomhet som har med mat å gjøre.

Underetasje_Næring

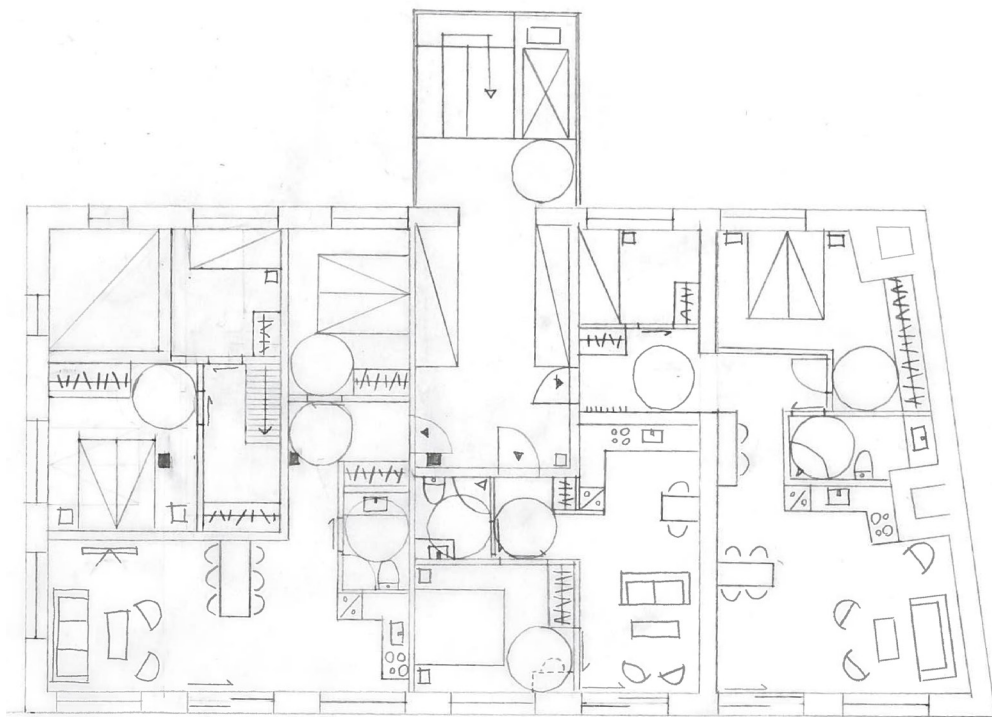
Fabrikkens dybde på 12 meter var en utfordring da vi begynte å skissere leiligheter. Hvordan skulle alle leilighetene få nok lys og luft? Og hvordan skulle sirkulasjonen organiseres?

Sirkulasjonen har vi lagt i et addert volum på utsiden av fabrikkens. Dette volumet er en nytolkning av det gamle takutstikk. Videre har vi gjenåpnet vinduene fra 1912 for å få inn nok lys og luft i leilighetene.

Første etasje_Bolig

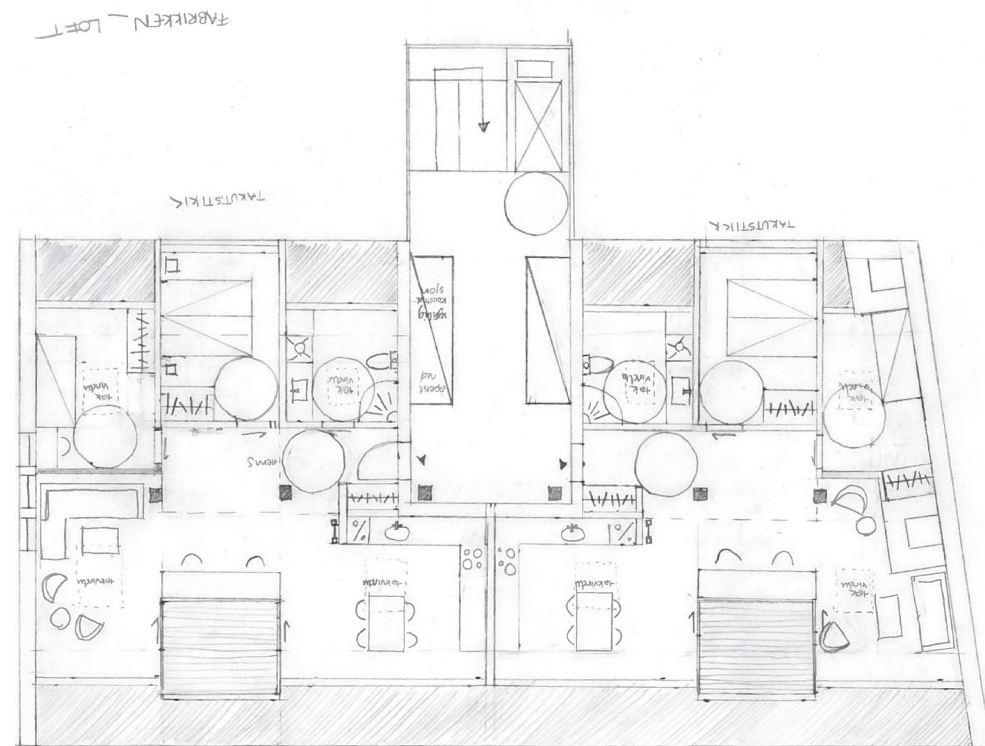
De fleste leilighetene er organisert ut fra et fordelingsrom, mens en av leilighetene har inngang på bakkenivå og går over to plan. Denne leiligheten har et område med dobbel etasjehøyde i stua. Her har vi har åpnet opp det gamle trappeløpet, og her kan man få lys inn gjennom vinduer som tidligere lå i trappen, og med andre ord er plasser midt mellom etasjene.

Andre etasje_Bolig

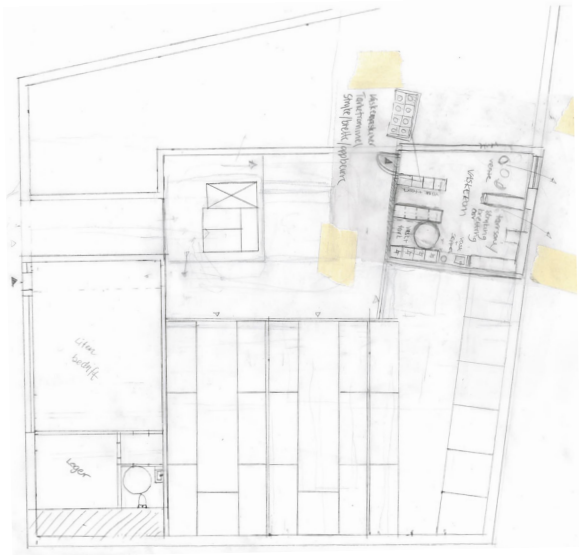
På loftet har vi jobbet med takutstikk for å øke bruksarealet. I tillegg har vi laget innhukk i taket for å gi beboerne en uteplass og få lys inn i boligen. Vi ønsker også å sette inn vinduer i taket for å gi leilighetene enda mer lys og luft.

Loftet har en relativt stor takhøyde så vi tenker oss at det kan være en hems, til lek og oppbevaring, over gangen og deler av stua.

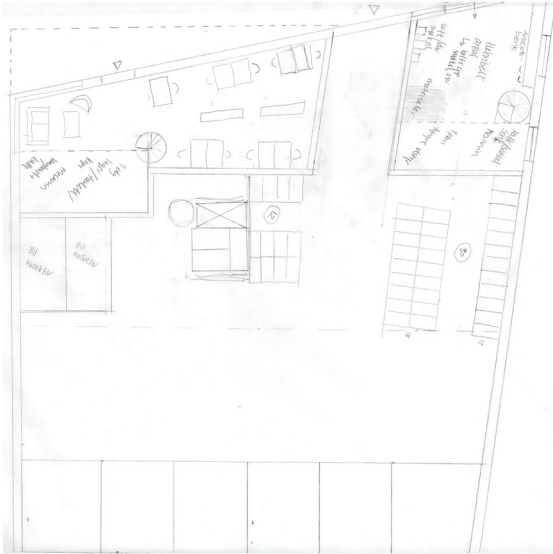

Loft_Bolig

BASEN
NÆRING, PARKERING OG FELLESFUNKSJØENR

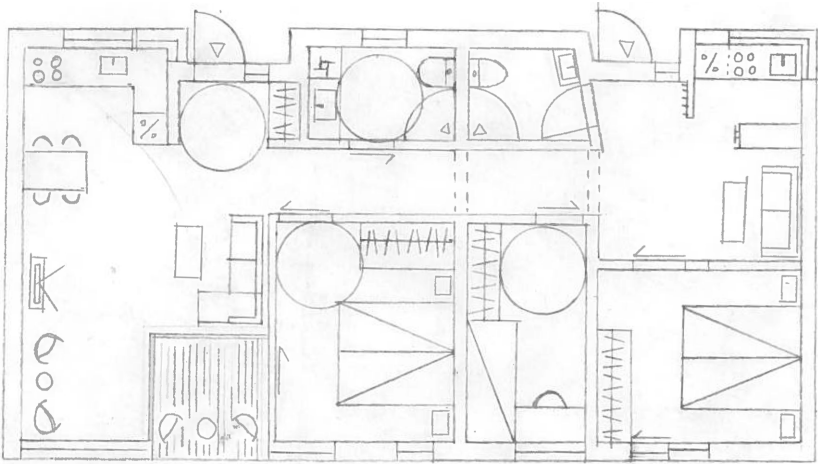

1. Underetasje

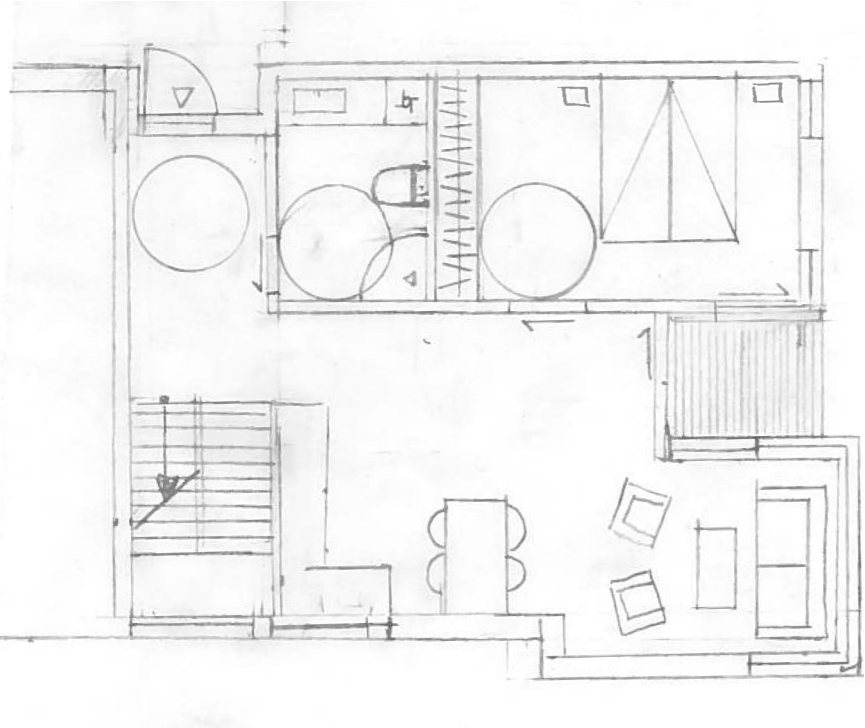

2. Underetasje

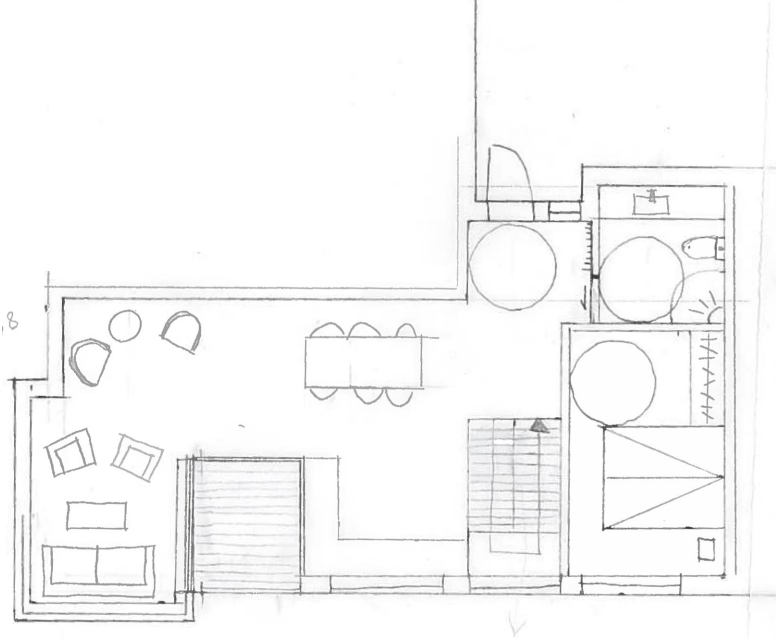
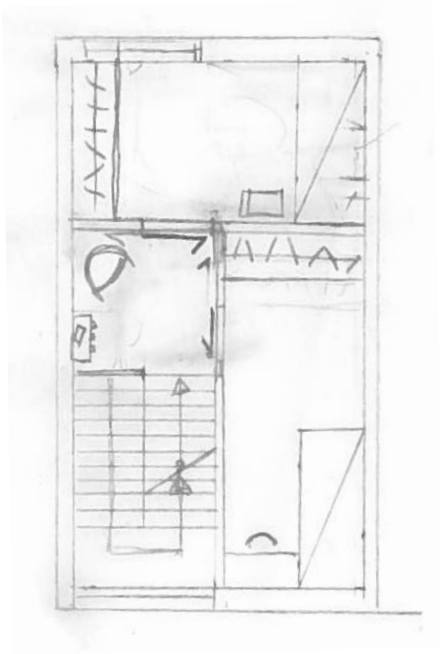
VOLUM MOT VEST
BOLIG

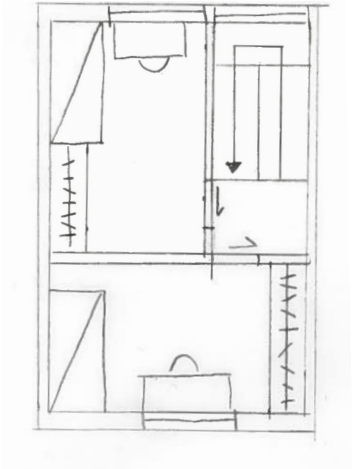
Leilighet_85 kvm

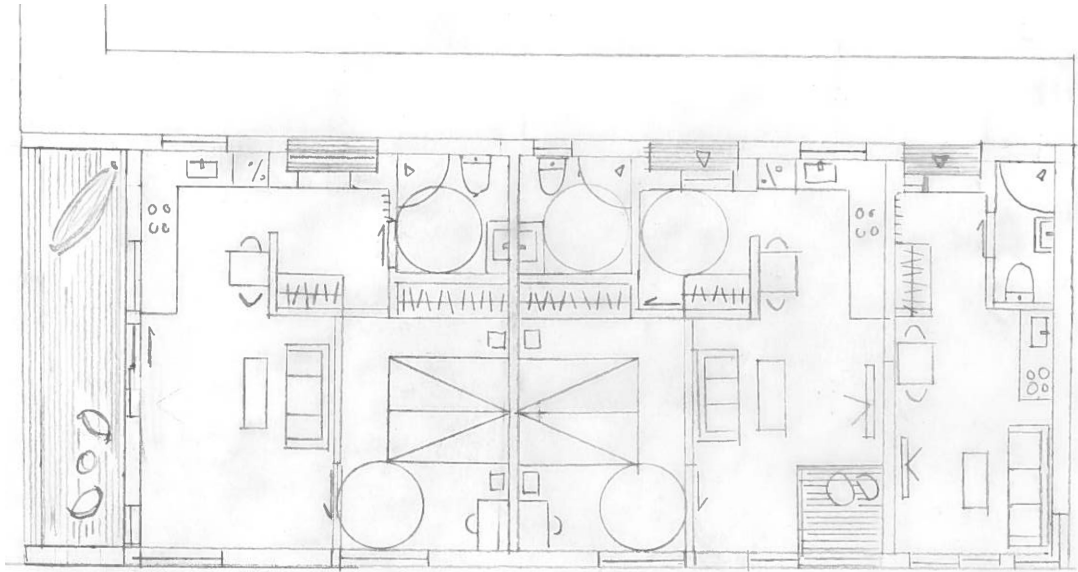

Hjørneleilighet 1

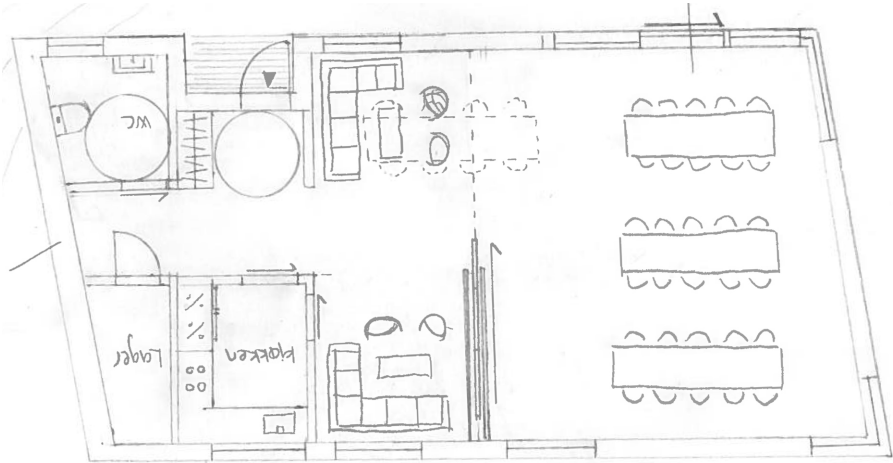
Hjørneleilighet 2

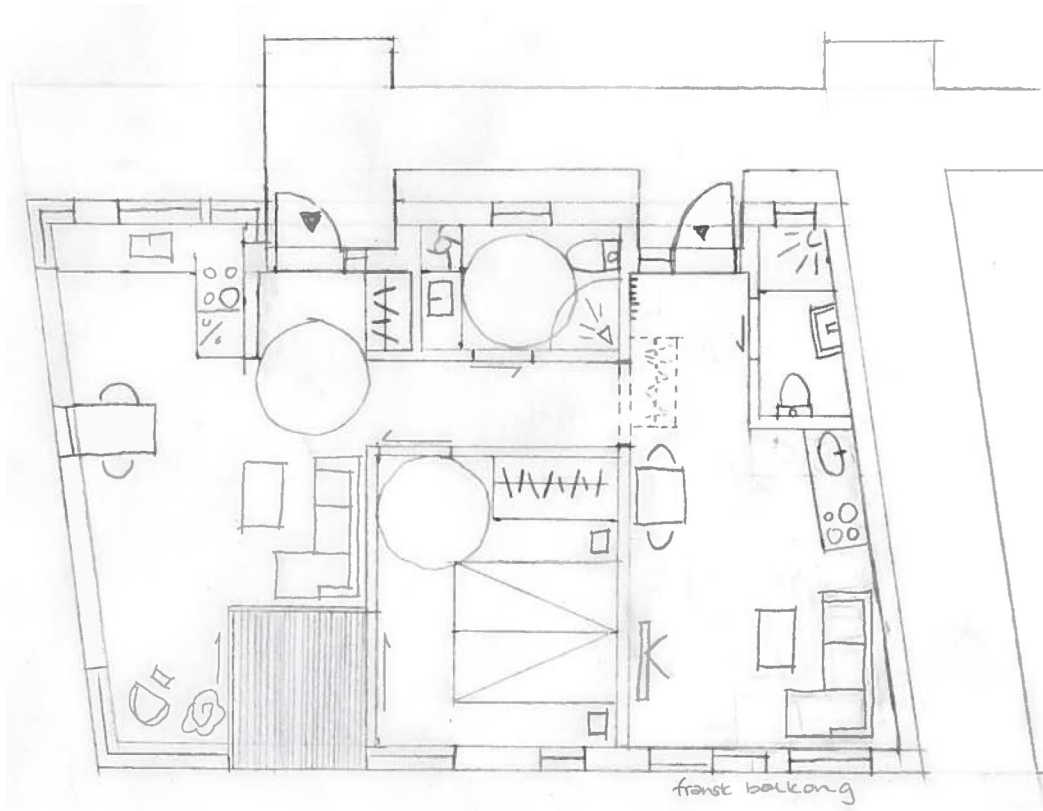

Leiligheter_3 etasje

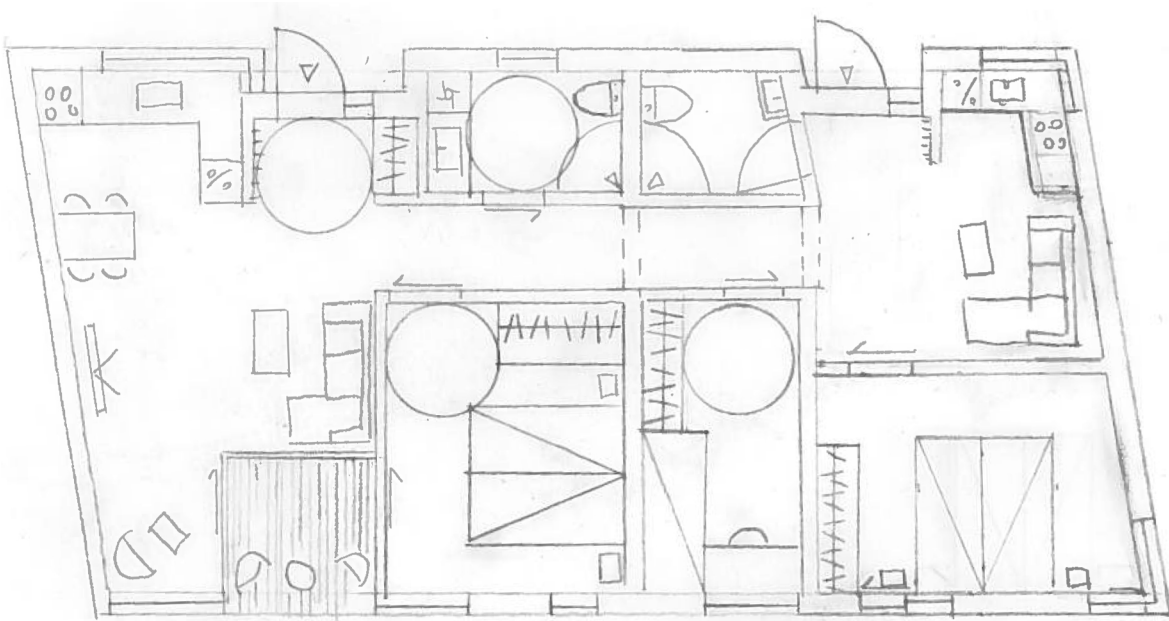
VOLUM MOT ØST
BOLIG OG SELSKAPSROM

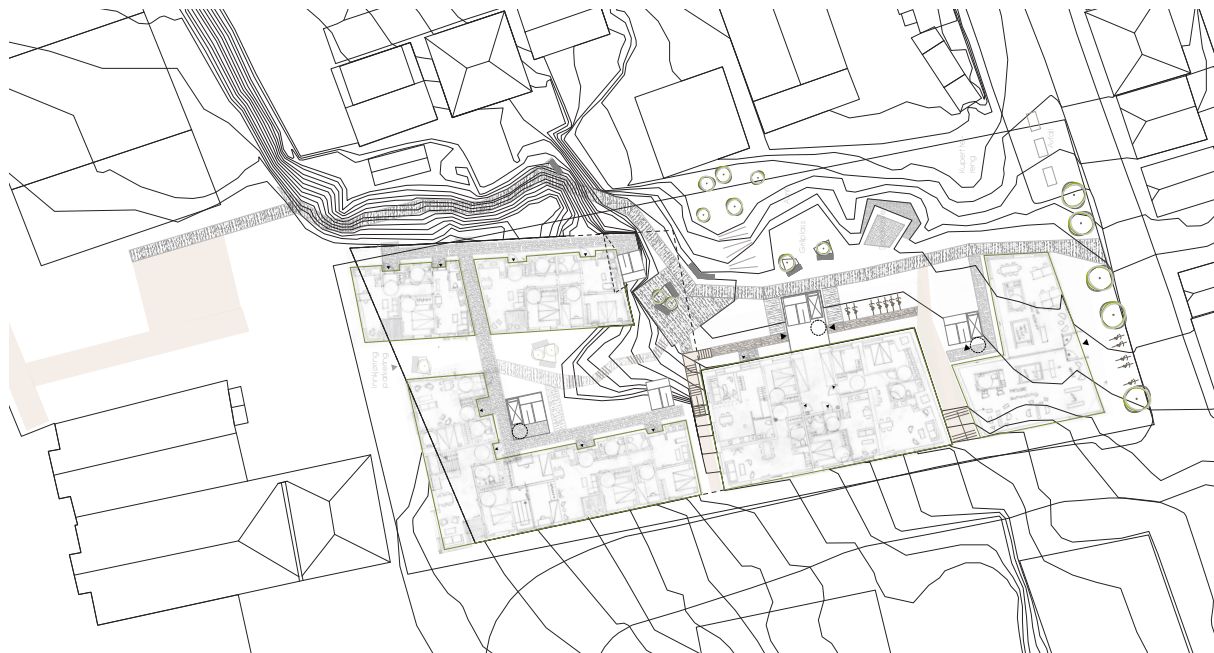
Selskapsrom

Leiligheter_65 kvm

Leiligheter_85 kvm

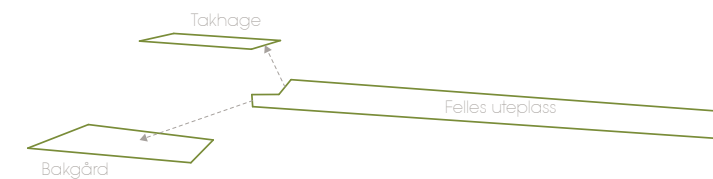

SITUASJONSPLAN

UTEPLASSER OVER FLERE NIVÅER

Situasjonsplanen viser hvordan volumene legger seg inn mot gaten og hjørnet Pedersgata/ Støperigata for å tydeliggjøre retningene i situasjonen. Smug danner adkomstsoner mellom fabrikkbygget og de nye volumene. Ved hjelp av volumene dannes det uteplasser av ulik karakter. En større felles uteplass ligger mot sørøst på tomten, en bakgård av mer privat karakter for beboerne ligger et nivå lavere. En tredje

uteplass av en enda mer privat karakter ligger som en takhage på ett av volumene. Det er mye terreng i situasjonen da tomten heller mot nord. Etter å ha studert gamle bilder, ser man også at uteområdet på baksiden av fabrikkken har blitt fylt igjen nesten en etasje (!). Å igjen trekke terrenget tilbake skaper bedre bosituasjoner for fabrikkken og gir en mulighet til å utnytte dette til å skape spennende steder.

BOMILJØ

NÆROMRÅDET

STEDETS MULIGHETER

Vi har helt fra første møtet med tomta sett at stedet har et stort potensiale som ikke er utnyttet. Og vi har helt fra startet også hatt noen ideer på hvordan området kan utbedres. Dette fordi vi tror at det å bo ikke bare handler om hva som befinner seg innenfor beboerens vegger, men at det å bo også dreier seg om fasilitetene og mulighetene som ligger utenfor boligen. Til nå har vi jobbet mye med boligene fra innsiden og ut. Men hvordan kan situasjonen boligene ligger i gi noe tilbake til boenheten og dens beboere? Kan mulighetene som ligger på stedet ha innvirkning på boligene? Kan vi finne et konsept for boligene vi prosjekterer? Hvordan kan dette ha innvirkning på beboerens hverdag?

SVANKEVIGÅ
Nærhet til vann,
Båt, Kajakk, Sol,
Fisk, Svaner, Tang

SJØHUS
Historie, Tre,
Saltak, vernet,
bl.a. bedriften
"Ut i naturen"
holder til her

SILØENE
Høy, Betong, Synlig
Vertikal

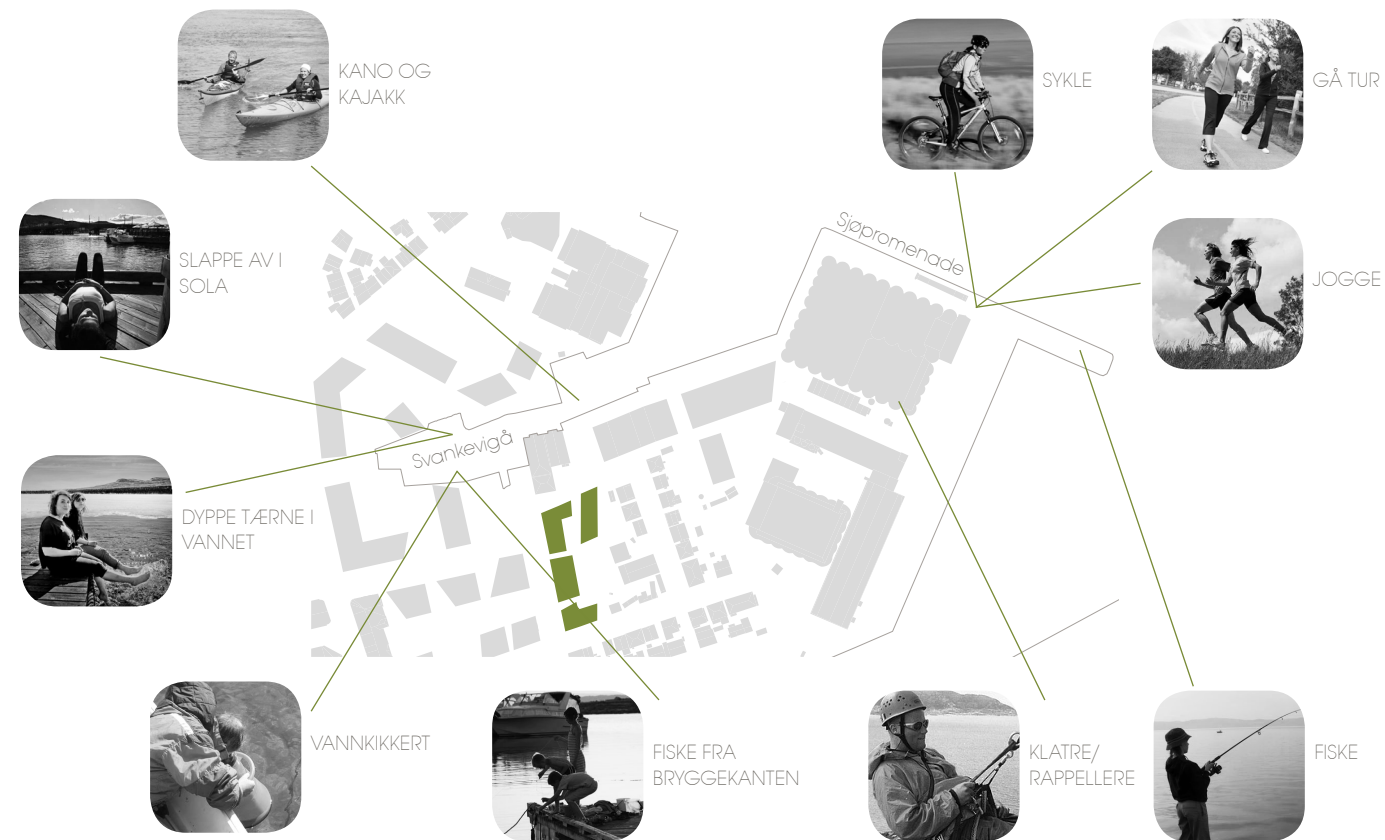
BADEDAMMEN
Bading,
vann, flåte,
promenade,
dykkerklubb

HAV
Sjø, Båttrafikk, Øyer,
Ryfylkeheiene

SJØPROMENADE
Sykle, gå, jogge,
rekreasjon,
nærhet til sjø

NÆROMRÅDET

AKTIV HVERDAG

Den nære kontakten til vannet og sjøfronten er en av områdets kvaliteter. Da dette pr i dag ikke er utnyttet til det fulle, så vi på hvilke muligheter som allerede finnes, hvilke muligheter som kan oppstå og hvilket potensiale som ligger i møtet mellom vann og land ved at det tilrettelegges for det. Dette ga oss spørsmålet om hvordan vannet kan oppleves på stedet på ulik måte. I tillegg ga det også ideer om hvordan en beboer kan bruke området som en del av sin hverdag. Dette ga oss ulike aktiviteter som spenner fra å kreve svært lite for å bli tatt i bruk til aktiviteter som krever utstyr og mer tid. Vi ønsker å forlenge sjøpromenaden, og knytte den sammen med den allerede eksisterende blå promenaden som ledes til byen. Dermed kan dette bli et alternativ for å komme seg til byen, samtidig som

promenaden kan brukes både til å sykle, jogge eller gå turer. Svankevigå leder vannet inn mot tomte. Den allerede eksisterende slippen inviterer til å komme i kontakt med vannet, og vi ser for oss at kano og kajakk kan være en aktivitet bla bla . Denne inviterer til å komme næ

BOMILJØ

- ET LANGSIKTIG PERSPEKTIV

Som nevnt tidligere, kom det frem etter samtale med kommunen at den nordlige delen av Urban Sjøfront er preget av dårlig bomiljø med bakgrunn i en spesielt høy konsentrasjon av små leiligheter som er preget av stor gjennomtrekk. Dette fikk oss til å spørre; Hva skal til i et prosjekt for at beboerne skal ønske å bli boende i en lengre periode? Vi tror at det handler om både fysiske og sosiale aspekter. Vi tror at dynamiske boliger, som kan vokse sammen med husholdningen, kan være fysiske rammer som gir mulighet til å bo i samme bolig over flere perioder av livet. Samtidig tror vi at et godt bomiljø bygget på sosiale relasjoner også kan være en viktig bidragsyter for å ønske å bo i boligen eller prosjektet i et langsiktig perspektiv.

Vi ønsker å legge til rette for interaksjon mellom beboerne på ulike nivåer. Med interaksjon mener vi samhandling eller kommunikasjon mellom to eller flere personer. Dette kan være å hilse, smile, snakke eller å kommunisere via kroppsspråk som bidrar til å etablere, opprettholde eller bedre forholdet mellom personene. Interaksjon kan skje ved tilfeldige møter, og da blir spørsmålet hvordan vi kan legge til rette for at slike tilfeldige møter kan skje i prosjektet.

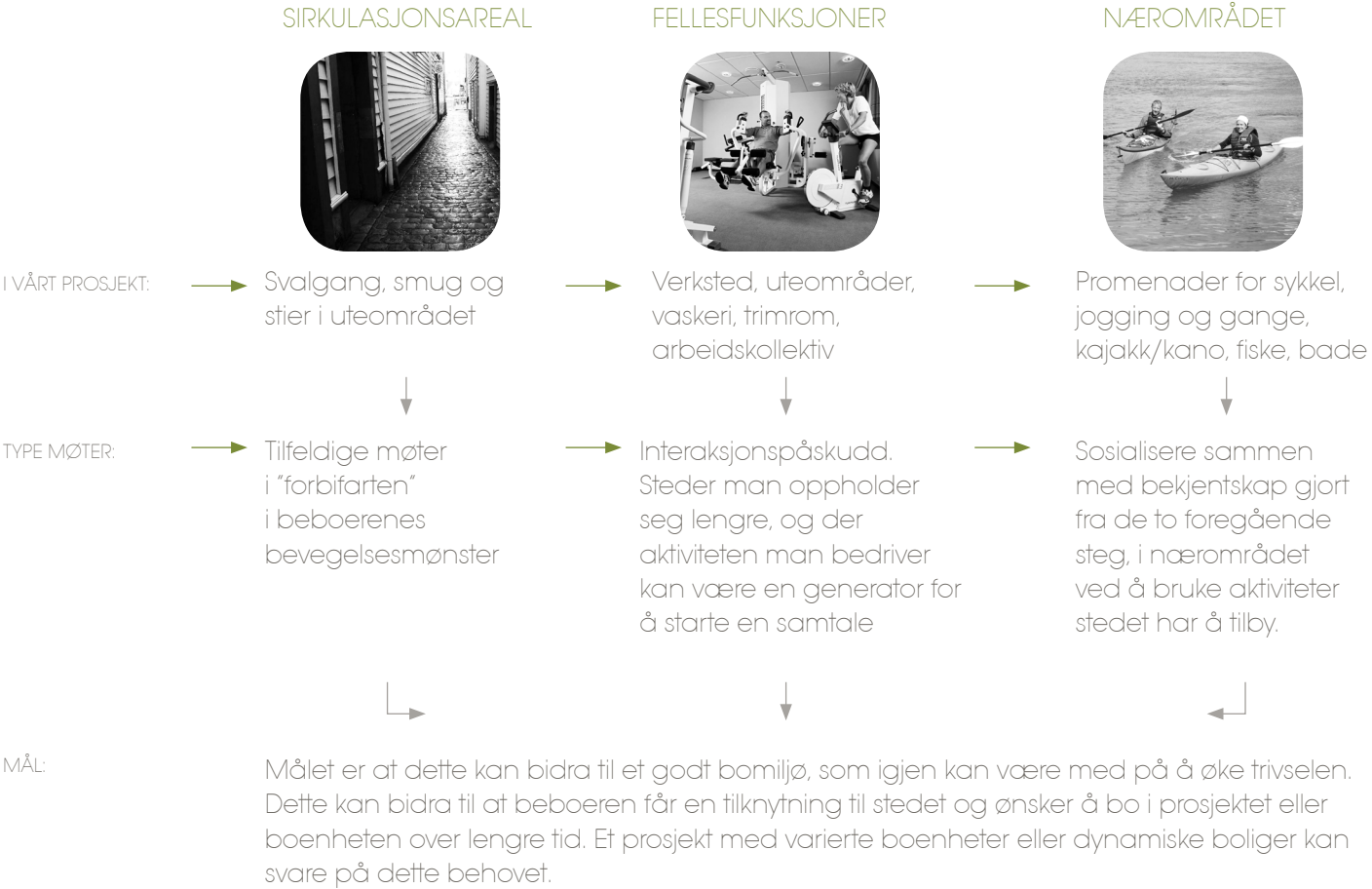
Man kan ikke planlegge uformelle møter, men man kan legge til rette for at det er rom for at de kan oppstå når beboere møtes. For at slike tilfeldige møter skal skje, er det viktig at de blir lagt rundt beboernes nødvendige aktivitet og bevegelsesmønster. Nødvendig aktivitet omhandler rutiner som vi beveger oss innenfor daglig (Henriksen, 2008).

Når muligheten til kontakt er til stede, er det graden av aktivitet og interaksjonspåskudd (mulighet til å ta kontakt) som avgjør hvordan fellesskapet mellom beboerne blir.

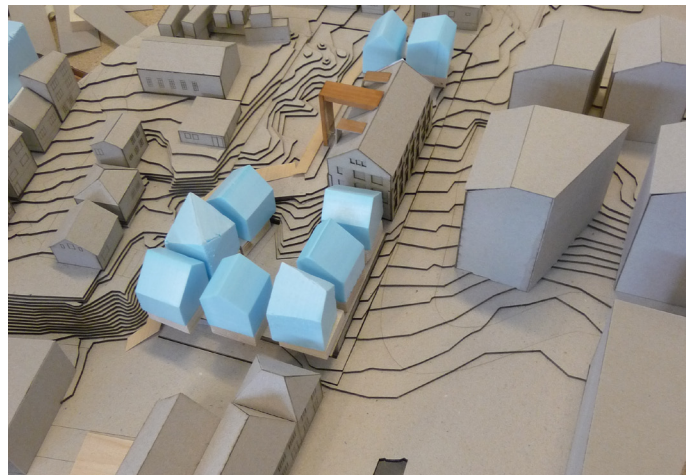
Vi ser for oss at fellesfunksjoner både er en utvidelse av boligen, og et sted der kontakt og relasjoner til andre beboere kan oppstå.

I vårt prosjekt kan tilfeldige møter oppstå i smugene, i svalgangene eller begelsessioner gjennom uteområdene. Langs bevegelsen er det lagt små møtesteder som inviterer til å stoppe opp. Fellesarealene er også en arena for tilfeldige møter. Noen, som vaskeri f.eks., er en del av beboernes hverdagsrutine mens andre er mer en utvidelse av boligen, som f.eks verksted og trimrom. De sistnevnte må i større grad oppsøkes utenfor rutiner, men er steder der samtaler kan oppstå av aktiviteten som skjer.

“Bygda i byen, - En studie om bomiljø i Ilsvikøra” Henriksen Ida Marie, 2008
Masteroppgave i sosiologi, NTNU
“Tilpasningsdyktige boligområder” Høyland K, Støa E, 2002
snl.no/interaksjon

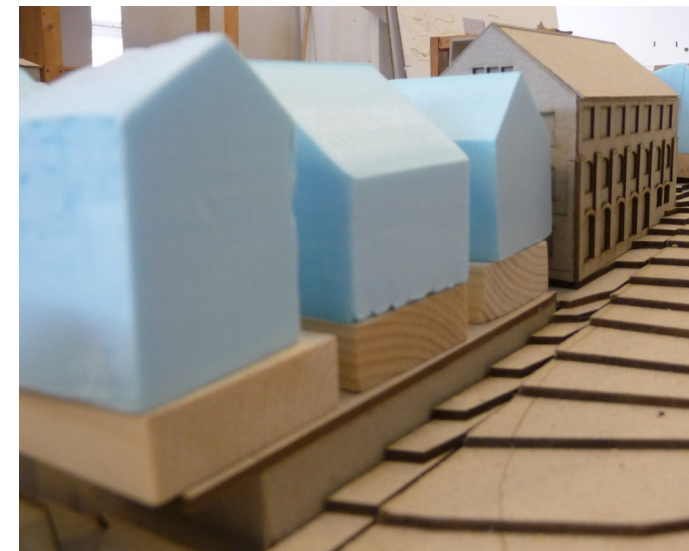
TILBAKEBLIKK

FRAGMENTERING

OPPDELING VED MINDRE VOLUMER

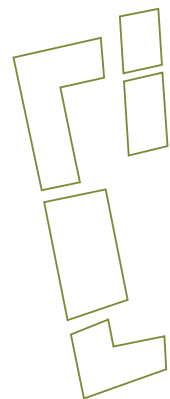
Det er på tide å gå noen steg tilbake for å se på form og volum. Vi har lenge ønsket å jobbe med tak i forhold til situasjonen og stedet vi jobber på. Spørsmålet er hvordan vi velger å la trehusbebyggelsen påvirke formgivningen av vårt prosjekt. Ønsker vi å dele opp boligmassen i flere mindre volumer, eller ønsker vi et volum under et felles tak som står for en oppdeling? Om vi velger å se på prosjekter som flere småhus, kan det oppstå spennende møter mellom husene. Men kanskje er ikke disse rommene i mellom åpne og uklimatiserte, men transparente glassfelt. Hvordan kan i såfall disse brukes i boligen? Og hvordan fungere dette i fht dynamiske boliger? Om vi velger å gå for et ett volum, hvordan kan taket gi kvaliteter til boligen? Og hvordan forholder dette taket seg til omgivelsene?

VEIVALG

FRA FOTAVTRYKK TIL KONSEPT

VEIVALG

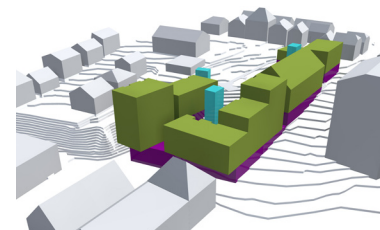

FOTAVTRYKK/ HOVEDGREP

Fotavtrykket baserer seg på situasjonen:

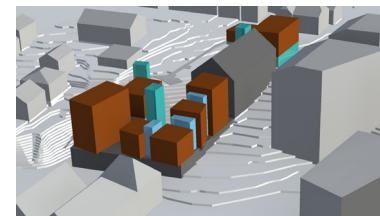
- Forsterke to akser ved å markere hjørnet SV og veggen ned mot vannet.
- Ønsker å forsterke trehusrekken og foreslår nye volumer for å fylle hullet. Dette gjør at vi bør gjøre plass til en offentlig uteplass i vårt prosjekt.
- Ved bevaring av trehusrekken, bør det bygges med høyere tetthet i nye prosjekter. Terregets fall mot nord gjør dette mulig pga mulighet for høyere volumer.
- Boligene ligger oppå en base som utligner terrenget og gir mulighet til en bakgård.

→ **STORT VOLUM**

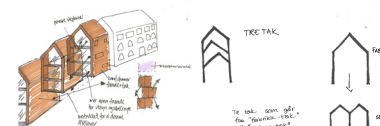
- Volumene forholder seg til fotavtrykket, men har ulike høyder tilpasset situasjonen.
- Prosjektet er tenkt med en friere form i oppriss
- Volumet tilpasser seg situasjonen i høyde, men i forhold til fabrikk, blir den en konkurrent?

→ **MINDRE VOLUMER**

- De mindre volumen tar opp igjen skalaen fra trehusbebyggelsen, og står som en kontrast til fabrikk.
- Bryter opp et ellers stort volum.
- Vridninger kan skape større romlighet/ vertikalitet
- Jobbe mer romlig i boligen med elementer.
- Kontrast mellom åpent/ lukket, og tungt/lett.
- Kan bli vanskelig med dynamiske boliger i konseptet

→ **EN ANNEN OPPDELING**

- Basert på den første ideen, men jobbe med oppdeling på en annen måte
- Kan oppdelingen bestå av tre bånd?

OPPSUMMERING

VALG AV VEI VIDERE

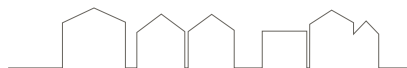
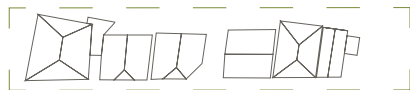
Konseptet med de mindre volumene er spennende, og kan gi spennende boliger. Samtidig så muliggjør tomtens helling volum i flere nivåer, mens trehusene slik de fremstår i trehusbebyggelsen består av to etasjer og loft. En av ideene var å plassere disse mindre volumene oppå en åpen etasje i glass for fellesareal. I så xxxxmåte ville de fortsatt beholdt sin karakter, men man kunne utnyttet muligheten til å jobbe høyere. Tomten relaterer seg ikke bare til trehusbebyggelsen, men også til industri og havn. Mens byggene i sør ligger mot trehusbebyggelse i småskala, ligger byggene i nord nærmere havne- og industriområde. På den måten er det mer relevant å se på bygget mot nord som et større volum som svarer på den situasjonen, mens byggene i sør relaterer seg mer til

trehusbebyggelsen. Om volumet mot nord ses på som ett volum kan man tenke seg at man unngår for mange ytterflater, samtidig som man kan oppnå en høyere tetthet. Denne todelte situasjonen man får med store sprang i skala fordi tomten strekker seg fra bolig til industri virker spennende for oss. Hvordan kan dette speiles i prosjektet? Hvordan kan volumene svare på to ulike situasjoner, men likevel fremstå som ett prosjekt? Og hvordan kan prosjektet som helhet stå til omgivelsene?

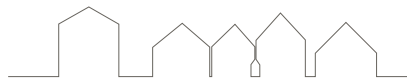
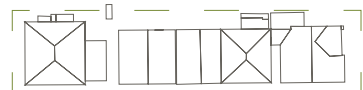
Vi velger å jobbe videre med et større volum mot nord som relateres til industrien, og mindre volumer mot sør som relateres til småskalabebyggelsen.

FORMGIVNING AV BYGNINGSVOLUM

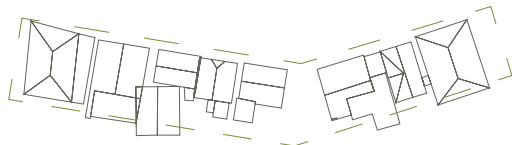
Pedersgata

Skolegata

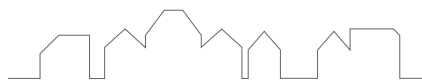
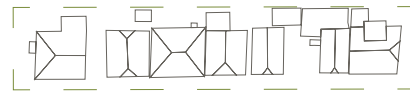
Pedersgata

Nedre banegate

Nedre dalgate

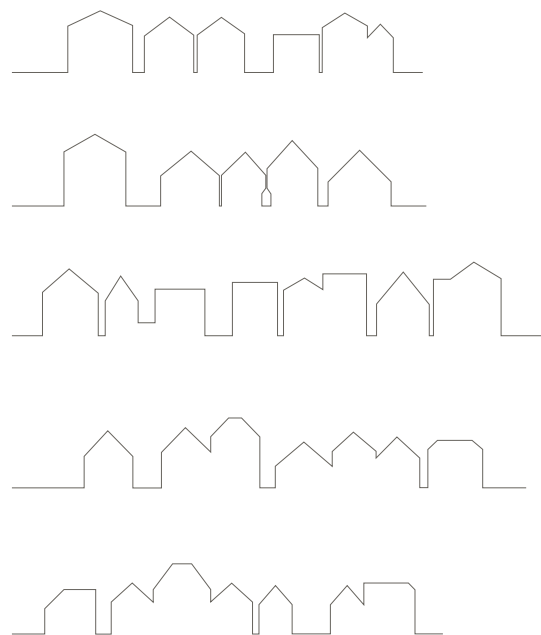
SEKVENSER

GATEOPPRISS

Vi har valgt å jobbe med et større volum, og ønsker å jobbe med takform. I søken etter en takform og et formspråk ønsker vi å la oss inspirere av omgivelsene, slik at omgivelsene på den måten kan være med på å generere form. Metoden vi ønsker å benytte oss av, tar sekvenser av gateløp fra området som utgangspunkt. Vi valgte ut fem ulike gatesekvenser. Kriteriet for valget var at de måtte være typiske for området og representere den typiske trehusbebyggelsen. Innenfor disse rammene valgte vi fem ulike, men med variasjon innenfor samme sekvens. Videre ønsker vi å jobbe videre med disse, for å se om studien kan hjelpe oss frem til et formspråk.

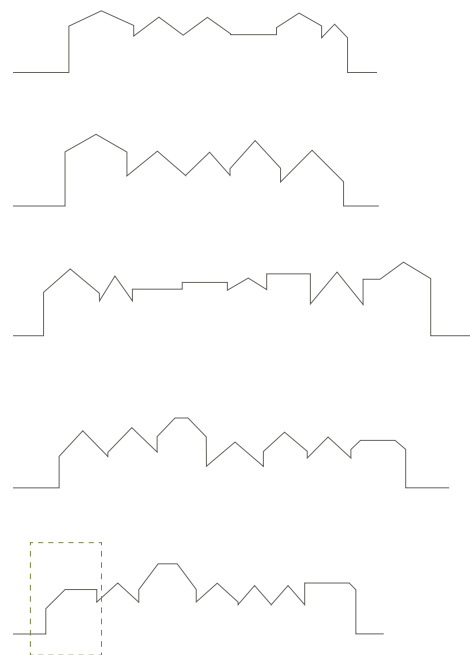

OMRISS GATESEKVEN

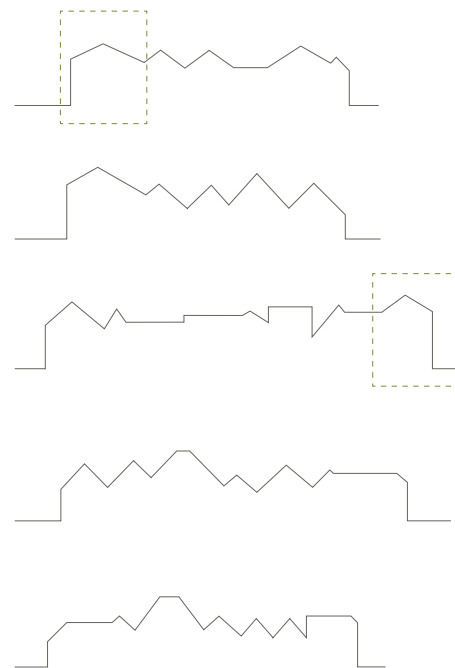
Utgangspunktet er omrisset av gatesekvensene der byggenes form og gatens karakter er fremtredende.

SAMMENTREKKING

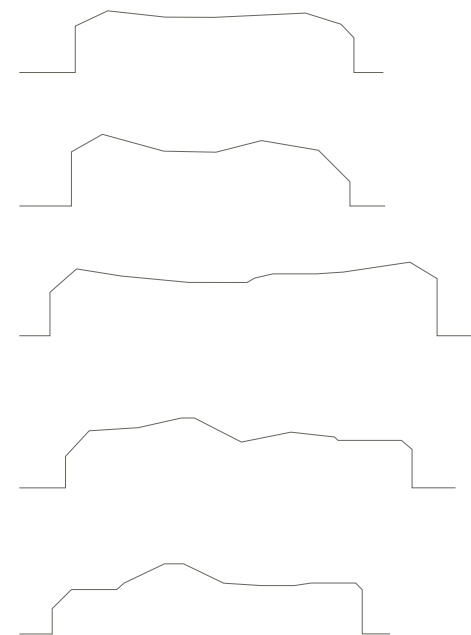
Rommene i mellom husene fjernes ved at volumene trekkes sammen. På den måten kommer selve takformen og høydene tydelig frem.

LINJEFORLENGELSE

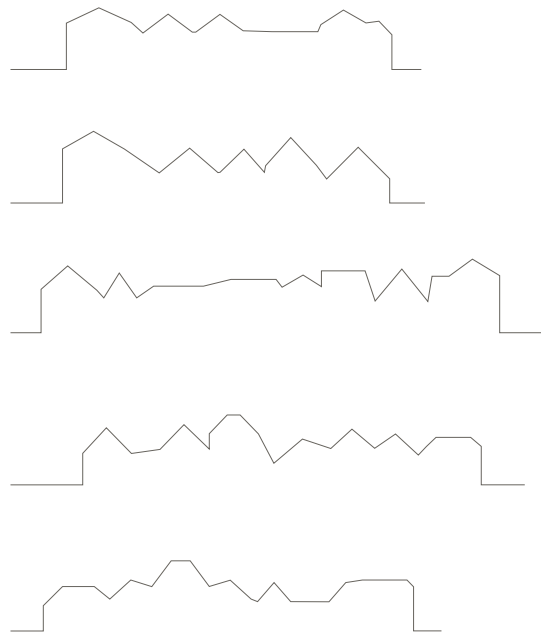
Som et ledd i en forenkling, forlenges taklinjene frem til neste tak. På den måten fjernes "hakk" i sekvensen der det er variasjon i byggenes høyde.

MARKERING AV TOPPUNKT

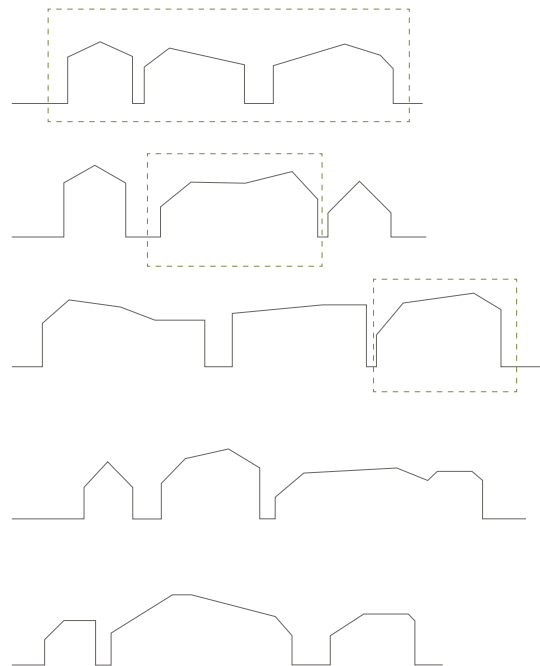
Neste ledd i forenklingen ble å la linjen gå mellom toppunktene i sekvensen. Da mistet de sin karakter og fremstår som en buet linje.

MARKERE TOPPUNKT
FRA UTGANGSPUNKT

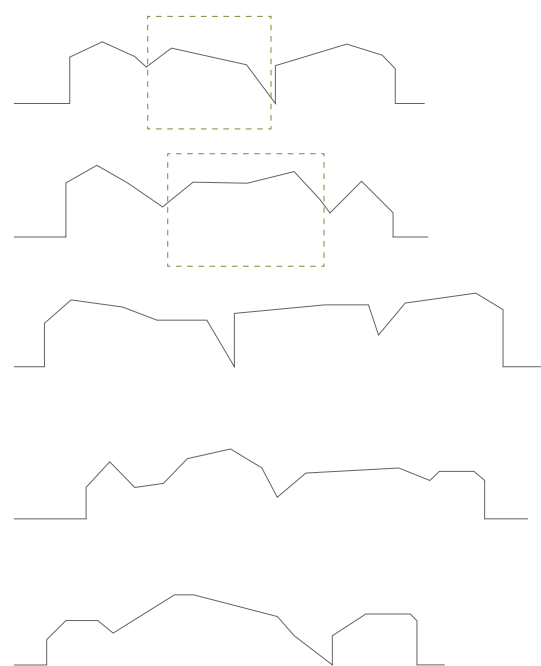
Toppunkter i sekvensen ble markert på ny, men denne gang fra utgangspunktet. Formen fremstår som bestående av flere mindre volumer.

SAMLE I KLYNGER

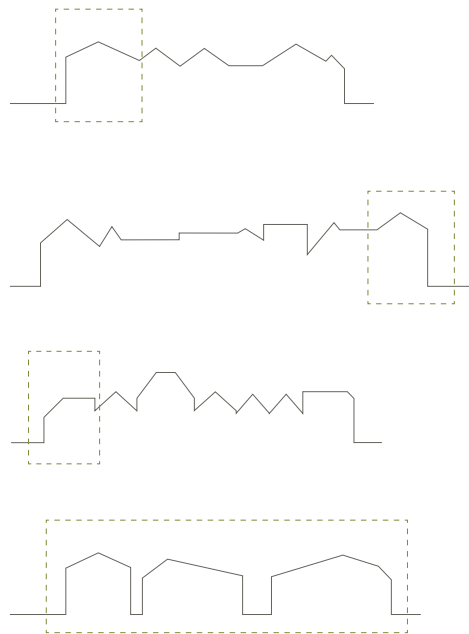
For å i større grad søke etter en sammensatt form, samles hus i klynger med utgangspunkt i det opprinnelige gateopprikket.

TONE NED MELLOMROM

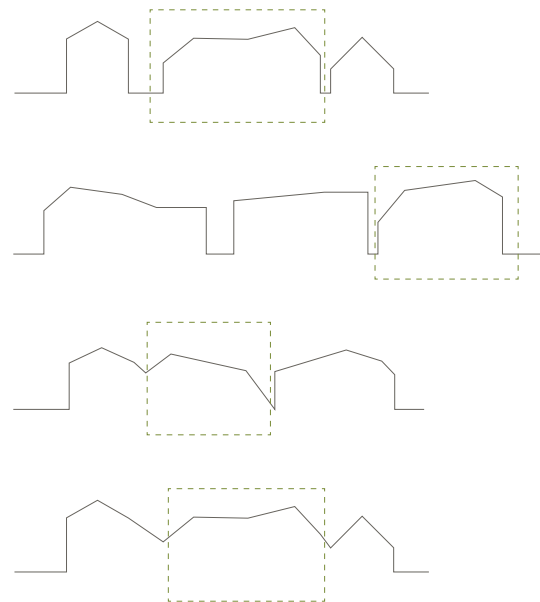

Fordi vi ønsker å jobbe med ett volum forsøker vi å danne en form ved å gjøre mellomrommet mellom klyngene mindre markant.

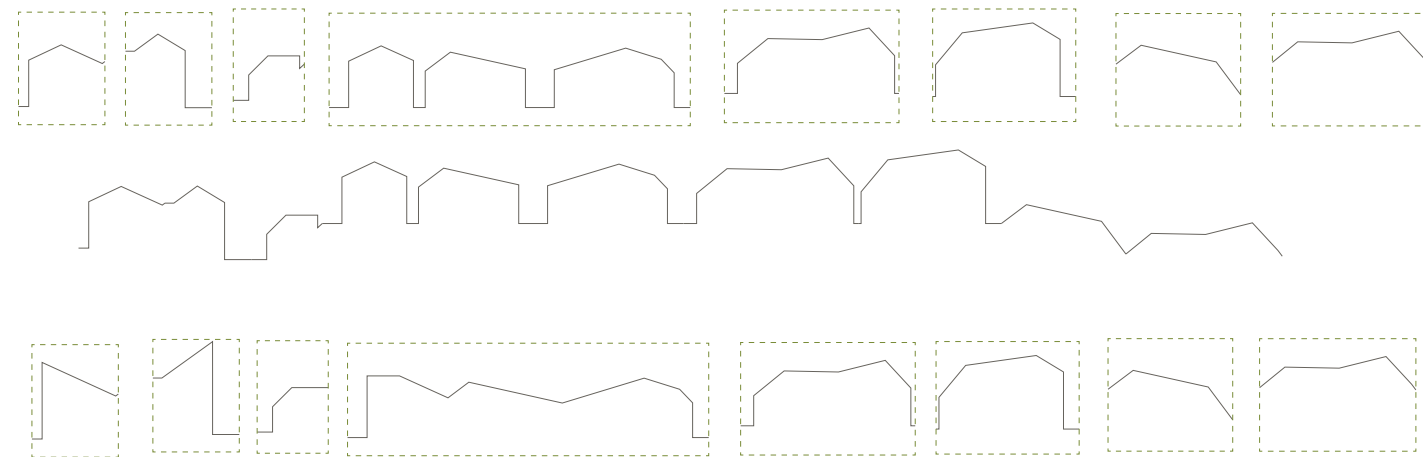
UTVALGTE SEKVENSER

Ut ifra studiene valgte vi ut deler av sekvenser som vi syntes var spesielt interessante. Enten på grunn av deres formspråk, karakter eller "typiskhet".

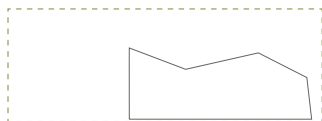
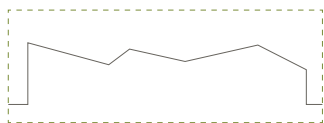
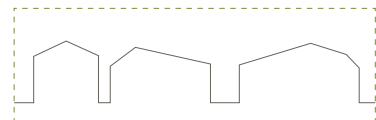

Utvalget er hentet fra ulike øvelser, men særlig øvelsen hvor bygg ble samlet i klynger var interessant for oss da disse da ble omformet til ett nytt volum

De utvalgte delene fra sekvensene settes sammen til en egen sekvens. Sekvensen fremstår som et gateløp av flere større volumer, og representerer sammen i så

måte ikke den typiske småskalabebyggelsen. Deretter forlenges de utvalgte delene. Noen av volumene mister da sin karakter.

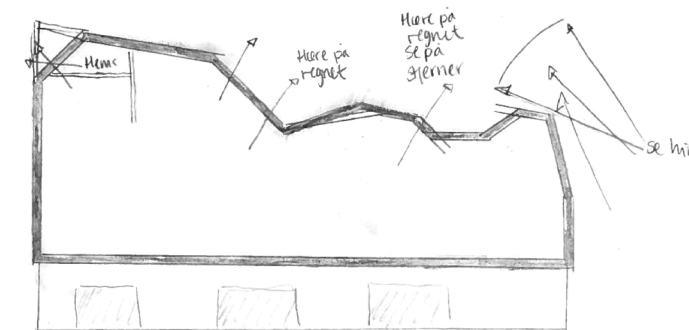

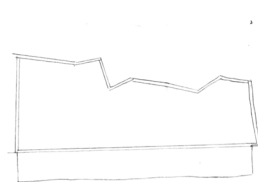
Et av utsnittene vi likte spesielt godt, var av tre volumer. To av volumene har forskjøvet midtpunkt, og selv om alle tre er ulike, er de varianter av det samme temaet. Med utgangspunkt i denne utvalgte, jobbet vi med å omforme denne til et volum ved å forlenge linjer, fjerne mellomrom, forsyne punkt og forkorte formen. Volumene vi har fått ut, har gitt ulike former av ulik karakter. Videre ønsker vi å bearbeide volumene videre for å se hvor dette kan føre oss. Sekvenser fra studien er sterkt inspirerende og utgangspunkt for formgivningen av volumet. Fordi volumet også bør tilpasses til sine omgivelser vil neste sted være å jobbe videre med studien i situasjonen.

FORMGIVNING

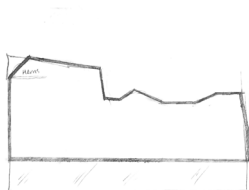
FRA GATESEKVENSTIL FORM

Vi ønsker å undersøke selve takets form i tillegg til hele volumet, og i denne første undersøkelsen ser vi på taket som et bånd som brettes langs tomten. Formen er ment å tilpasse seg omgivelsene, men må i tillegg også ta hensyn til innsiden. Båndet danner omrisset til et volum som svever over basen. Boligenhetene plasseres i dette volumet, mens fellesfunksjoner ligger i rommet i mellom basen og volumet. Formen har sitt utgangspunkt fra sekvensstudien av flere trehus, som nå blir satt sammen til et samlet volum. På den måten kan man si at flere boenheter er samlet under ett tak, og at det kan være et svar på dagens versjon av trehusene men der man har tatt inn over seg utfordringer med tetthet og energikrav.

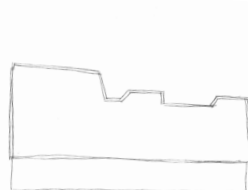

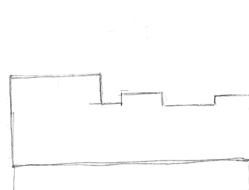
Form inspirert av sekvenser satt inn i situasjonen

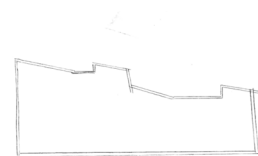
Forenkler ved å unngå for mange knekkpunkter

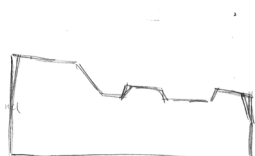
Tre hovedtopper basert på innside og tilpasning

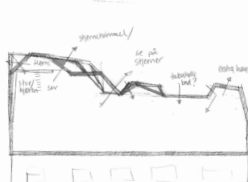
Forenklingen fører til at karakteren forsvinner

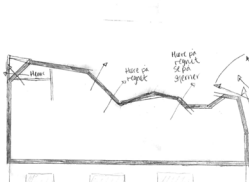
Forsøker å lage flere knekkpunkter

Flater på skrå gir en sterkere karakter

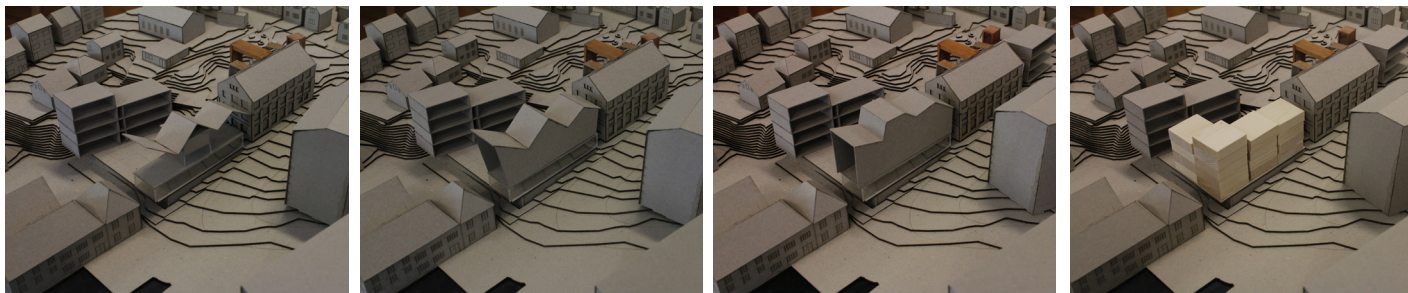
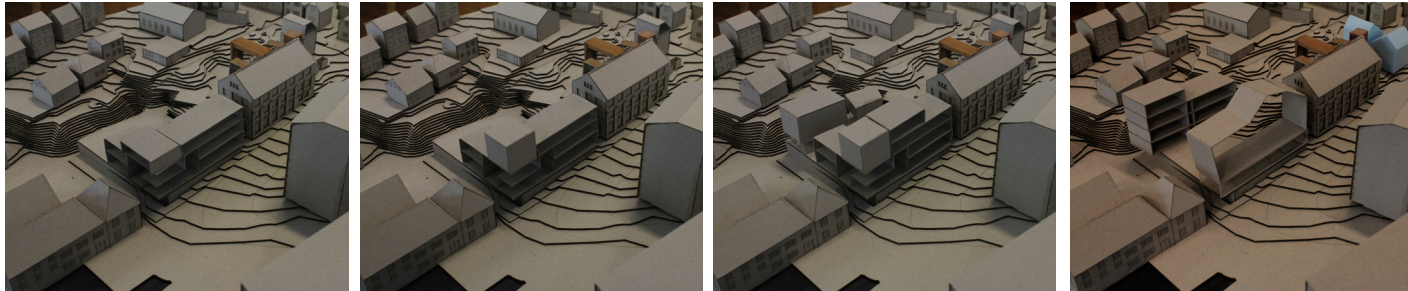
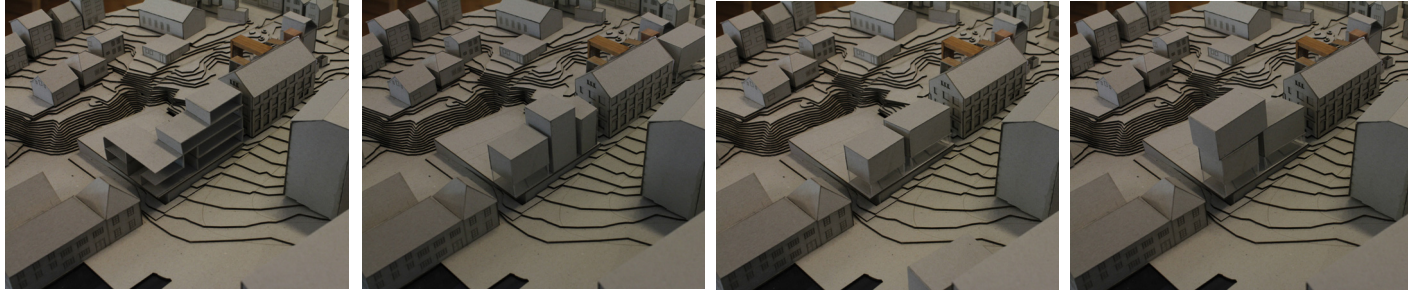
Hvordan kan taket utnyttes fra innsiden?

Hvordan kan overganger mellom etasjer utnyttes?

I skisser jobbet vi med hvordan vi kan overføre sekvensstudiene til en form i vårt prosjekt. Utfordringen ble å bearbeide formen under rammen av gatesekvensenes karakter. I tillegg må formen ta inn over seg situasjonen, og særlig forholdet til fabrikken. I skisseringen oppdaget vi at en for stor grad av forenkling førte til at volumet mistet sin "trehuskarakter", noe de skrå flatene gir. Samtidig oppdaget vi også at volumet etterhvert fikk sin egen karakter i det den måtte ta hensyn til situasjonen og ikke minst innsiden, der den trapper seg opp tre etasjer, for så å trappe seg ned ett nivå på midten for å gi utsyn og uteplass til leiligheten lengst bak, men så trappes seg opp mot hjørnet for å definere dette. Formen vi har nå må bearbeides ytterligere også i forhold til fellesfunksjoner.

TAKSTUDIER

UNDERSØKELSER AV ET VOLUM

Når vi nå har valgt å undersøke hvordan et større volum kan legge seg på nedre del av tomten, ønsker vi også å ta noen steg tilbake å se på situasjonen på nytt. Det forrige volumet vi jobbet med var mer en overgang og tilpasning til høydene i omgivelsene, der vi trappet oss ned fra fabrikkbygget mot sør, og ned til sjøhusene i nord. Vi hadde tidlig i prosjektet en ide om å trappe oss opp mot hjørnet i nordvest, men valgte å gå ned av hensyn til sjøhusene. Ser man på områdets karakter, er store kontraster i skalasprang et kjennetegn. Kan dette hjelpe oss? Når vi nå har valgt et større volum som henviser til storskalabyggene i områdene fremfor småskalabyggene, kan det være en strategi å "ta i litt" fremfor å forsøke å lage en sympatisk overgang?

- 1: Utgangspunktet
- 2: Oppdelte volumer jobber seg opp mot midten, og sympatisk og hensynsfullt ned mot sjøhus og fabrikk
- 3: Jevn høyde som svever over et glassfelt
- 4: Bygge seg opp mot hjørnet. Kontrast til sjøhus
- 5: Flatt, massivt, volum som bygges ned rundt hjørnet
- 6: Får et ekstra volum som markerer hjørnet
- 7: Trappes ned mot fabrikk for å synliggjøre denne
- 8: Et taklandskap danner et stort volum som svever
- 9: Et bånd danner et tak som løftes opp mot hjørnet
- 10: Båndet blir til et massivt volum som svever
- 11: Takformen endres og blir roligere
- 12: En strategi for etasjehøyder kan være utgangspunkt for å jobbe videre i snitt.

EN VANDRING

PROSJEKTET GATELANGS

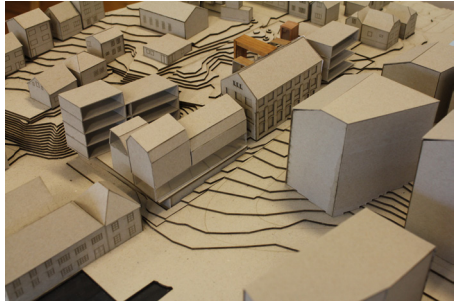
Når vi jobber i modell i en mindre skala, ser vi stort sett prosjektet ovenfra. I den sammenheng kan det være nyttig for oss å forsøke å gå ned i modellen av og til for og se på situasjoner fra en mer realistisk vinkel, da bygningsvolumer kan oppfattes anderledes fra andre vinkler.

I bilde 1 og 2 ønsket vi å se hvordan et volum som trappes opp på hjørnet vil se ut i situasjonen. Vi opplevde at kontrasten føltes mindre når vi kom oss ned i situasjonen, i forhold til når vi så den ovenfra. Og at dette spranget i skala kan ses på som en karakteristikk fra området som vi tar med oss videre.

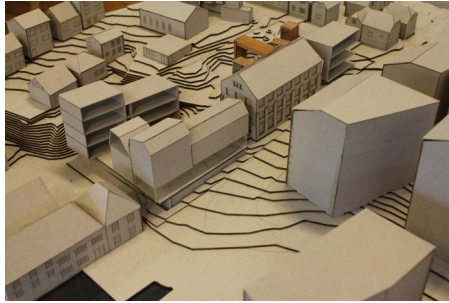
Når det gjelder bilde 3 og 4 oppdaget vi at båndet

vi arbeider med i vertikalene er hensiktsmessig i form av at båndet bretter seg rundt på fortsiden, mens større transparente felt legger seg inntil fabrikken på langsiden, noe som gjør at man fra gitte vinkler vil se en større del av fasaden. I bilde 3 oppdaget vi også hvordan åpningen i det store volumet kan gi et gløtt inn til bakgården, men ikke minst til fabrikken. På samme måte kan man når man befinner seg i bakgården eller i/utenfor fabrikken få en veldig flott utsikt utover fjorden,

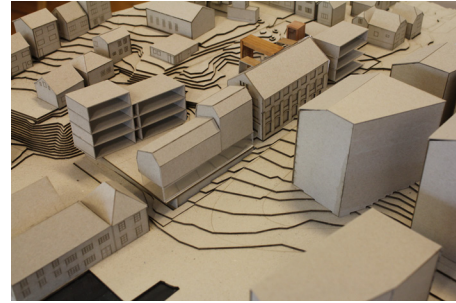

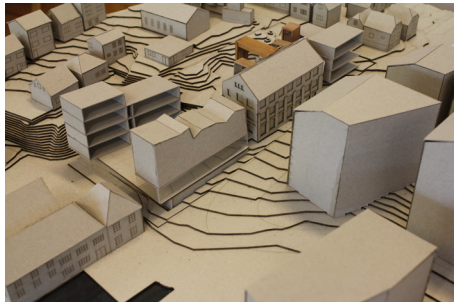
1

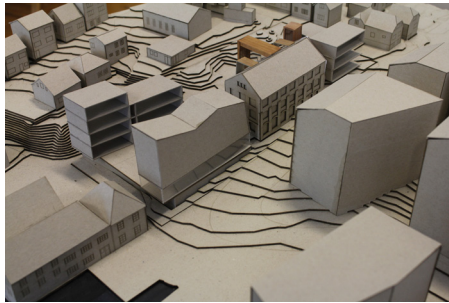
2

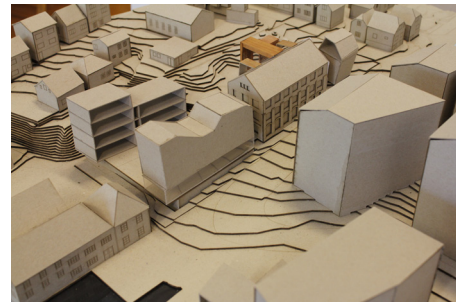
3

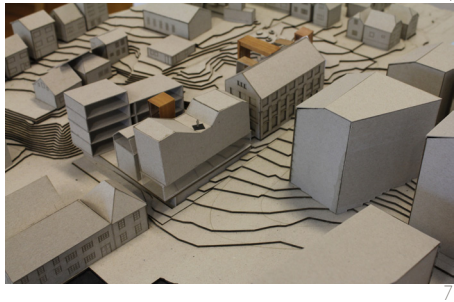
4

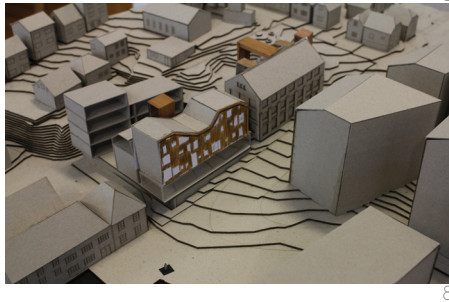
5

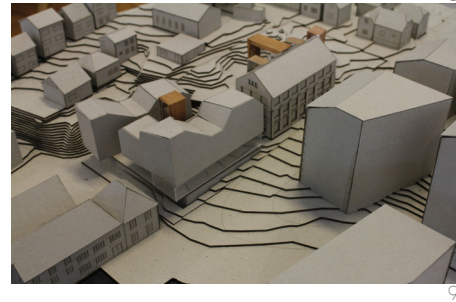
6

7

8

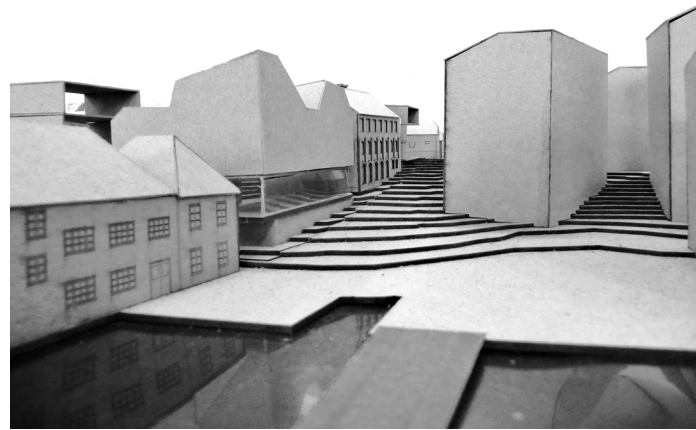
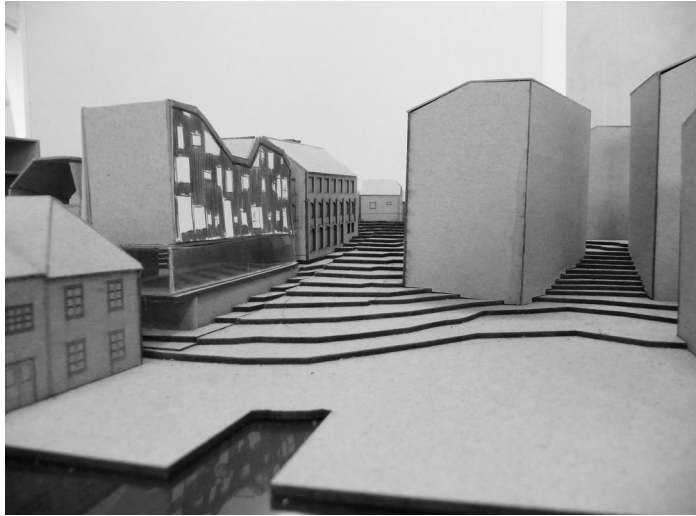

9

TAKSTUDIER II

UNDERSØKELSER AV VOLUMER

- 1: Volumer som bånd i øst/vest retning. Trappes opp mot hjørnet. Inspirert av sjøhusene
- 2: Volumer der bretteingen skjer mot bakgården, og en vegg mot gata blir større.
- 3: Volumene trappes opp mot fabrikk
- 4: Volum som bånd i nord/sør retning.
- 5: Færre retningsendringer gir en klarere form, men volumet oppleves som noe flatt.
- 6: Større sprang gir mer til boenhetene på innsiden.
- 7: Kan rommet i mellom være en takterasse?
- 8: En rask fasadeskisse med ideen om at båndet er tydelig og vises i fasade. Formen er et blikkefang, så kanskje vindusåpninger kan tones noe ned.
- 9: Båndet brettes rundt hjørnet og endrer retning.

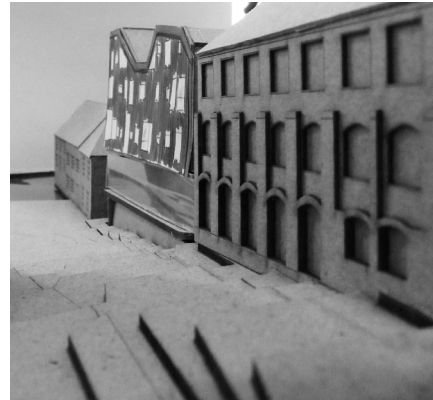
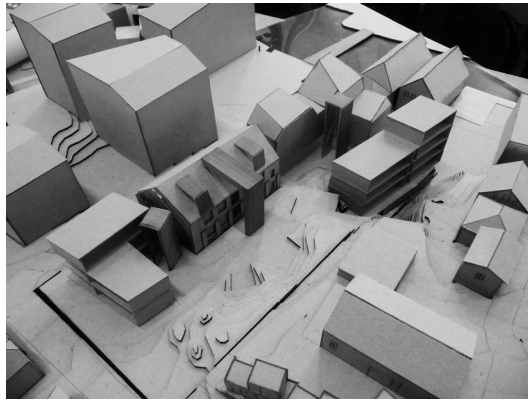
EN VANDRING II

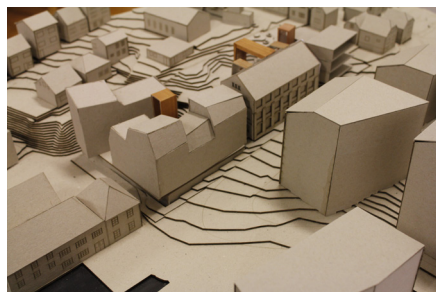
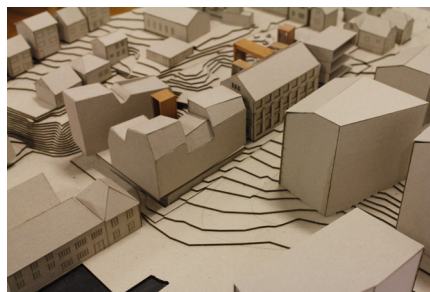
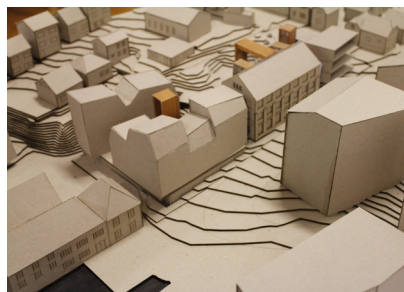
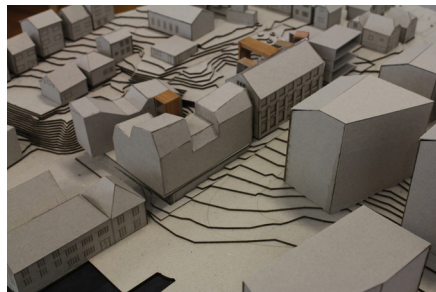
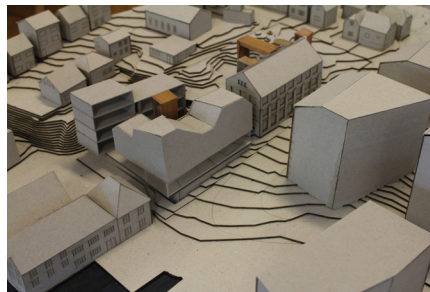
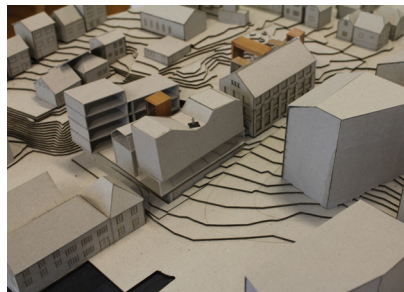
PROSJEKTET GATELANGS

Bildene viser det siste volumet i modell. Med et tykt bånd som bretter seg rundt volumet på langs, er dette med på å gi volumet en sterk egenart. Volumet svever over basen via en åpen etasje med innhold av fellesfunksjoner. I modell kan denne løsningen gjøre at volumet får i overkant mange oppdelinger ved først en solid base, så en felt i glass og deretter et større volum i tre over. Feltet i glass hadde muligens fungert bedre i møte med bakken.

Bygget står i kontrast til sjøhusene på nordsiden da nybygget er vesentlig høyere, men sjøhusenes to volumer blir tatt igjen i nordfasaden, og det faktum at områder bærer preg av kontraster, samt skifte i skala kan forsvare spranget. Sett fra bakgården gir et slikt volum et bakgårdsituasjon med større karakter.

I tillegg kan de åpne glassfeltene som inneholder fellesfunksjoner spille sammen med bakgården. På den måten kan en åpen etasje muliggjøre en kontakt mellom ute og inne. Funksjoner kan trekke ut i bakgården og bakgårdsrommet kan virke større da det, via fellesrommene, kan få kontakt med andre omgivelser. Vandringen bringer opp spørsmål om hvordan et bygg av en slik karakter og egenart stiller seg til tilpasning av omgivelsene og hensyn til fabrikkens som vi ønsker skal tydeliggjøre områdets identitet. Blir dette områdets nye identitet?

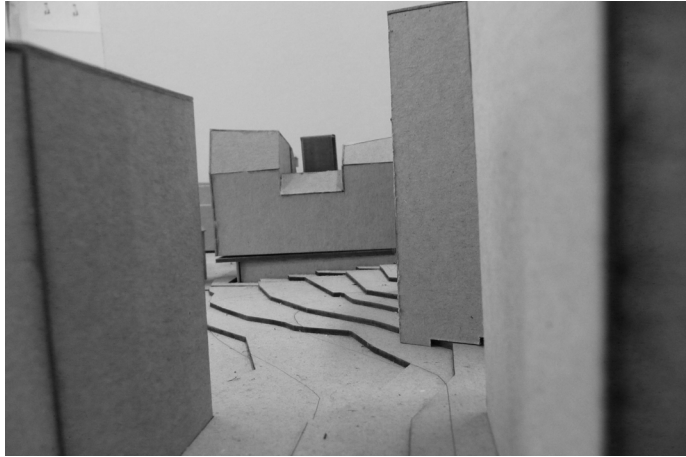

TAKSTUDIER III

UNDERSØKELSER AV VOLUMER

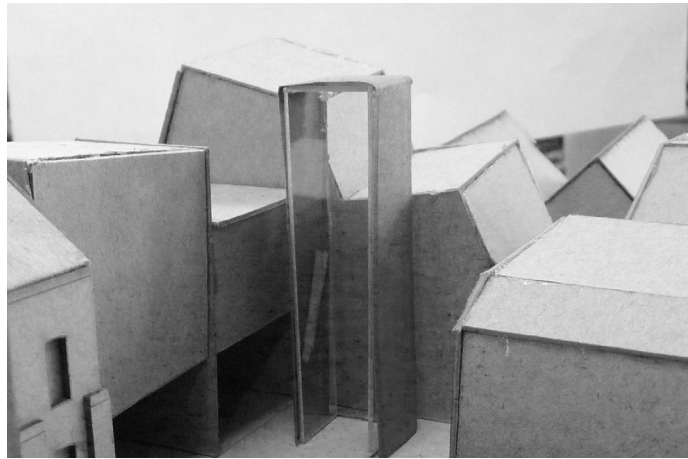
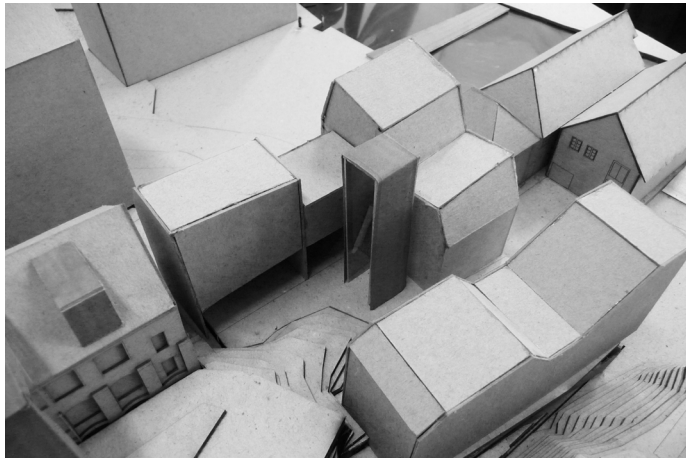
Som et ledd i undersøkelse av tilpasning, ønsker vi å se om prinsippet om båndet kan benyttes, men i øst-vest retning. På den måten kan tre bånd brette seg over boenhetene, og likevel kan man oppnå det samme variasjonen i høyder. Linjen som båndet brettes i, kan tas opp fra fabrikken og dermed tilpasse seg dens fasade og volum. Spørsmålet er hvordan dette volumet mot gateløpet står i sammenheng med det bakre volumet. Volumet i bakgården strekker seg mot sjøen og har dermed et bånd som går i lengderetning. Bør dette volumet brettes på samme måte som det fremste for å fremstå som en helhet, eller kan det bakre bygget ha lik karakter, men likevel sin egen identitet med en skrå fasade som gir bygget en retning og strekkes mot sjøen?

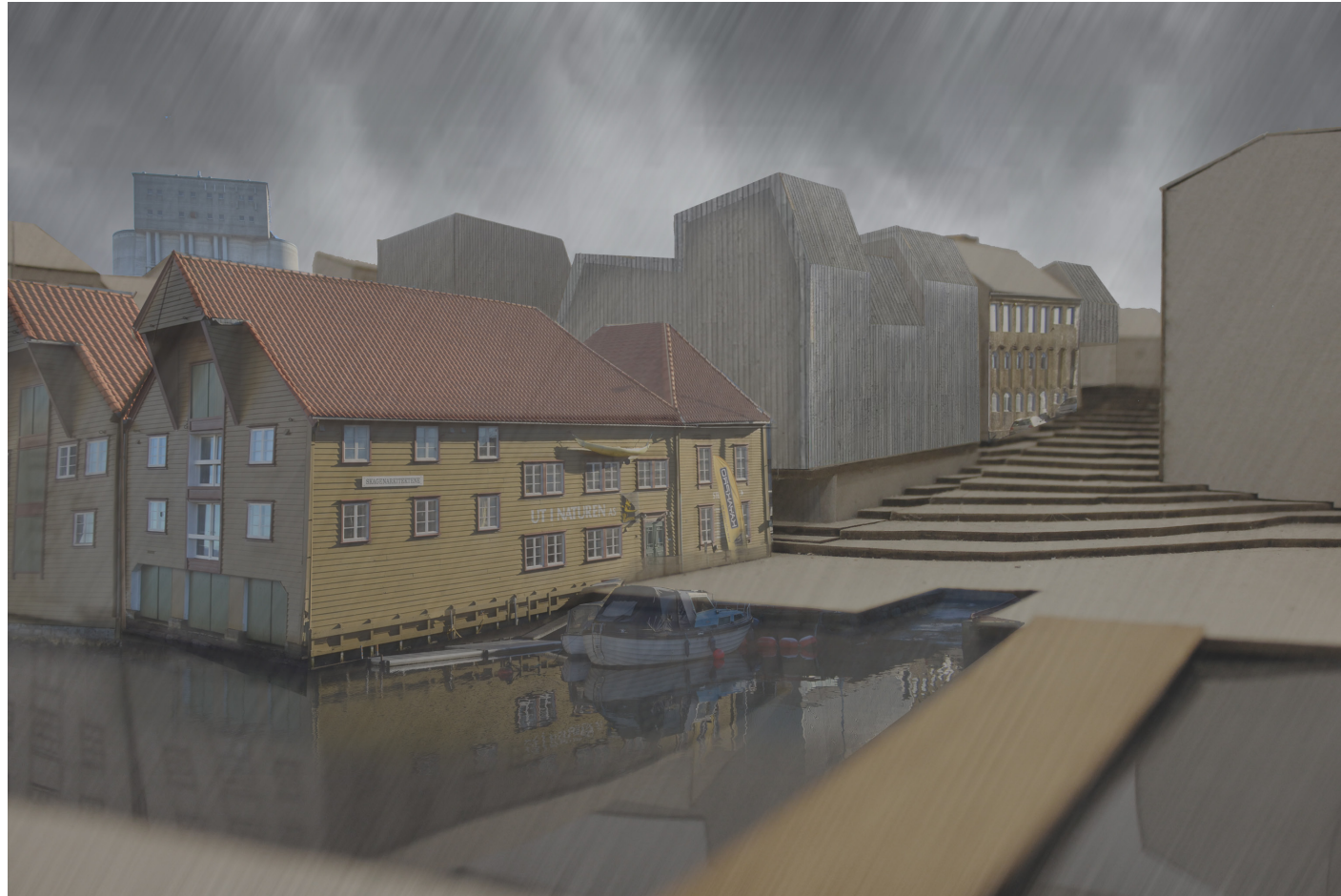
EN VANDRING III

PROSJEKTET GATELANGS

En ny vandring i modellen med volumet som bretter seg på tvers av tomten ønsker å undersøke om dette volumet tilpasser seg de eksisterende byggene bedre og hvordan det står til omgivelsene. Linjer fra fabrikken er tatt opp i det nye volumet, men det er først og fremst at volumet indikerer at det består av flere mindre volumer som relaterer seg til omgivelenes karakter, sett fra vest. Bildet fra bakgården kan også minne om eksisterende bakgårder der ulike høyder og takvinkler danner dens karakter. Bildet viser hvordan volumet mot nord relateres til en sekvens av to sammensatte volumer. Volumet bak denne ideen har ikke en like tydelig retning som det forrige båndet som brettet seg langs tomten, og har heller ikke en like sterk karakter og egenart. Men hvordan bør det diskuteres opp mot

tilpasning? Kan et volum ha en sterk identitet men likevel tilpasse seg omgivelsene? Vil et bygg med sterk karakter kunne tydeliggjøre et eksisterende bygg eller vil det ta for mye plass?

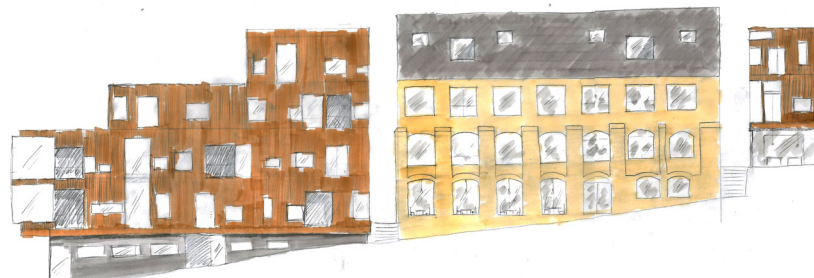

I SITUASJONEN

BÅND PÅ TVERS

Et fotomontasje viser hvordan et bånd som bretter seg på tvers av tomten kan ta seg ut i situasjonen. Båndet tar opp i seg formen fra bryggene, mens den tar opp linjer fra fabrikkene mot vest. I montasjen til høyre løftes hvert av båndene opp i ytterkant.

For en tid tilbake skisset vi raskt opp prosjektets vestfasade. I denne første skissen jobbet vi med nybygget som et bånd som bretter seg rundt volumet på tvers. Volumet bygde seg opp mot fabrikkens og ned mot sjøhusene som en tilpasning til omgivelsene.

I et nytt forsøk på å jobbe med fasaden, lot vi båndet gå langs byggets hovedretning. Bygget svever også over et glassfelt og oppleves som mer skjør enn fabrikkens. Bygget har en sterk egenkarakter, noe som kan gå på bekostning av tilpasningen til fabrikkens.

I tredje skisse la vi igjen båndene på tvers av volumet, men vi ønsker å markere hjørnet og heller bygge oss ned mot fabrikkens. En dempet egenart i vestfasaden, samt at nybygget i større grad tar inn over seg linjene i fabrikkens fasade gir en større tilpasning. Andre takvinkler, samt lek med skråtak i oppriss, nord/sør, gir bygget egenart. En enklere form gir større mulighet til friere plassering av åpninger.

FABRIKK OG NYBYGG

EN DISKUSJON OM TILPASNING

Et større volum som vi jobber med nå kan virke dominerende i situasjonen. Spørsmålet vi stiller oss er hvordan denne står sammen med fabrikkens? Nybygget og fabrikkens er ganske like i størrelse, men materialvalget står i kontrast til hverandre. Mens fabrikkens er av et mer solid materiale og står stødig med vinduer i et fast takt, er det nye volumet i tre svevende over et glassfelt og mer skjør i skisse 2. Volumet har heller ikke sin faste rytme. Volumet trapper seg ned mot fabrikkens for å vise mer av dens fasade. Selv om det nye bygget helt klart er et blikkefang, kan man tenke seg at den store kontrasten mellom de gjør at de ikke konkurrerer, samtidig som at fabrikkens fremstår som mer "solid og sterk" enn det nye volumet. Dette forsvaret når båndet legges mot nord/sør.

Men, dette er en diskusjon vi ønsker å føre videre, nettopp fordi diskusjonen lett kan snus andre veien. For å ikke utkonkurrere fabrikkens, bør man kanskje heller bygget et nybygg på dens premisser? Dette kan gjøres ved å trekke linjer fra fabrikkens i forhold til etasjehøyder, mønehøyde osv, men også ved å bruke retningene som ligger i omgivelsene. Kanskje kan bånd som legges andre veien ta opp disse retningene som fabrikkens antyder, og i så måte spille mer på lag med det eksisterende i stedet for å være et konkurrerende blikkefang. Spørsmålet som da stilles er hvordan et nybygg likevel kan få sin egenkarakter, selv på omgivelsenes premisser. Kan man tenke seg at nybygget har en fremside som forholder seg til noe, mens baksiden forholder seg til noe annet?

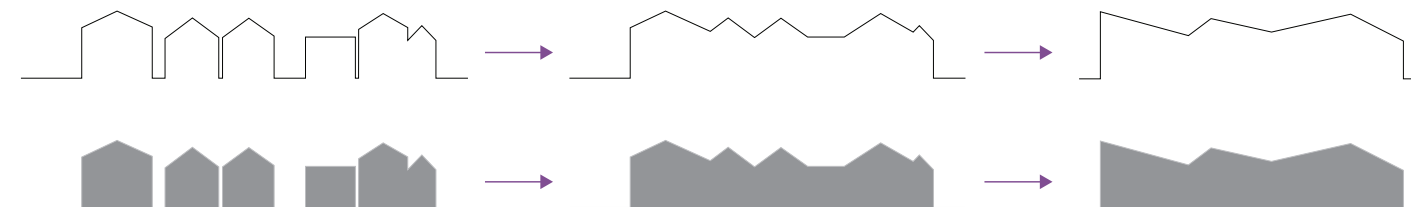

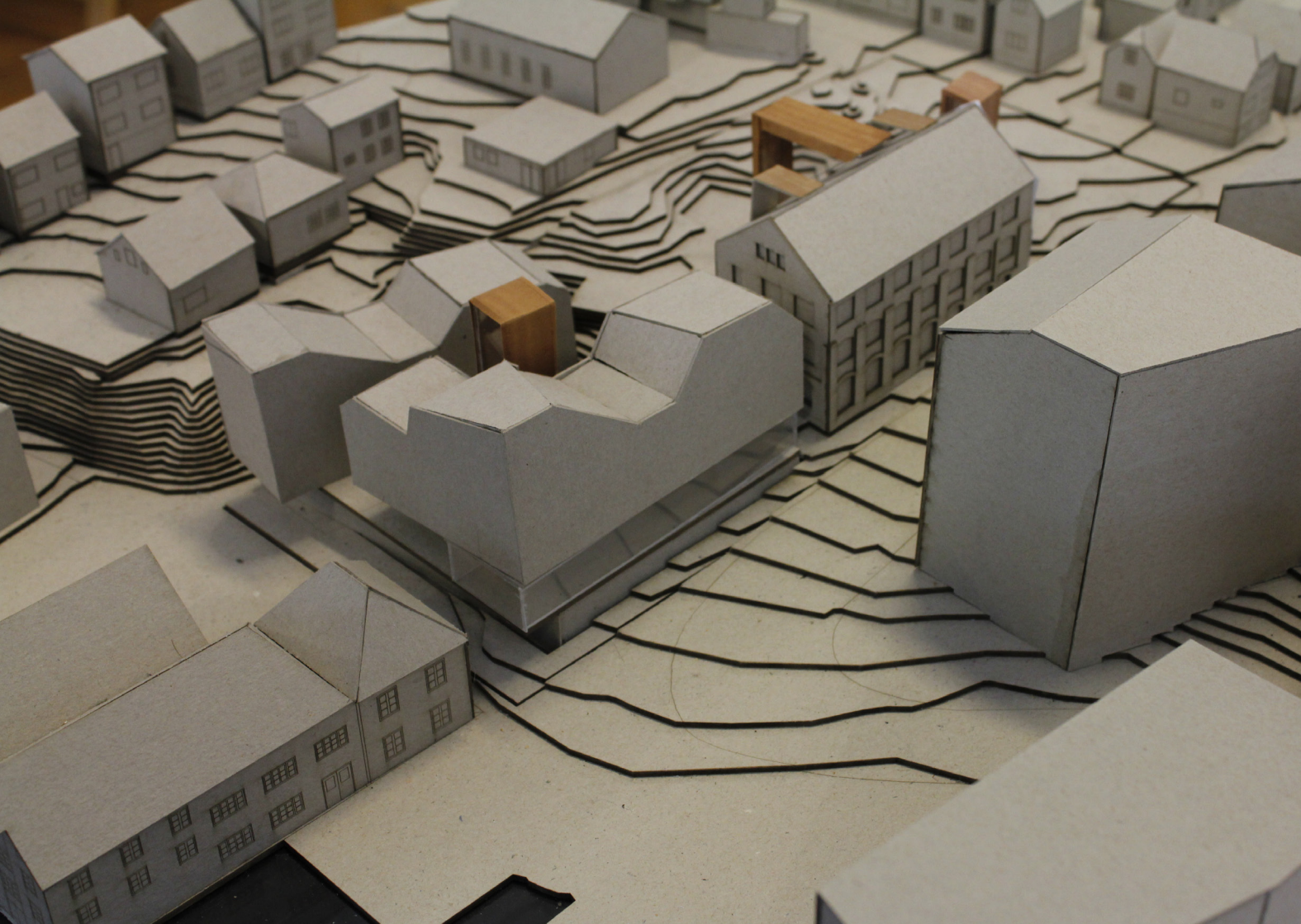
UNDER SAMME TAK

EN SAMLING TREHUS

En utfordring med trehusbebyggelsen er at den har veldig lav tetthet. Den tar opp et stort fotavtrykk i sentrale deler av Stavanger, noe som gir en tetthet selv i sentrale strøk. Men fordi trehusbebyggelsen er viktig identitet for byen, og er en unik samling av småskalabebyggelse gjennom flere perioder er det også viktig å ikke bare bevare den, men også tilpasse

seg den. Vi tror at dagens trehus bør være trehus med større tetthet, for å bedre svare på dagens etterspørsel av bolig. Konseptet til båndet på langs, knyttes til nettopp dette. Kan vårt prosjekt være en samling trehus under samme tak?

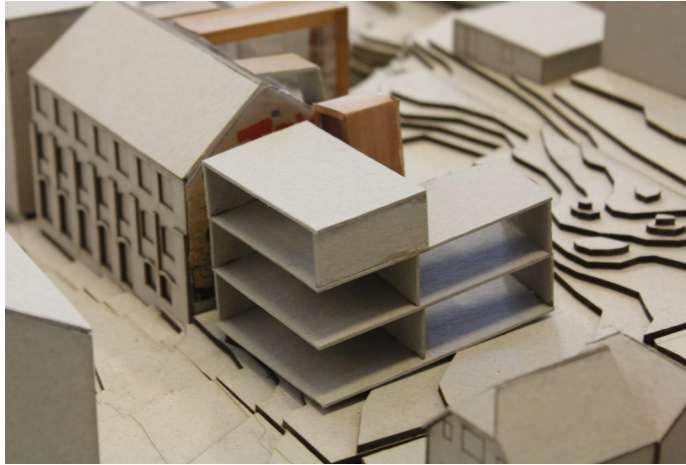
VALG AV FORM

EN EGEN IDENTITET

Vi valgte å gå videre med ideen om det langsgående båndet. Formen har sitt utspring i sekvenser gjort av gateløp fra området. Formen har en sterk identitet og skiller seg ut, men det at den har blitt formgitt fra området gjør at den har tilknytning til situasjonen. Fordi formen og båndet brettes rundt hjørnet og nordfasaden er denne løsningen mer tredimensjonal og mer en hel form enn de to andre løsningene. Utfordringen blir hvordan denne tilpasser seg sine omgivelser, uten å miste sin karakter. Dette nedre volumet anser vi som det mest krevende da dette har to ganske ulike situasjonen å forholde seg til med fabrikkens på den ene siden, som massiv og høy, og sjøhusene på den andre siden som pga terrengfallet er lave og virker mer skjøre.

I ideen om båndet som gikk på tverrs, tilpasset seg fabrikkens ved at linjer fra dens fasade ble tatt opp i det nye volumet. Dette kan også overføres til konseptet med det langsgående båndet for en større tilpasning, men uten at det nye volumet mister sin karakter.

På sørsiden møter prosjektet en annen skala når den grenser mot trehusbebyggelsen som består av bygg på 1 til 2 etasjer med loft. Hvordan kan bygget la seg påvirke av trehusbebyggelsen, samtidig som noe av det samme formspråket tas igjen og prosjektet fremstår som en helhet?

SMÅHUSENE

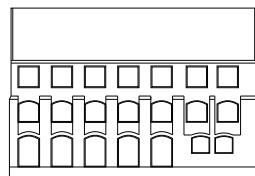
VOLUMENE MOT SØR

Fordi volumene mot nord har vært den største utfordringen, har vi også jobbet mest med disse. Når det gjelder volumene mot sør har disse lenge vært ett volum som trappes opp mot fabrikk og ned mot uteområdet og tilpasses trehusbebyggelsen i sin skala. Når vi også skulle bygge disse som et volum, ikke bare som modell med dekker, prøvde vi først å bygge også disse som et volum som gikk på tvers av tomte². Selv om disse volumene er langt mindre enn de mot nord, var den vensentlig større enn trehusbebyggelsen. Vi ønsket at det skulle være enda tydeligere at disse volumene var inspirert fra disse gjennom skala. Når vi utforsket ideen med mindre volumer på hele tomte², lot vi de mindre volumene sveve over en glassetasje som inneholdt fellesfunksjoner. Et slikt konsept for volumene

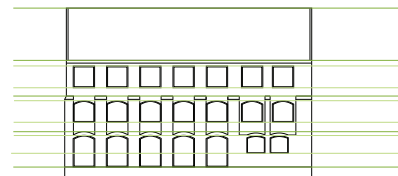
mot sør kan gjøre at referansen til trehusbebyggelsen blir sterkere. I tillegg kan en åpen etasje mot bakken skape kontakt mot bakgården fra gata, samt at de som bruker disse arelene kan få kontakt med både gata og få gløtt av utsyn. Vi har også jobbet med et smug mot fabrikk for å vise frem dens fasade. En åpen etasje kan i større grad gjøre denne fasaden synlig. Ved å dele opp volumet mot sør, kan smug bli et gjennomgående tema i prosjektet, i tillegg til at dette skaper en sterkere referanse til trehusbebyggelsen. Volumene kan knyttes til volumene i nord og fabrikk ved hjelp av materialer og linjer i fasade, og tak.

1: Eksisterende fasade

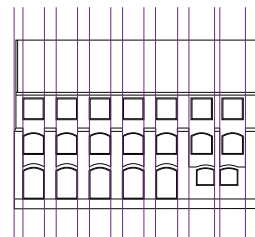

2: Vi ønsker å gjenåpne gamle vindusåpninger for å få mer lys inn i boligene.

3: Horisontale linjer i fasaden.

Kan noen av disse linjene videreføres inn i vårt prosjekt?

3: Vertikale linjer i fasaden.

VESTFASADEN

UTTRYKK OG TILPASNING

Fasaden mot vest er prosjektets hovedfasade der prosjektet møter sjøhusene i nord, fabrikken og trehusbebyggelsen i sør. Derfor har arbeidet med fasaden også vært en diskusjon om tilpasning. Fordi fabrikken er en del av prosjektet og omkranses av nybygg ble det naturlig å se om vi kunne bruke linjer i fabrikkens fasade til å sette regler for fasaden i nybyggene. Vi startet med å bruke lysåpninger i samme størrelse som på fabrikken med falt tidlig bort fra dette da disse åpningene er veldig store og også er en del av fabrikkens identitet. Dette førte til at vi heller tilnærmet oss størrelsene og formen på vindusåpninger fra trehusbebyggelsen.

□ → fabrikk
□ → bolig

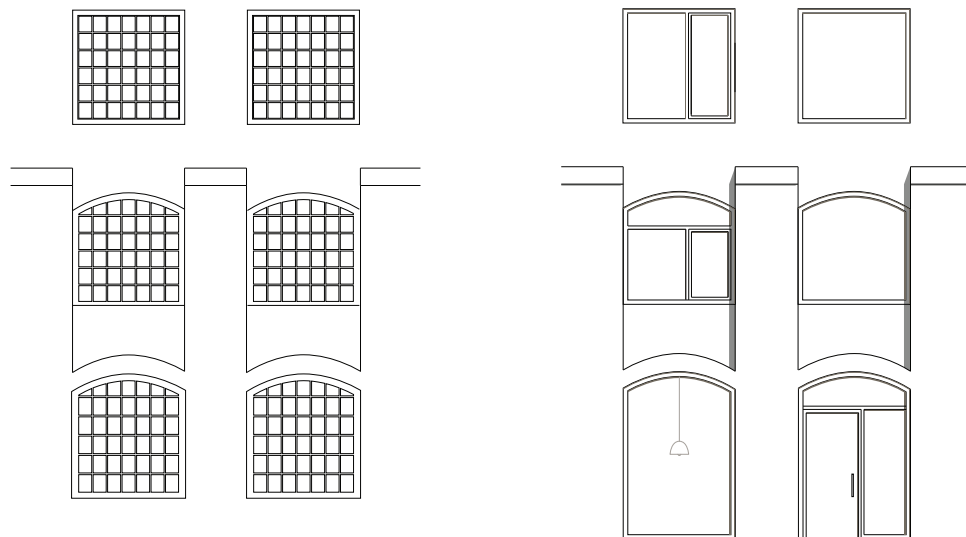

ÅPNINGER

IDENTITET

Vinduer og åpninger er en viktig del av fasaden og setter sitt preg på den, ikke bare gjennom størrelsen på åpninger, men også i forhold til hvor i veggen vinduet plasseres. Fordi fabrikken i korte trekk er en skallbevaring, er fasaden ekstra viktig fordi det er i stor grad er fasaden som forteller byggets historie. Derfor ønsker vi også å ta fabrikkens opprinnelige åpninger tilbake. Nye glass må settes inn, og vi ser for oss at disse plasseres langt ut i veggsgjiktet med kun en smalere ramme rundt. Bildene til venstre viser prosjektet "Borgen" tegnet av Asplan Viak og Code arkitekter, også en fabrikk i Stavanger Øst.

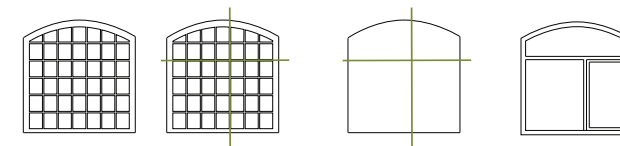

ÅPNINGER

OPPDELING

Tegning og bildemateriale fra fabrikkens viser smijernsvinduer oppdelt i 7 x 6 felt. Det er selve lysåpningen vi ønsker å ta tilbake, heller enn oppdelingen av glasset. I arealet for næring er det naturlig å tenke store glassfelt uten oppdeling, og for å slippe inn mer lys og større kontakt, ønsker vi å trekke disse åpningene ned til gulv. I etasjene for bolig må man på soverom og noen av oppholdsrommene ha mulighet for åpningsvindu. Vi benytter oss i den anledningen oss av gridlinjer fra eksisterende vindu. På den måten tilsvarer åpningsdelen 3 felt, og fastdele 5 av opprinnelig inndeling. Åpningsdelene for vinduene legges på samme side i hele fasaden for en stram rytme. I vinduer med bue tydeliggjøres denne ved å la dette være et eget felt.

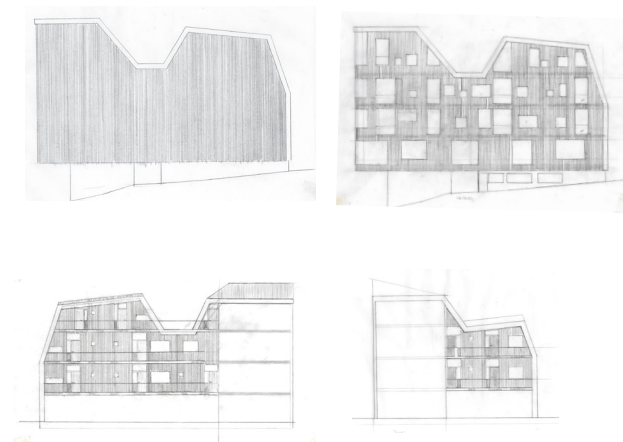

VESTFASADEN

ÅPNINGER AV HENSYN TIL FORM

Basen inneholder fellesfunksjoner og næringsareal mot nord og vest, og av hensyn til det kan større vindusåpninger egne seg. Men fordi basen også fungerer som selve fundamentet til trehuset, bør denne derfor fremstå som en tettere masse og dermed ha færre eller mindre åpninger. Den eksisterende basen har lange smale åpninger, og vi fant ut at det fungerer ganske bra også i det nye prosjektet. Hovedinngangen til prosjektet ligger i basen mot vest. Hvordan kan fasaden bidra til å markere denne?

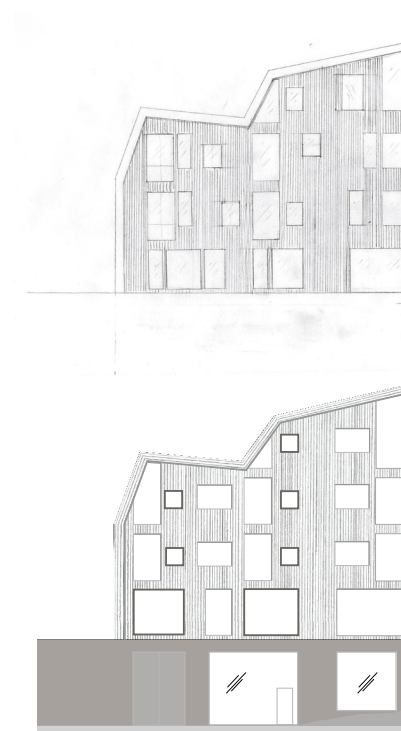

FASADE MOT NORD

Å ÅPNE MOT VANNET

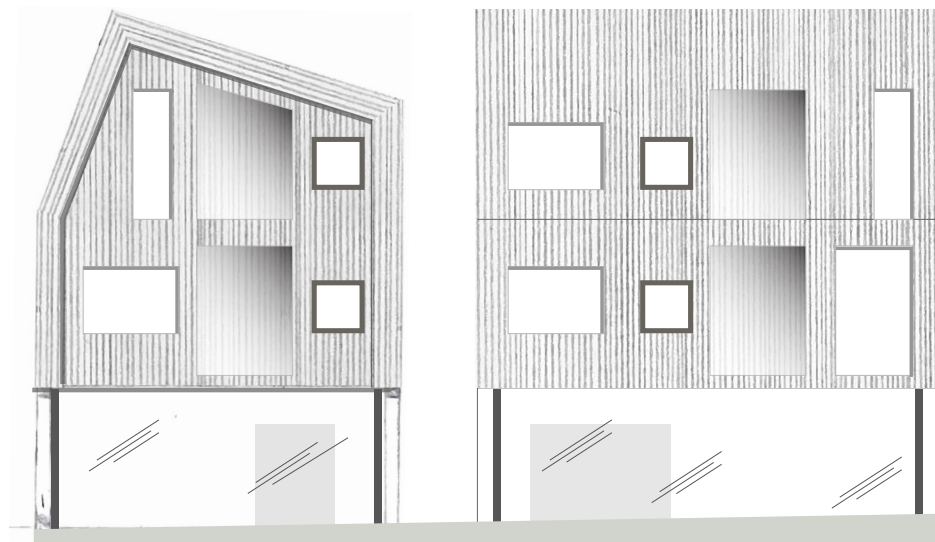
Fasaden mot nord og vest ble jobbet med parallelt i håp om at vi kunne lettere finne frem til noen regler eller prinsipper i en av fasadene som kunne brukes i hele prosjektet. Begge fasadene har fellesareal og boliger over basen. Fordi vi gikk bort fra ideen om at fasaden for fellesfunksjoner skulle være ett stort glassfelt, ble spørsmålet hvordan fasaden kan fortelle at det er et annet program i denne etasjen ved hjelp av større åpninger. En mer fri plassering av åpninger ble stadig satt mer i system med fast rytme. Fordi vi ønsker at formen skal komme frem og dominere som byggets identitet, tror vi at en veldig fri plassering av åpninger kan bidra til at det skjer for mye i fasaden, noe som kan gi et urolig uttrykk. Noen få vindusformer som går igjen kan gi variasjon, men også orden.

SMÅHUSENE

FORM OG LYSÅPNINGER

Fordi omgivelsene påvirker prosjektet til ulik skala, vil materialer og fasadeløsning binde prosjektet sammen til en helhet. Etter å ha funnet et system for plassering og form for åpninger fra de større fasadene i nord, ble det derfor langt enklere å tegne fasader for volumene i sør. Fordi fasadene er langt mindre er det ikke de samme utfordringer med variasjon og rytme som på de større. Men på samme tid gjør de mindre fasadene det nødvendig å innføre en smalere vindusform. Dette kan hjelpe oss med de større fasadene for å løse opp en ellers streng rytme. Til forskjell fra de større volumene, svever disse for å gi areal til næring på bakkenivå. Vi ser for oss at glasset i denne etasjen er noe inntrukket rundt søyler i stål.

FORM

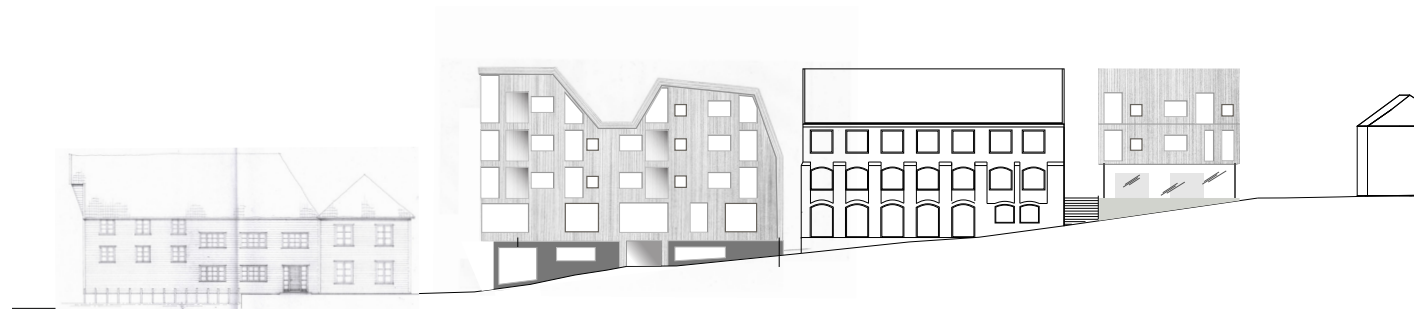

UTGANGSPUNKT FASADE

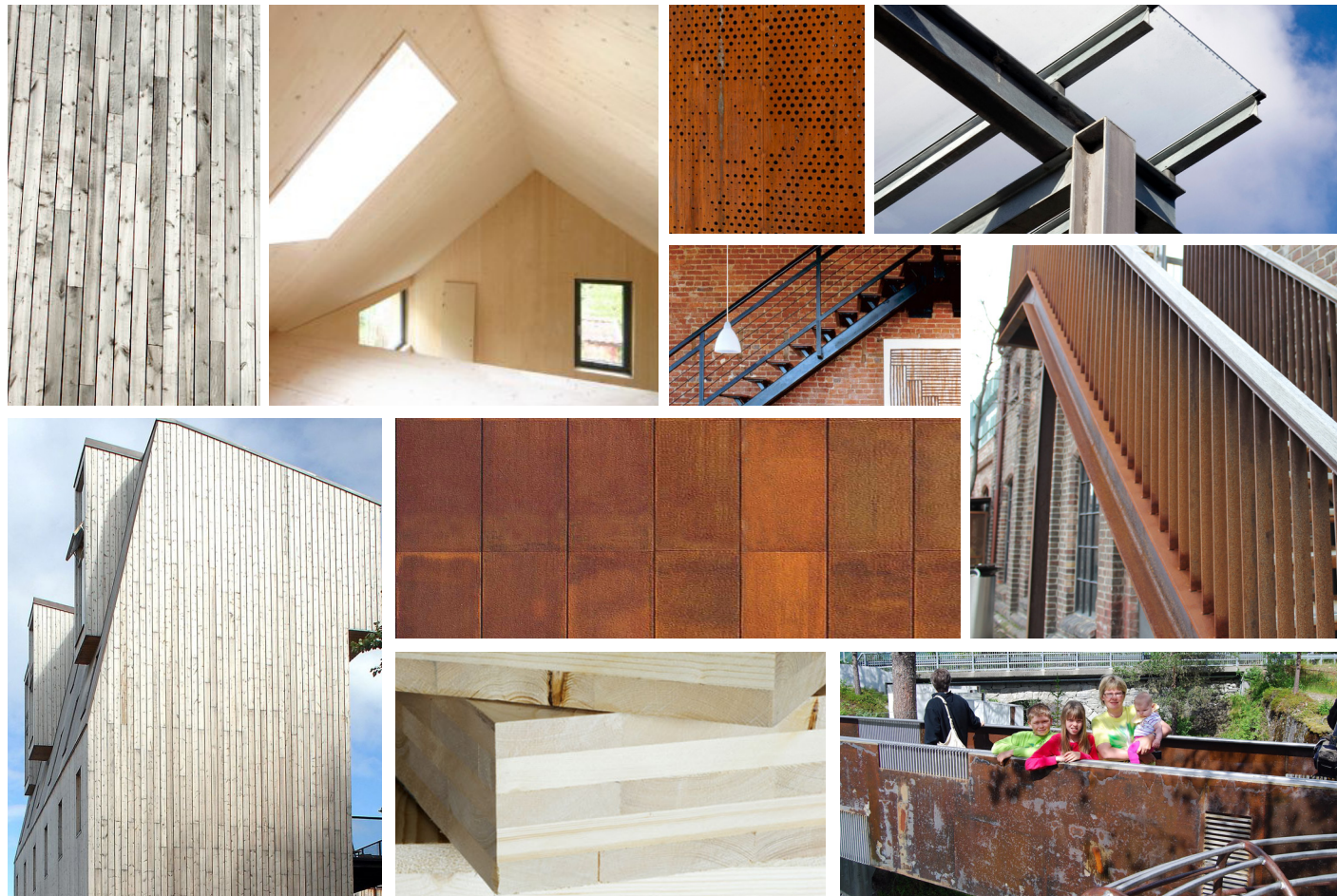

MASTEROPPGAVE I ARKITEKTUR NTNU VÅR 2013 | DER NYTT MØTER GAMMELT | **FORMGIVNING AV BYGNINGSVOLUM**

MATERIALER OG FARGER

NYBYGG OG SVALGANG

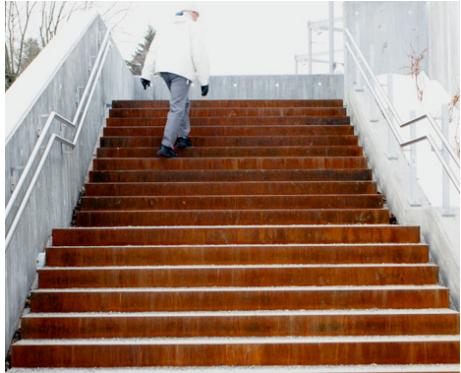
BOLIG OG INDUSTRI

Tomta vår ligger på et sted hvor man har bolig på den ene siden og industri og havn på den andre. Vi har derfor tenkt på hva slags materialer man assosierer med nettopp bolig og industri. I trehusbyen Stavanger blir tre et naturlig svar på hva man gjerne forbinder med bolig. Tre gir ofte en varm og lun følelse, noe som er i tråd med bilde man ofte har av hjemmet. Når det gjelder industri tenker man gjerne på massive og sterke materialer som betong og stål. Materialer som oppleves mer kalde, men som tåler en røff bruk.

I vårt prosjekt tenker vi at det ikke nødvendigvis trenger å være slik at fabrikken har materialer man forbinder med industri, mens nybyggene kun har materialer man assosierer med bolig. Vi ser for oss at materialene

kan kombineres, og på den måten danne en spennende helhet for prosjektet. Der nytt møter gammelt, og industri møter bolig.

Vi ser for oss at nybyggene blir oppført i massivtre, og på den måten relaterer seg til trehusbebyggelsen. Videre ser vi for oss at svalgangen og sirkulasjonsområdet har en lettere karakter og bærer preg av industri. Her er det gunstig med slitesterke materialer som tåler å bli brukt. Hovedvertikalene består av et bånd av cortenstål som bretter seg over trapp og heis, med glass på to av sidene slik at man får kontakt ut. Konstruksjonen i svalgangen ser vi for oss at er i stål, og da gjerne H-profiler, som relaterer seg til konstruksjonen i fabrikken.

UTEOMRÅDET

STÅL, BETONG OG VEGETASJON

Fabrikken og nybyggene er forskjellige når det kommer til form og materialitet. Vi tenker derfor at uteområdet kan være med på å knytte prosjektet sammen. Dette kan for eksempel gjøres gjennom materialbruk. I uteområdet ønsker vi å bruke materialer som allerede er i bruk i prosjektet, som for eksempel tre, betong og cortenstål.

Tre ønsker vi å bruke på steder hvor man oppholder seg over en lengre periode. For eksempel steder som inviterer til å sette seg ned. I prosjektet er det flere stier som går gjennom uteområdet. Disse stiene ser vi for oss at kan være i mer solide materialer som betong og cortenstål. Både stål og betong er presise materialer som kan gi et enkelt uttrykk. Trær, planter og gress kan

være med på å løse opp og være en fin kontrast til dette veldig presise.

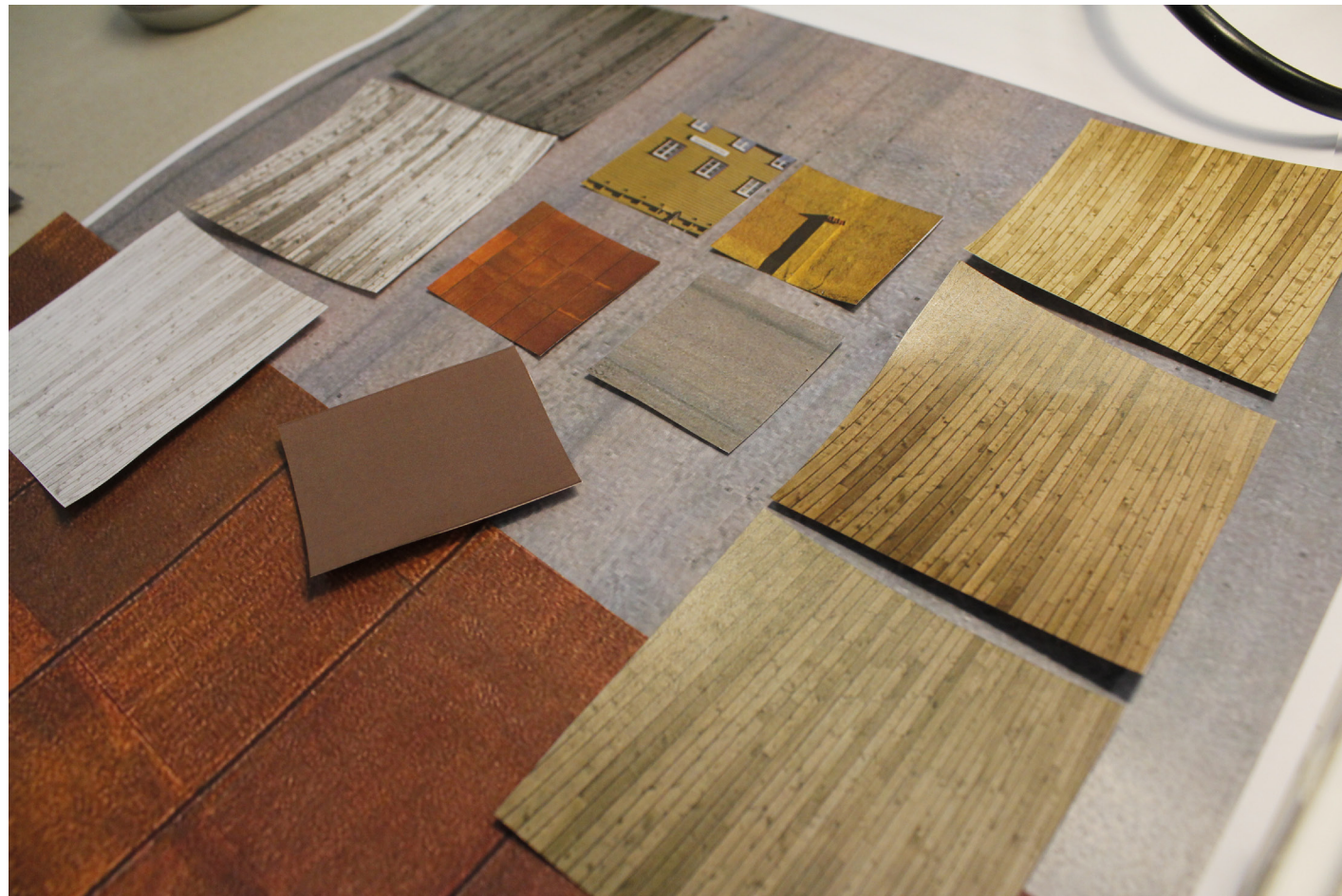
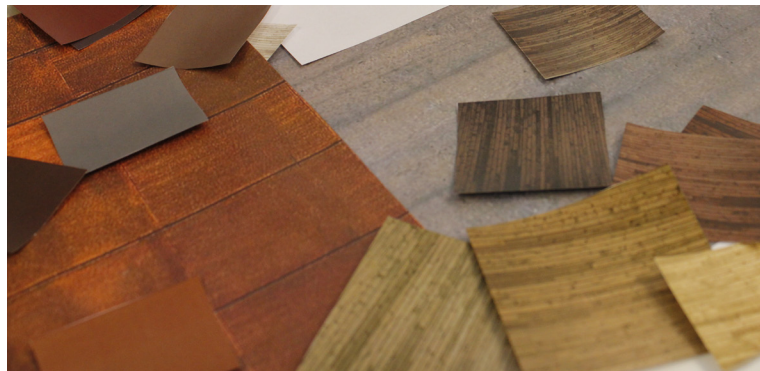

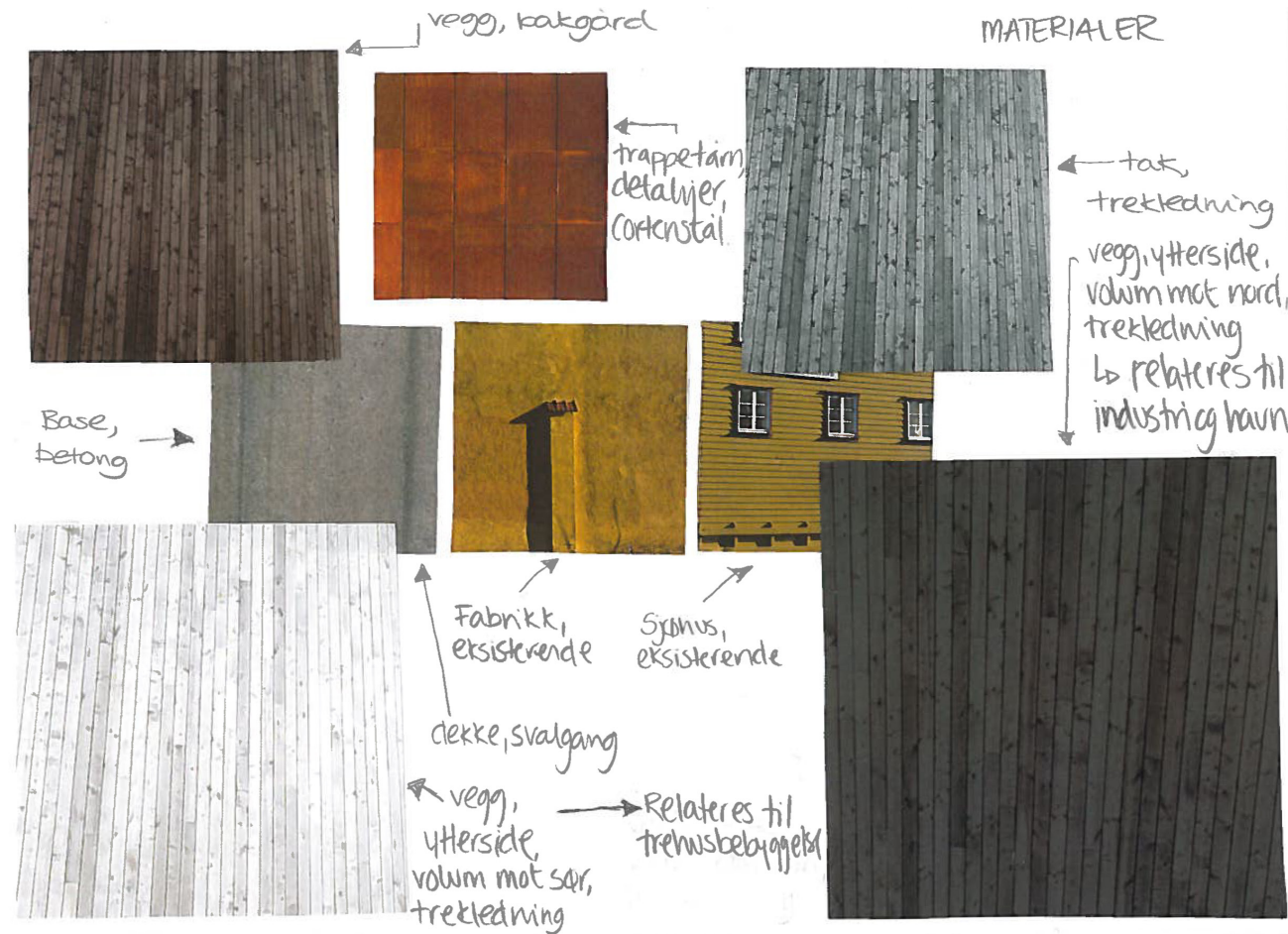
FARGEPALETT

HVILKEN FARGE HAR STAVANGER?

På leting etter hvilke materialer og farger som kan passe til prosjektet vårt har vi sett på hvilke farger som går igjen i Stavanger. Som tidligere nevnt er Stavanger en by med mange trehus, og de fleste trehusene er malt i hvitt og andre lyse fargetoner. Innimellom kan man treffe på et rødt hus, et gult hus eller et grått hus, men når man går rundt i byen er det stadig den hvite fargen som er dominerende. Takene er dekket med takstein som mange steder er i ulike bruntoner, gjerne av den varme sorten. Både de hvite veggene og det rødbrune taket står fint til det blågrå havet. Er dette farger vi kan ta inn i prosjektet vårt?

FASADE, MATERIALER OG FARGER

BÅNDET, YTTERSIDE OG INNSIDE

Vi ønsker å jobbe med fasade og materialer opp mot tilpasning til situasjonen. Tomten grenser mot trebebyggelse mot sør, og industrivirksomhet mot nord og det blir naturlig å spørre seg hvordan dette kan påvirke materialbruken i prosjektet. På samme tid ønsker vi at vårt prosjekt skal ha en helhet som gjør at det vil fremstå som ett prosjekt.

Eksisterende materialer og farger som forholder seg til nybyggene er sjøhusene mot nord som har en fasade i trekledning, malt i okergul og fabrikkene mellom nybyggene som er i gulmalt puss. Selv om andre materialer som ulike kledninger i stål har vært vurdert, har vi falt tilbake på tre som hovedmateriale. Når vi jobbet med å formgi prosjektet, arbeidet vi også med et bånd som bretter seg over bygningsvolumene. På

den måten deler vi nybygget inn i følgende tre ulike elementer; Båndet, ytterside og innside.

Vi ser ikke for oss å male båndet som bretter seg fra å være vegg over til å bli tak, for så å bli vegg igjen. Båndet kan enten behandles med grå beis eller stå ubehandlet og gråne etter påvirkning av vær. Veggene i mellom båndet kan det derimot være mer naturlig å gi farge. Som tidligere nevnt er tre et materiale som preger store deler av området, men også hele byen. Yttersiden mot sør grenser mot trehusbebyggelsen, der det er stor overvekt av hvitmalte trehus. De mindre volumene mot sør kan relatere og forholde seg til trehusbebyggelsen ved å gi panelet en lysere fargetone.

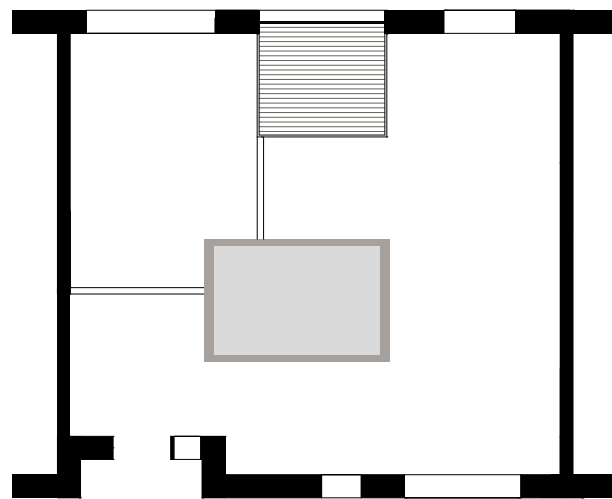
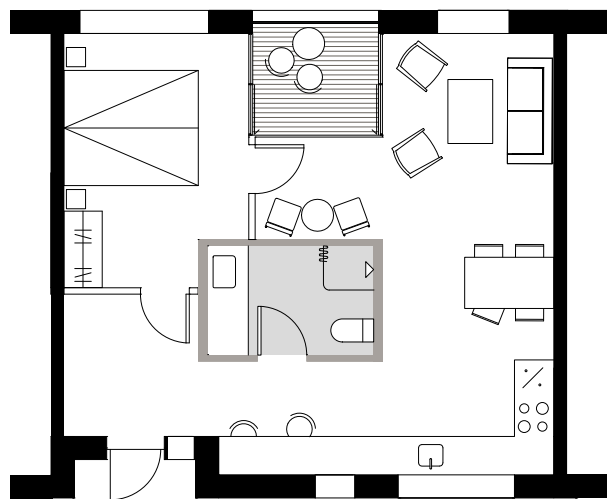

Betong, stål, tegl og andre mer robuste materialer er å finne i den tidligere industridelen av området. Volumene mot nord relaterer seg i større grad mot industrivirksomhet. For å gi prosjektet en helhet, ønsker vi at hovedelementene skal være de samme materialene, men ytterveggen på dette volumet kan gis en mørkere fargenyanse som kan stå i sammenheng med industrien.

Når det gjelder innerveggene på prosjektet mot bakgården ønsker vi at disse skal være like på volumet mot sør og nord, da de forholder seg til den samme situasjonen. En varmere fargenyanse kan stå i sammenheng med utearealene som inviterer til opphold og aktiviteter sammen med andre beboere.

I bakgården inngår også sekundære materialer for vertikalforbindelse, svalgang, rekkverk og møblering. For disse elementene ønsker vi å benytte mer robuste materialer som relateres til industri. Basen utføres i betong og har sitt utspring fra den tidligere eksisterende basen som lå på tomten. Svalgang utføres i betongdekke som holdes oppe av H-profil i lakkert stål. Vertikalene består av transparente glassfelt innenfor et bånd av cortenstål. Betong, lakkert stål og cortenstål går også igjen i andre detaljer. Dette gir en materialpalett består av tre som hovedmateriale i tre ulike fargenyanser; lys, mørk og en varmere nyanse. I tillegg til båndet som er i ubehandlet trekledning. Betong, stål og glass er prosjektets sekundære materialer.

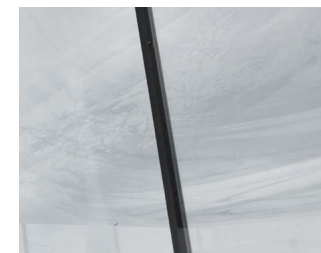
PLANPRINSIPP OG MATERIALITET

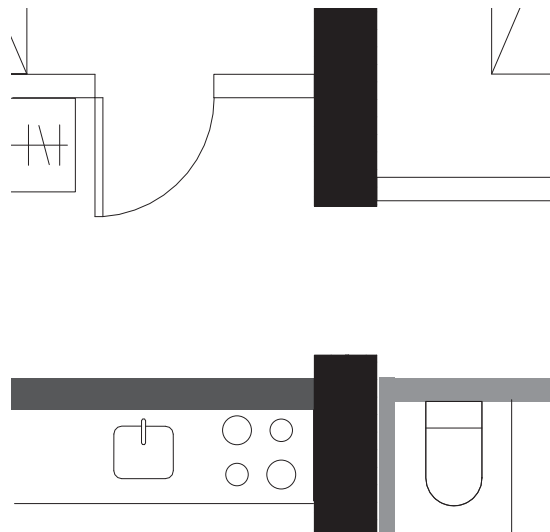
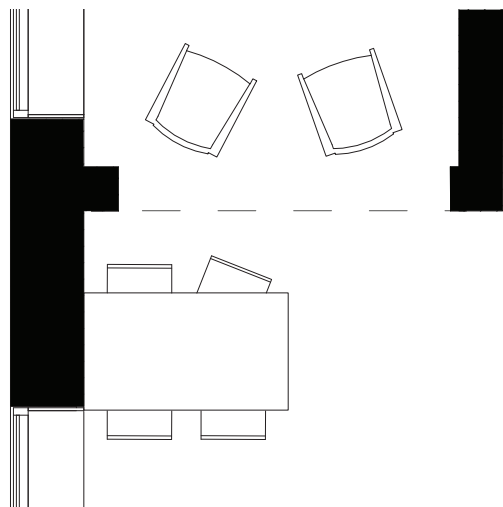

MATERIALITET

DESIGNPRINSIPPER

Vi ønsket å gå en ny runde med planløsningene for å se om vi kunne jobbe mer romlig og utnytte rommene i seg selv til kvaliteter for boligen. Dette skulle vise seg og også ha sammenheng med materialiteten i bygget. En privat uteplass i boenheten skaper soner i tillegg til at den muliggjør for flere siktlinjer. For å skape ytterlige flere soner, samt å bruke rom til å dele plan, i stedet for vegger slik som i tidligere planløsninger, jobbet vi med badekabin som en romlig element. Vi så for oss denne i betong, og sammen med uteplassen i glass kunne disse stå i kontrast til hverandre, og som en variasjon fra massivtreveggene. Badekabinene tenker vi vil gå igjen i hele prosjektet på ulik måte, også i næringsarealene, men ikke alltid som våtrom.

DESIGNPRINSIPP

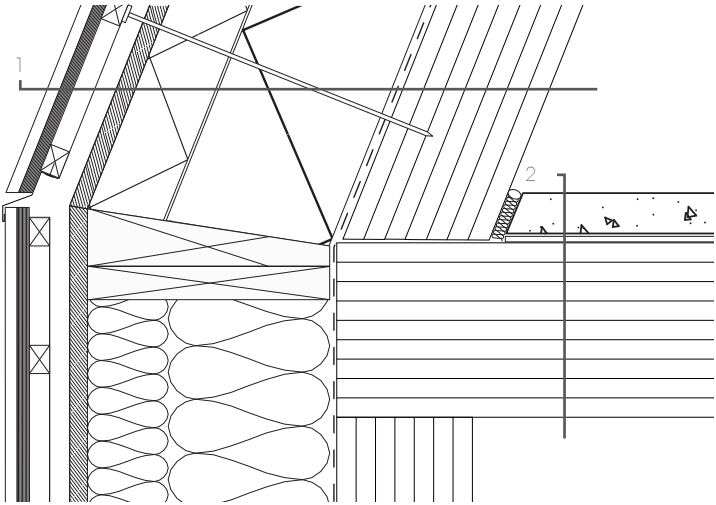
Å TYDELIGGJØRE DET GAMLE

For fabrikken bruker vi også prinsippet med badekabiner som romdelene elementer, men likevel på en annen måte enn i nybyggene. I fabrikken er det eksisterende styrende for inndeling av enheter. Designprinsippene for fabrikken viesr hvordan det eksisterende blir tydeliggjort ved at det nye trer tilbake og ikke går "kant - i - kant" med det eksisterende.

KONSTRUKSJON OG DETALJ

- 1:
Utvendig stående trekledning
Horisontal utlekting
Utlufting
Undertak
Skrue for innfesting av isolasjon
100 + 200 mm isolasjon
Diffusjonsbrems
Massivtre 170 mm

- 2:
KOMBIDEKKE
Stålfiberarmert betong 60 mm
Epoxylim
210 mm massivtredekke

Vertikaldetalj 1:10
Massivtrebånd, overgang vegg tak m/etasjeskiller

MASSIVTREDEKKE

ET SAMVIRKE

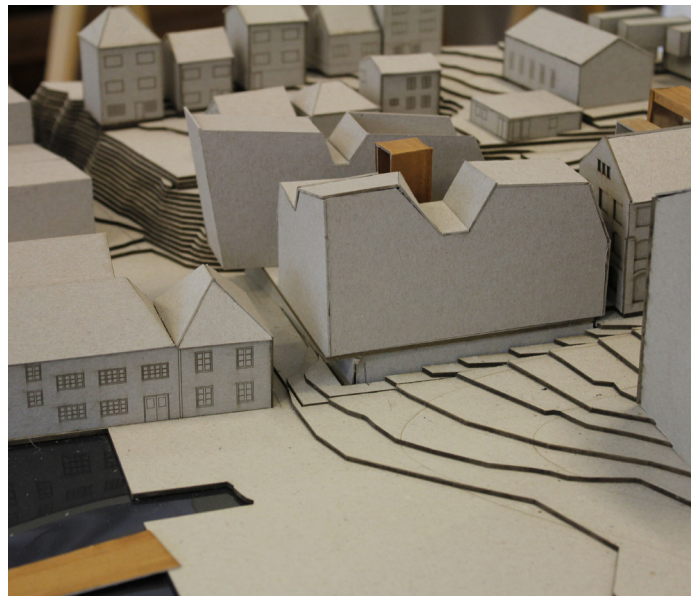
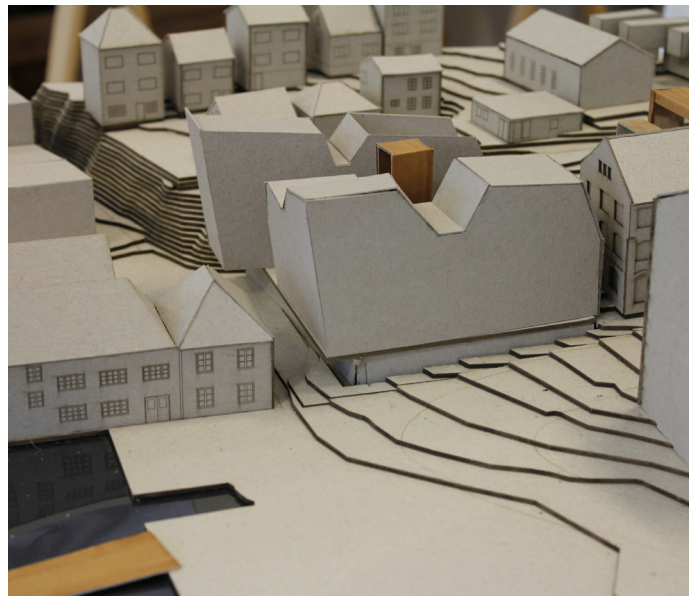
Bygget er utført i en massivtrekonstruksjon. Dekkene i prosjektet er også i massivtre, og består av massivtre elementer med påstøp av betong. Denne løsningen med massivtre i kombinasjon med betong kalles kombidekke. I oppbygningen inngår det et limsjikt av epoxy som ligger mellom betong og massivtre. Epoxy limsjiktet er ikke herdet ved påføring av betong, og vil hindre at fukt fra betong trekkes ned i treverket i tillegg til at det hindrer at betongen flyter oppå massivtredekket. Navnet kombidekke kommer av kombinasjonen tre og betong som sikrer for trinn- og luftlyd enhetene i mellom. Tre har egenskaper som kan ta trinnlyd, mens betong som tyngre materiale hindrer videreføring av vibrasjon. Dette vil si luftlyd som snakking osv. Når disse

to materiale kan samvirke i dekket, vil dette kunne være nok til å sikre lydisolering mellom boenhetene.

Kilder her: "Vibrasjonsegenskaper til dekker av massivtre", SINTEF Byggforsk, Homb, Anders 2008

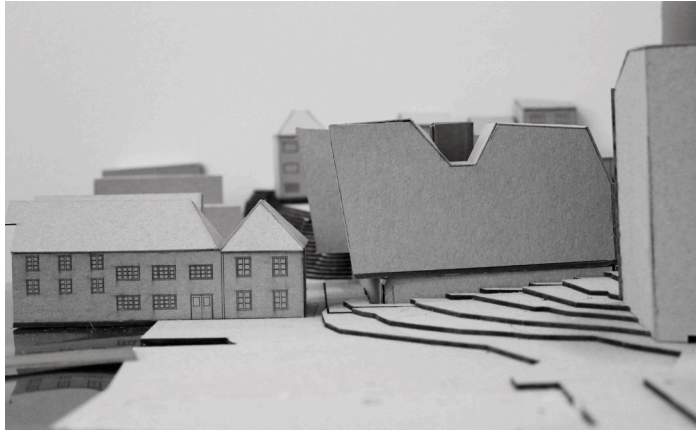
FORM I FORHOLD TIL TILPASNING

FORM OG TILPASNING

SJØHUS, NYBUGG OG ROMMET I MELLOM

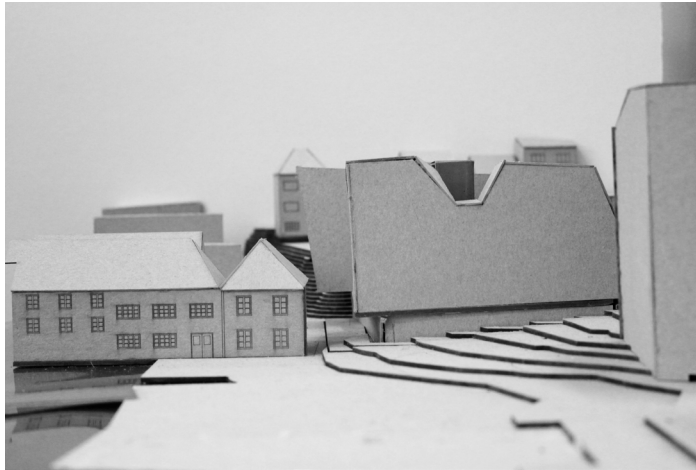
Vi har jobbet endel med formen for å tilpasse den til både omgivelsene, men også innsiden. Særlig har dette dreid seg om i forhold til fabrikkken. Vi har i tidligere studier undersøkt opptrapping mot hjørnet, noe som gir et sprang ned mot sjøhusene. Selv om området består av kontraster, ønsker vi å undersøke om vi kan tilpasse oss sjøhusene men likevel beholde høyden på de nye volumene. Hvordan kan sjøhusene påvirke de nye volumenes form?

1

2

3

4

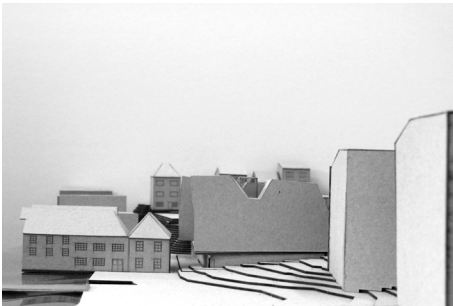
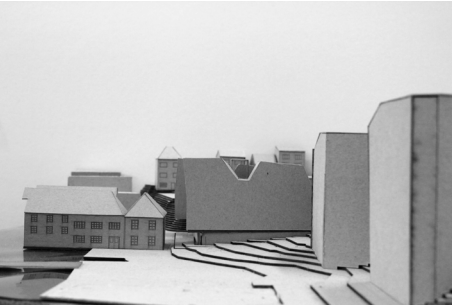
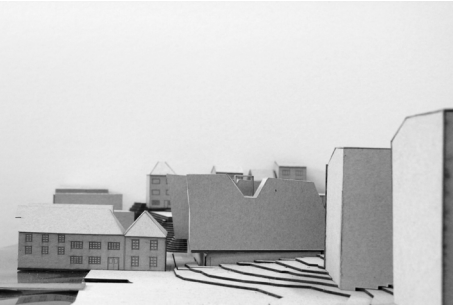
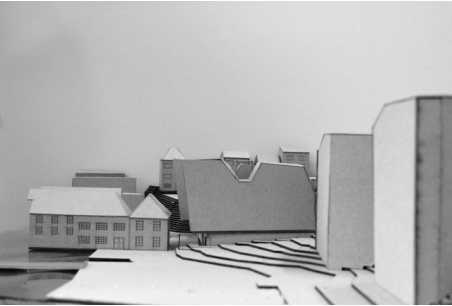
I MELLOM

Å STREKKE SEG UT

1 og 2: Begge volumene strekker seg utover mot vannet, med en større forsyvning i bilde 1. Om utkragingen av det bakre volumet blir for stor, "stenger" dette rommet i mellom sjøhusene og de nye volumene. Det er uheldig både i forhold til tilpasning til sjøhusene og med tanke på at dette er en inngang til promenaden fra Svankevigå. Samtidig vil det være en kvalitet for boligene i det bakre volumet med tanke på utsyn og lys om det strekker seg ut.

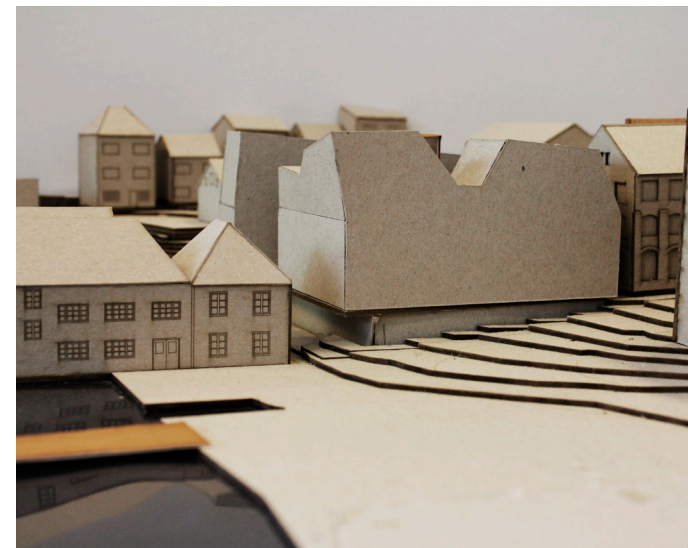
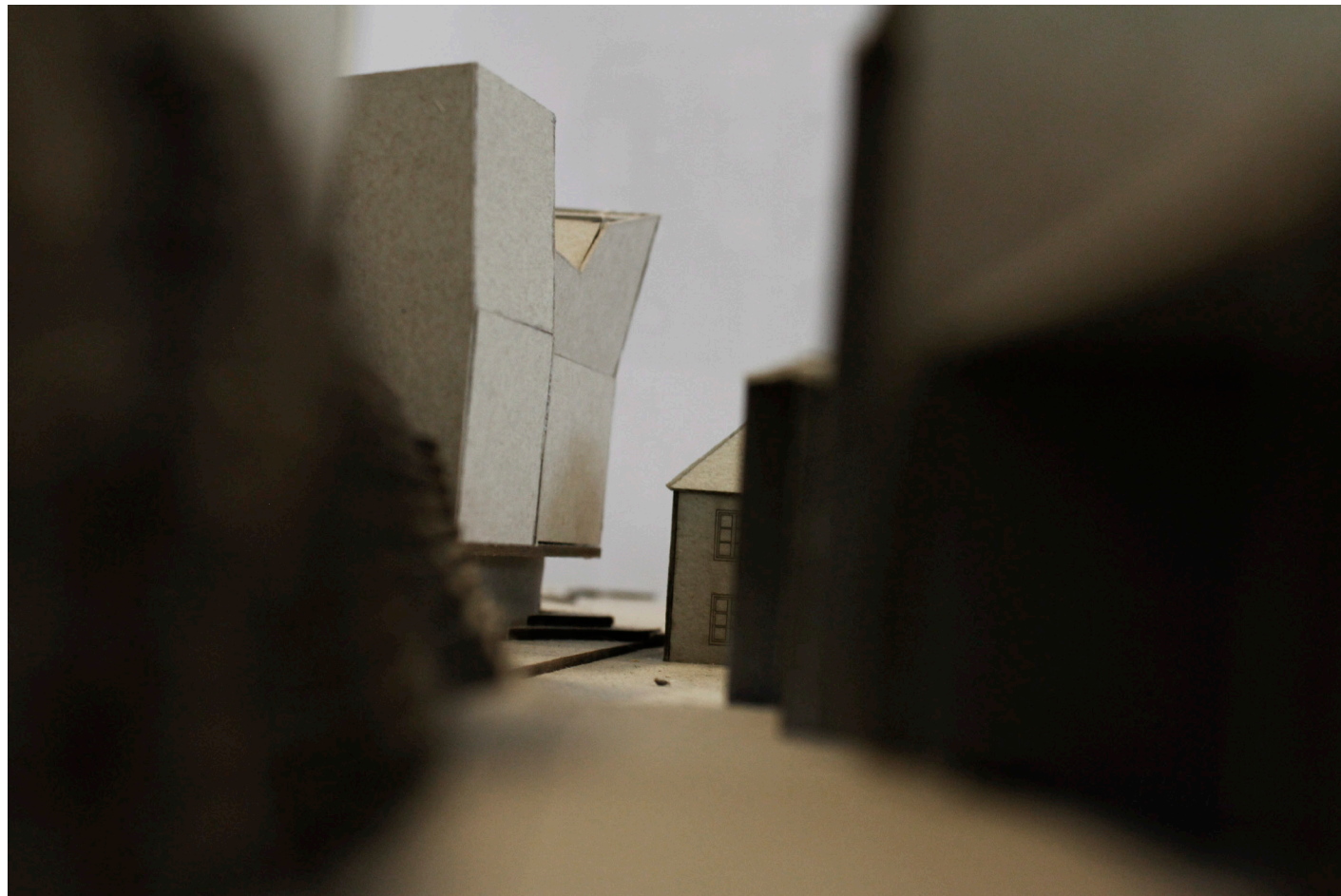
2 og 3: Det bakre volumet strekker seg ut mens det fremste volumet trekker seg tilbake. I bilde 3 er utkragingen så stor at det nesten blokkerer både rommet i mellom, samt trehuset i bakgrunn. Kan fasaden mot nord knekke i hver sin retning? Kan dette svare på sjøhusenes form?

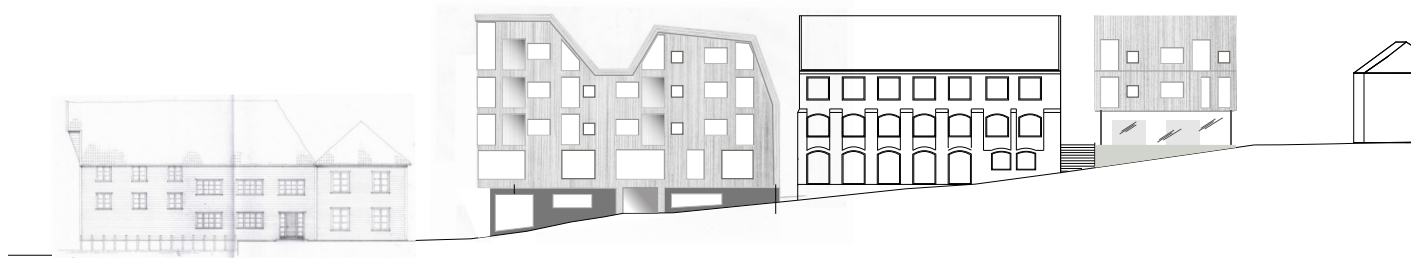

EN VANDRING IV

VOLUM OG TILPASNING

BASE

KONSEPT OG HELHET

Fasaden mot vest strekker seg fra trehusbebyggelsen i sør til sjøhusene og vannet i nord. Fordi situasjonene er ulik påvirkes også volumene av dette, noe som gir utfordringer i forhold til helhet. Basen i volumet mot nord har klare refereanser til den eksisterende basen, og derfor tok vi også utgangspunkt i åpningsfelt fra eksisterende base, noe som også gjør at den skiller seg fra basen mot sør. Volumet mot sør svever over et glassfelt med næring, ved å endre basen mot nord ved å legge et helt glassfelt mot trevolumet skaper den en større helhet da også dette volumet svever over en base. Hjørnet mot svankevigå har et større glassfelt med tanke på næringsrelatet på innsiden.

AREAL FOR HELE PROSJEKTET

Ant leil:	28 (40 m/tilleggsenheter)
Beboere:	87
Bolig:	1713 kvm
Felles:	380 kvm
Næring:	574 kvm
Totalt:	3627 kvm

AREAL BÅNDET

Fotavtrykk:	677 kvm
Ant leil:	15
Beboere:	50
Bolig:	965 kvm
Felles:	380 kvm
Næring:	170 kvm
Bod:	196 kvm

U2	
Næring	127 kvm
Verksted	47 kvm
Parkering	435 kvm

U1	
Næring	43 kvm
Vaskeri	39 kvm
Verksted	26 kvm
Tekniske rom	20 kvm
Bod	136kvm

NIVÅ 1	
Treningsrom	52 kvm
Arbeidskollektiv	73 kvm
Selskapsrom	108 kvm
Gjesterom	37 kvm
Leilighet 1_4	50 kvm
Leilighet 1_5	66 kvm
NIVÅ 2	
Leilighet 2_1	84 kvm
Leilighet 2_2	88 kvm
Leilighet 2_3	46 kvm
Leilighet 2_4	89 kvm
Leilighet 2_5	66 kvm

NIVÅ 3	
Leilighet 3_1	84 kvm
Leilighet 3_2	74 kvm
Leilighet 3_3	44 kvm
Leilighet 3_4	88 kvm
Leilighet 3_5	66 kvm

NIVÅ 4	
Leilighet 4_1	63 kvm
Leilighet 4_2	67 kvm
Leilighet 4_3	64 kvm

AREAL FABRIKKEN

Fotavtrykk:	166 kvm
Ant leil:	4
Beboere:	14
Bolig:	268 kvm
Næring:	179 kvm
Bod:	117 kvm

U1	
Restaurant	225 kvm
Teknisk rom	6 kvm

NIVÅ 1	
Leilighet 1_1 (over 2 plan)	62 kvm
Leilighet 1_2	48 kvm
Leilighet 1_3	36 kvm
Leilighet 1_4	63 kvm

NIVÅ 2	
Leilighet 2_2	48 kvm
Leilighet 2_3	36 kvm
Leilighet 2_4	63 kvm

NIVÅ 3	
Leilighet 3_1	62 kvm
Leilighet 3_2	62 kvm

AREAL SMÅHUSENE

Fotavtrykk:	230 kvm
Ant leil:	9
Beboere:	23
Bolig:	480 kvm
Næring:	225 kvm

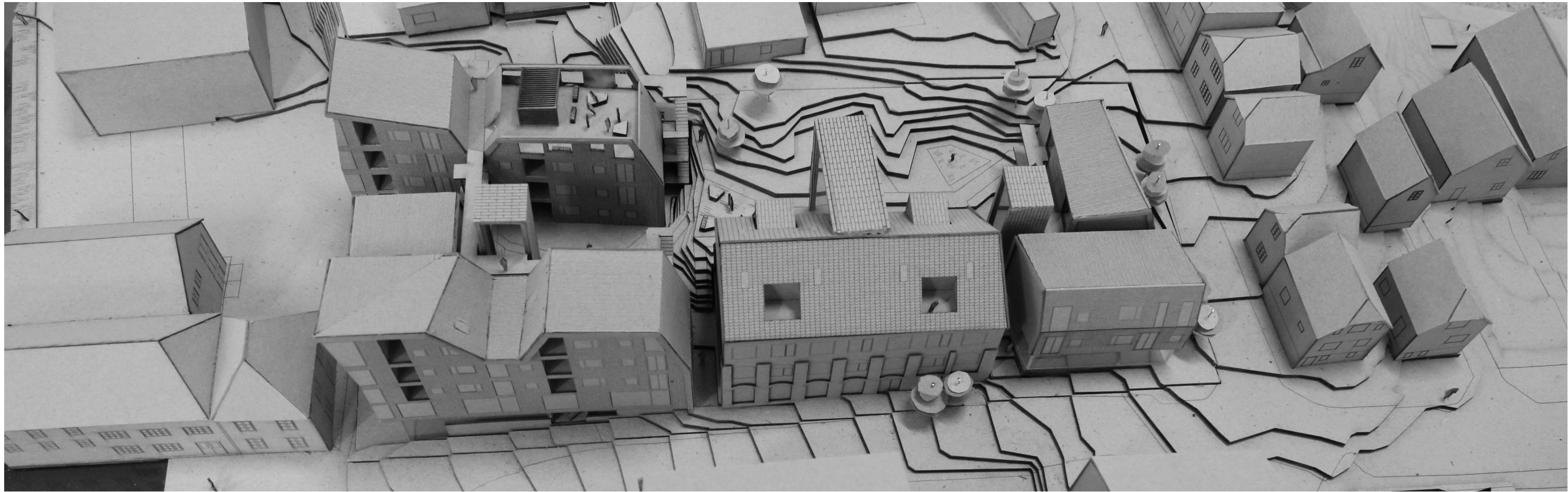
U1	
Bod	79 kvm
Lager	18 kvm
Teknisk rom	9 kvm

NIVÅ 1	
Næring 1	110 kvm
Næring 2	68 kvm

NIVÅ 2	
Leilighet 2_1	76 kvm
Leilighet 2_2	59 kvm

NIVÅ 3	
Leilighet 3_1	75 kvm
Leilighet 3_2	58 kvm

TAKK

Svein Skibnes, hovedveileder

Stein Audun Jenssen, biveileder

Jostein Korsnes, Asplan Viak

Jo Fougli, Stavanger Kommune

Stavanger Kommune, byarkivet

Norsk Hermetikkmuseum, Stavanger

Troels Torbjørnson, Helen & Hard

Anne K. Thorsen, Kunstner, Støperigata 6